

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗБІРКА НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

**першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальностями 012 Дошкільна освіта,
013 Початкова освіта, 016 Спеціальна освіта**

Херсон
2021 рік

Збірка навчальних програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 016 Спеціальна освіта / Цюпак І.М., Денисенко В.В., Саган О.В., Лось О.М., Борисенко Н.М., Москова Т.М., Бальоха А.С., Казаннікова О.В., Семашкіна Г.М., Ільїна Н.В., Гриценко І.В., Горлова А.В., Сугейко Л.Г., Смутченко О.С., Раєвська І.М., Сидоренко Н.І., Ляшко В.В., Яковлева С.Д., Полевікова О.Б., Кабельникова Н.В. – Херсон: Педагогічний факультет, 2021. – 158 с.

ISBN 978-617-7794-15-7

Укладачі:

Цюпак І.М., Денисенко В.В., Саган О.В., Лось О.М., Борисенко Н.М., Москова Т.М., Бальоха А.С., Казаннікова О.В., Семашкіна Г.М., Ільїна Н.В., Гриценко І.В., Горлова А.В., Сугейко Л. Г., Смутченко О.С., Раєвська І.М., Сидоренко Н.І., Ляшко В.В., Яковлева С.Д., Полевікова О.Б., Кабельникова Н.В.

Рецензенти:

1. Примакова В.В., доктор педагогічних наук професорка кафедри теорії та методики виховання, психології та інклюзивної освіти Комунального вищого навчального закладу «Херсонська Академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

2. Блинова О.Є., докторка психологічних наук, професорка, завідувачка кафедри психології Херсонського державного університету.

3. Галущенко В.І., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського».

Затверджена Вченою радою ХДУ

Протокол № 4 від «25» жовтня 2021 р.

Погоджено НМР ХДУ

Протокол № 2 від «21» жовтня 2021 р.

Схвалено НМР факультету дошкільної та початкової освіти

Протокол № 1 від «30» серпень 2021 р.

Голова НМР факультету, доцентка Ірина ЦЮПАК.

Розглянута на засіданнях кафедр педагогічного факультету:

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

Протокол № 1 від «25» серпня 2021 р.

В.о. завідувача, доцентка Наталія ВОРОПАЙ

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

Протокол № 1 від «25» серпня 2021 р.

Завідувачка, доцентка Олена САГАН

Кафедра спеціальної освіти

Протокол № 1 від «25» серпня 2021 р.

В.о. завідувача, професорка Наталія КАБЕЛЬНИКОВА

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 012	
ДОШКІЛЬНА ОСВІТА	5
Педагогіка	5
Сучасний ікт інструментарій в професійній діяльності	8
Психологія сексуальності	11
Психологія статевого виховання	14
Основи природознавства з методикою (ок 16)	18
Психологія: загальна психологія з основами психодіагностики	25
Анатомія, фізіологія і патологія слуху та мовлення	29
Основи дефектології	33
Історія музичного виховання	37
ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 013	
ПОЧАТКОВА ОСВІТА	44
Протидія та попередження булінгу	44
Психологія сексуальності	48
Психологія статевого виховання	52
Методика навчання освітньої галузі «природознавство»	55
Методика навчання природничої освітньої галузі	61
Людина і світ з методикою навчання	66
Методика вивчення освітньої галузі «суспільствознавство»	66
Психологія: загальна психологія з основами психодіагностики	71
Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі	74
Методика навчання освітньої галузі «методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі» (ок 21)	85
Основи дефектології	90
Дидактика	97
Іноземна мова	103
Педагогіка	105
ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 016	
СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА	112
Основи математики зі спеціальною методикою	112
Риторика та культура мовлення корекційного педагога	117
Вступ до спеціальності «спеціальна освіта» та деонтологія	121
Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	124
Логопедична робота в андрагогії	129
Логопсихологія	134
Логопедичний масаж	136
Логопедія з практикумом	139
ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ	147
Виховання щасливої дитини	147
Сенсорна інтеграція дітей з особливими освітніми потребами	150
Лінгводидактичні інновації	153

ПЕРЕДМОВА

У збірнику представлені навчальні програми освітніх компонент для забезпечення й реалізації освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 016 Спеціальна освіта.

Вказані у навчальних програмні компетентності та результати навчання узяті з відповідних освітніх програм, які відповідають меті формування особистості конкурентоспроможного фахівця, здатного розв'язувати складні нестандартні професійні завдання і проблеми інноваційного та дослідницького характеру в галузі дошкільної, початкової та спеціальної освіти, забезпечити освітній процес в сучасних умовах закладу освіти, адаптуватися до трансформаційних змін в освітній галузі, здійснювати інтеграцію в європейський освітній простір.

На основі навчальних програм викладачами педагогічного факультету розроблено робочі програми, силабуси та електронні освітні ресурси для освітніх компонент.

ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

ПЕДАГОГІКА

(Вступ до спеціальності з основами педагогіки)

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Дошкільна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Цюпак І.М., доцентом кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук, Денисенко В.В. доцентом кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Педагогіка (Вступ до спеціальності з основами педагогіки)» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Предметом вивчення освітньої компоненти є теоретичні засади змісту педагогічної діяльності; наукові знання про галузь майбутньої професійної діяльності; принципи, методи, прийоми, форми, засоби організації освітнього процесу в закладі освіти, знання про основні напрямки виховання дітей.

Міжпредметні зв'язки: опановуючи зазначений перелік знань, умінь і навичок, студенти матимуть опорні знання для вивчення освітніх компонент з методик дошкільної освіти, «Педагогіка дошкільна», що сприятиме в подальшому формуванню професійної компетентності вихователя ЗДО.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Метою даного курсу є доведення до свідомості здобувачів спеціальності «Дошкільна освіта» важливості соціальної ролі вихователя, особливості вимог до фахівців у галузі суспільного дошкільного виховання, знайомство їх з професійними обов'язками, функціями сучасного педагога; розкриття змісту основних педагогічних понять і категорій, знайомство з особливостями, сучасними тенденціями розвитку і документами, що регламентують систему освіти України.

1.2. Завдання:

Пізнавальні: сприяти міцному усвідомленому розумінню ролі вихователя дошкільного закладу, його функцій і професійних обов'язків.

Сформувати у студентів загальне уявлення про структуру, зміст, характер і специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності.

Ознайомити майбутніх вихователів із системою освіти в Україні, принципами її побудови.

Практичні: розвинути розуміння ролі педагогічної практики студентів у їх професійній підготовці, шляхи формування культури педагогічного спілкування.

Показати заклад дошкільної освіти як галузь майбутньої професійної діяльності.

Сформувати уявлення про зміст та основні категорії педагогіки загальної.

Виховні: сприяти формуванню особистості майбутнього педагога, розвитку його культури, ерудиції.

1.3. Програвні компетентності:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов..

1.4. Програвні результати навчання:

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин/ 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Характеристика професійної діяльності вихователя ЗДО

Історико-культурне значення педагогічної професії. Особливості педагогічної діяльності – визначення позитивів і недоліків. Сутність і особливості педагогічної діяльності (педагогічні уміння, функціональні компоненти педагогічної системи). Педагогічна майстерність і особистість педагога.

Особистісно-професійні вимоги до вихователя закладу дошкільної освіти. Вихователь сучасного закладу дошкільної освіти, особливості його професії. Професіограма вихователя. Система підготовки вихователів для закладу дошкільної освіти. Педагогічна майстерність і особистість педагога. Самоосвіта як провідна умова професійного зростання педагога. Створення професійного «портфоліо» – метод професійного самовдосконалення. Методична робота – різновид професійного вдосконалення дошкільних педагогів. Різновиди закладів післядипломної педагогічної освіти.

Зміст дошкільної освіти. Класифікація типів дошкільних закладів в Україні. Особливості різних типів закладів дошкільної освіти. Різновиди груп короткочасного перебування.

Програми навчання й виховання дітей дошкільного віку. Нормативно-правові засади функціонування дошкільної освіти України. Документальна база функціонування ЗДО. Професійні та особистісні вимоги до педагогічних працівників сучасних ЗДО.

Змістовий модуль 2. Сутність та змістово-процесуальна характеристика виховання.

Педагогіка як наука, її становлення і розвиток. Історичні витоки педагогіки як науки. Предмет, завдання і основні категорії педагогіки. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Народна педагогіка у вихованні підростаючих поколінь. Суть, фактори впливу народознавства на відродження національної культури. Зарубіжні течії педагогіки.

Розвиток і формування особистості. Поняття розвитку і формування особистості. Виховання як провідний фактор розвитку і формування особистості. Роль спадковості й середовища у процесі розвитку й формування особистості. Рушійні сили і закономірності розвитку особистості. Роль діяльності, активності і спілкування в розвитку і формуванні особистості. Вікові етапи розвитку особистості школяра. Соціалізація, індивідуалізація особистості. Аналіз зарубіжних теорій розвитку і формування особистості.

Сутність процесу виховання. Специфіка, структурні елементи, рушійні сили процесу виховання. Мета та завдання виховання. Ідеал національного виховання. Основні напрямки всебічного розвитку особистості. Сутність, завдання і шляхи статевого виховання учнів. Основні шляхи реалізації Концепції національного виховання України в сучасних умовах. Цілі виховання в зарубіжній педагогіці.

Суть, умови, етапи, прийоми самовиховання. Перевиховання, його функції, етапи і принципи. Результати процесу виховання, їх виявлення. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.

Основні закономірності і принципи, методи виховання. Закономірності процесу виховання. Основні принципи виховання. Характеристика основних напрямів змісту виховання. Шляхи реалізації змісту виховання.

Поняття методу та прийому, засобу виховання. Класифікація методів виховання. Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів виховання. Основні завдання, зміст виховної роботи. Розмаїття масових, групових та індивідуальних форм виховної роботи в закладах освіти.

Процес навчання, його структура, методологія. Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Дидактика і методики викладання окремих предметів. Суть процесу навчання. Його теоретичні та методологічні основи. Методологія процесу навчання. Предмет дидактики. Основні функції навчання та шляхи їх реалізації. Основні компоненти процесу навчання. Структура діяльності педагога у навчальному процесі.

Соціальна роль, функції педагога, вимоги до нього. Професійність та педагогічна майстерність педагога. Планування роботи вихователя. Формування дитячого колективу в

зкладах освіти. Виховання особистості в дитячому колективі. Спільна виховна робота закладів освіти, сім'ї та громадськості. Робота з батьками.

Педагогічний менеджмент як галузь педагогічної науки. Основні принципи управління в закладах освіти. Передовий педагогічний досвід. Критерії передового педагогічного досвіду.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Косенко Ю. М. Основи педагогічної майстерності вихователя. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Дошкільна освіта» / Ю. М. Косенко. – Маріуполь: ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2014. – 360.

2. Поніманська Т. І. Підготовка педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти / Т. І. Поніманська. Дошкільна педагогіка. -К., 2004.-С 129-136.

3. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Вид. 3-тє, перероб. І доп.– Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2009. – 168 с.

4. Зайченко І.В. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Освіта України, КНТ, 2008. – 528 с.

5. Косенко Ю.М. Загальна педагогіка: навч. посіб. для студ.вищ. навч. закл. – Маріуполь: ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2008. – 280с.

6. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ.навч. закл. – К.: «Академвидав», 2007. – 560с.

Допоміжна література

1. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р. Педагогіка українського дошкілля: Навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 207 с.

2. Лозниця В.С. Основи психології та педагогіки: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2001. - 288с.

3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям //Вибр твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 3.- С. 5-279.

4. Ярошук Л.Г. Методика виховної роботи: навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 320 с.

INTERNET-ресурси

1. Беленька Г. В . Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія / Г. В. Беленька. – К. : Світич, 2006. – 304 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/10180/1/T_Shunkar_MK2015.pdf

2. Закон України «Про дошкільну освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

3. Мазоха Д.С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 168 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk675435.pdf>

4. Пихтіна Н. П. Основи педагогічної техніки [текст] : навч. посіб – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 316 с. URL: http://cul.com.ua/preview/osn_ped_teh.pdf

5. Скоморовська І. А. Вступ до спеціальності: навчально-методичні рекомендації для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / І. А. Скоморовська. – Івано-Франківськ: «Симфонія форте», 2015. – 72 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/2493.pdf>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Усне опитування,тестування, виконання практичного завдання.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

СУЧАСНИЙ ІКТ ІНСТРУМЕНТАРІЙ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітніх програм «Дошкільна освіта», «Початкова освіта», «Спеціальна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 016 Спеціальна освітагалузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Саган О.В., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук, доцентом.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Сучасний ІКТ інструментарій в професійній діяльності» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 016 Спеціальна освіта.

Предметом вивчення освітньої компоненти є структура та зміст інформатичної компетентності майбутніх педагогів.

Міжпредметні зв'язки: вивчення курсу базується на міжпредметних зв'язках, насамперед з дидактикою, психологією, філософією, теорією виховання і навчання, інформатикою.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Метою навчальної дисципліни є формування інформатичної компетентності студентів як складника професійної компетентності майбутнього фахівця у галузі освіти. Ознайомлення студентів з можливостями та перспективами використання інформаційних технологій у навчальній та майбутній професійній діяльності. Навчання студентів сучасним методам обробки інформації, методам розв'язання педагогічних й управлінських завдань за допомогою інформаційних технологій. Підготовка майбутніх педагогів до використання цифрових технологій у своїй професійній діяльності, формування теоретико-методичної бази знань із раціонального застосування цих технологій та практичних навичок їх використання в освітньому процесі, розвиток мотивації студентів до професійного самовдосконалення в аспекті основних завдань курсу.

1.2. Завдання:

Методичні – формування професійних компетенцій студентів – майбутніх педагогів; розкриття можливостей засобів інформаційних технологій у професійній діяльності педагога; формування знань, вмінь і навичок, необхідних для удосконалення освітнього процесу; дослідження різноманітних методичних проблем та психолого-педагогічних ситуацій засобами інформаційних технологій.

Пізнавальні – формування вмінь опрацювання інформації будь-якого формату (графічної, текстової, табличної тощо) найбільш раціональними способами; ознайомлення студентів із технологіями розподіленої обробки інформації та програмним забезпеченням для організації хмарних обчислень, з можливостями програмного забезпечення Google, соціальними сервісами; формування знань щодо побудови освітнього процесу з використанням інформаційних технологій, їх доцільного застосування в процесі навчання у ЗВО та в майбутній професійній діяльності; розкриття можливостей засобів збору, обробки та зберігання інформації.

Практичні – удосконалення вмінь та навичок використання інформаційних технологій у навчальній діяльності студентів, формування у студентів вмінь використовувати програмне забезпечення для підготовки і проведення занять, виховних заходів у закладах освіти; проектування та створення програмного забезпечення навчального призначення;

розробка дидактичного матеріалу засобами інформаційних технологій.

Виховні – формування в студентів інформаційної культури та інформаційного світогляду.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі освіти з розвитку, навчання і виховання дітей, що передбачає застосовування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик.

Загальні компетентності (КЗ)

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність до планування, прогнозування і передбачення наслідків своїх дій, рефлексії.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (КС)

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

1.4. Програмні результати навчання:

ПРН 1: Знати сучасні аспекти розвитку інформаційних технологій, специфіку цифрової дидактики, перспективні напрями розвитку цифрових технологій.

ПРН 2: Вміти використовувати засоби опрацювання інформації.

ПРН 3: Вміти застосовувати електронні таблиці для статистичних обробок, для застосування діагностичного інструментарію педагогічного експерименту.

ПРН 4: Вміти використовувати Web-технології в роботі педагога.

ПРН 5: Вміти аналізувати цифрові застосунки щодо перспектив їх освітнього використання, зокрема пов'язаних з технологіями доповненої та віртуальної реальності.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Засоби опрацювання інформації. Розвиток інформаційних технологій у світі. Інформаційні технології в навчанні. Робота з об'єктами. Створення та опрацювання мультимедійних презентацій. Види навчальних презентацій. Вимоги до презентацій. Правила оформлення презентацій. Сервіси для створення презентацій. Розробка дидактичних матеріалів засобами MS PowerPoint (інтерактивної наочності, дидактичних ігор, тестів та ін.). Електронні таблиці. Використання електронних таблиць для статистичної обробки психолого-педагогічних досліджень. Електронні таблиці.

Побудова графіків та діаграм в Excel. Робота з формулами та функціями. Додаткові можливості Excel. Використання статистичних методів у психолого-педагогічних дослідженнях. Створення баз даних, їх використання у професійній діяльності. Структура бази даних: поля і запис. Зв'язки між таблицями БД. Об'єкти СУБД: запити, форми, звіти. Створення БД: створення таблиці, поле первинного ключа, введення даних. Форми: створення автоформ, сортування в таблицях і формах, пошук і фільтрація записів. Редагування таблиць. Форми складної структури. Запити: на вибірку, з параметром і підсумковий; сортування й обчислення в запитах. Звіти: створення, зміна структури.

Змістовий модуль 2. Використання цифрових технологій в освітньому процесі

Використання Web-технологій в освітньому процесі. Класифікація Web-технологій. Використання Web-технологій в роботі педагога. Основні відомості про системи колективної розробки контенту. Створення аккаунтів на сайті Google. Створення та колективне редагування Google-документів: робота з текстовими файлами, електронними таблицями, малюнками, формами. Надання доступу до файлів іншим користувачам. Організація та проведення опитувань засобами інформаційних технологій. Розробка сайту класу. Створення дидактичних матеріалів. Алгоритми. Види алгоритмів. Поняття алгоритму. Властивості алгоритмів. Основні алгоритмічні конструкції. Створення елементарних алгоритмів. Середовище програмування Scratch. Комп'ютерна графіка та мультиплікація як засіб розвитку творчих здібностей учні. Малювання. Графічні та звукові файли об'єктів. Створення анімаційних об'єктів. Приклади простих скриптів. Цифрові застосунки освітнього спрямування. Технології доповненої та віртуальної реальності.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Гаран М.С., Саган О.В. Основи інформатики з елементами програмування. Практикум для студентів спеціальностей 012. Дошкільна освіта 013. Початкова освіта: навч. посіб. Херсон: ТОВ ПП «Борисфен-про», 2018. 88 с.

2. Кадемія М. Ю., Козяр В. М., Кобися В. М., Коваль М. С. Соціальні сервіси Веб 2.0 і Веб 3.0. у навчальній діяльності: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Планер», 2010. 230 с.

3. Основи Інтернету: навч. пос. К.: Видавнича група ВНУ, 2008. 320 с.

4. Патаракин Е. Д. Социальные сервисы Веб 2.0 в помощь учителю: учебно-методическое пособие. М.: Институт, 2006. 64 с.

Додаткова література:

1. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. СПб.: ООО «Речь», 2004. 350 с.

Електронні підручники:

1. Основні відомості про PowerPoint.

URL: http://books.br.com.ua/23664http://ppt.at.ua/news/microsoft_power_point/2010-02-21-1.

2. Омельченко Т. Г. Використання соціальних сервісів ВЕБ 2.0 для проектування інформаційних систем [Електронний ресурс]. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em12/content/09otgsio.htm>

3. Створення презентацій. URL: <http://books.br.com.ua/23664http://www.intuit.ru/department/education/intelteach/14/8.html>

4. Форматування даних в Excel. Формули та функції. URL: http://books.br.com.ua/23664http://www.pngrt.net/index.php?option=com_content&view=article&id=12:2009-10-07-10-45-18&catid=3:2009-10-07-08-29-56&Itemid=7.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Усне опитування, тестування, виконання практичного завдання.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності.

ПСИХОЛОГІЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ

Навчальна програма варіативної компоненти освітньої програми «Дошкільна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка

Програма розроблена: Лось Оксаною Миколаївною, доценткою кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, канд. психол.наук.

Вступ. Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Психологія сексуальності» складено відповідна до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальність 012 Дошкільна освіта.

Зміст навчальної дисципліни скерований на подальше вдосконалення вузівської підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів та сприяє більш глибокому розумінню сексуальної сфери людини, її тісному зв'язку з психічною діяльністю та віком.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є розкриття основ сексуальності та її зовнішніх проявів, безпосередній та зворотній зв'язок сексуальної сфери та психіки людини, вивчення питань статевої детермінації, вікової сексології, статевого деморфізму та гендерної психології.

Міждисциплінарні зв'язки. Освітня компонента взаємопов'язана з такими дисциплінами, як «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Анатомія та фізіологія людини», «Гендерна психологія».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу: ознайомлення студентів з організаційно-методичними засадами впровадження інноваційних технологій системного підходу з статевого виховання в систему освіти з метою підвищення якості навчання, виховання та розвитку дітей, сприяння розвитку їх потенційних можливостей, здібностей та соціалізації.

1.2. Завдання курсу: в результаті вивчення дисципліни студент має володіти теоретичними знаннями щодо: історії розвитку статевої відносин людини та принципів соціокультурного підходу;

сучасних концепцій щодо вивчення механізмів сексуальності людини; структури та сучасних класифікацій норм та відхилень у психосексуальному розвитку;

динаміки основних проявів людської сексуальності та віковою динамікою формування сексуальності, концепцій виникнення та розвитку сексуальних проблем та проблем з сексуальним здоров'ям;

уміннями та навичками: застосовувати технології організації взаємодії у команді фахівців, організовувати та проводити заходи з профілактики сексуального здоров'я;

розуміти основні сексологічні терміни, загальні положення про форми виявлення людської сексуальності;

аналізувати й оцінювати ефективність організації середовища щодо психосексуального розвитку особистості.

1.3. Предметні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної

області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну

освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР – 2. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку за використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-3. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-5. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-7. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-10. Бути знайомим з програмою раннього втручання, освітніми потребами.

ПР-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПР-14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР-16. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

ПР-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР-21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин/ 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психологія сексуальності в структурі наукових знань.

Предмет та завдання психології сексуальності. Інтегративний та міждисциплінарний характер психології сексуальності. Зв'язок психології сексуальності з іншими науками. Основні напрями досліджень в психології сексуальності. Фактори розвитку психології сексуальності.

Анатомічні основи сексуальності: формування і розвиток. Анатомія і фізіологія жінки. Анатомофізіологічна будова чоловіка. Загальна характеристика рефрактерного періоду.

Психологія жіночої та чоловічої сексуальності. Еволюційно-біологічна основа сексуальності. Психологічні особливості чоловіків та жінок. Основні психосексуальної диференціації. Вплив фізичних та соціально-психологічних факторів. Соціокультурна та соціобіологічна моделі статевої диференціації.

Психофізіологія копулятивного циклу. Сексуальна поведінка і сексуальна індивідуальність. Сексуальна комунікація. Мета і мотивація сексуальної взаємодії. Сексуальне задоволення чоловіків та жінок. Сексуальне збудження, потяг, фаза сексуальної розрядки. Види коїтусу, його значення в житті людини. Поняття абсолютної та часткової рефрактерності.

Змістовий модуль 2 Психологічне забезпечення сексуальності

Основні концепції психосексуального розвитку. Біопсихологічна теорія потягів та інстинктів. Психодинамічна теорія сексуальності. Теорія соціального навчання. Когнітивна теорія психосексуального розвитку. Стадії психосоціального розвитку за Е.Еріксоном. Універсальна теоретична модель психосексуального розвитку Д.Банкрофта. Теорія соціального сценарію. Теорія вибору: прийняття сексуального рішення.

Вікові етапи психосексуального розвитку. Сексуальність дитини першого року життя. Значення оральної, анальної й фаллічної фаз розвитку для формування сексуальності. Особливості підліткової сексуальності. Сексуальність в зрілому та похилому віці.

Сексуальна норма та патологія. Сексуальні дисфункції, що не обумовлені органічними порушеннями або хворобами. Класифікація статевої розладів. Девіації психосексуального розвитку. Основні фактори виникнення сексуальних порушень. Сексуальні подружні дисгармонії.

Сексуальне здоров'я і сексуальна адаптація. чотирифакторна системна концепція сексуального здоров'я; гігієна тіла та сексуально-еротичних контактів; гігієна та психогігієна статевого життя; психогігієна шлюбу.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Психология сексуальности: учебное пособие к курсу «Психологическое консультирование в сексологии» /Евгений Августович Кащенко [и др.]. – [б.м.]: Издательские решения, 2019. – 554 с.

2. Агарков С.Т., Кащенко Е.А. Сексуальность от зачатия до смерти: учебное пособие к курсу №Психологическое консультирование в сексологии. – Воронеж: ИПЦ «Научная книга», 2011 – 248 с.

3. Билич Г. Справочник по сексологии. Изд. Оникс, 2007.

4. Келли Г. Ф. Основы современной сексологии. – СПб.: Питер, 2000.

5. Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р., Основы сексологии –1998 г. Издательство: Мир http://www.mariamm.ru/doc_503.htm

6. Сексология. Хрестоматия. Под ред. Исаева Д.Н. - СПб.: Питер, 2001. – 512с.

7. Фрейд З. Сексуальная жизнь. М., Фирма СТД, 2006.

8. Щеглов Л, Всё про секс. От А до Я. СПб: Амфора Медиа, 2008. – 550.

9. Сексопатология (сексология): підручник (ВНЗ IV р. а.) / Є.В. Кришталь, Б.М. Ворнік – Всеукраинское специализированное издательство «Медицина», 2014. – 544 с.

Додаткова література

1. Максименко С.Д. Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологии). – М.: Рефл. Бук – К.: Ваклер, 2000. – 320 с.

2. Агарков С.Т. Сексуальность. От инстинктов к чувствам: психогенез сексуальности. М.: ООО «ИПЦ Маска», 2013 – 756 с.
3. Фельштейн Д.И. Психология развития личности в онтогенезе. – М.: Педагогика, 2008. – 208 с.
4. Франкл В. Человек в поисках смысла: Пер. с нем. и англ. – М.: Прогресс, 2000. – 368 с.
5. Москаленко В.В. Проблема ідентичності в політичній соціалізації особистості // Психологія: Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Вип. 17, 2002. – С. 65-70.
6. Москаленко В.В., Романова В.Г. Особливості статевої соціалізації в умовах трансформації суспільства // Соціальна психологія. – 2003. – № 1. – С. 107-116.
7. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2005. – 448 с.

Інтернет-ресурси

1. Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: Підручник.- К.:Академвидав,2009.- 304 <https://westudents.com.ua/knigi/531-psihologiya-seksualnost-ddenko-sv.html>
2. Калуга В.Ф. Приречена сексуальністю. Проблема ідентичності людини з огляду на її сексуальну природу. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 488 с. https://platon.net/load/knigi_po_filosofii/istorija_ukrainskaja/kaluga_prirечena_seksualnistju_problema_identichnosti_ljudini_z_ogljadu_na_jiji_seksualnu_prirodu/69-1-0-2971
3. Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» / Редагування та упорядкування О.В.Федик – Івано-Франківськ: Плай, 2010 – 163 с. <http://194.44.152.155/elib/local/sk790135.pdf>
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання Залік
5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ПСИХОЛОГІЯ СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ

Навчальна програма варіативної компоненти освітньої програми «Дошкільна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка

Програма розроблена: Лось Оксаною Миколаївною, доценткою кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, канд. психол. наук.

Вступ. Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Психологія статевого виховання» складено відповідна до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Зміст навчальної дисципліни скерований на подальше вдосконалення вузівської підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів та сприяє більш глибокому розумінню сексуальної сфери людини, її тісному зв'язку з психічною діяльністю та віком.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та методичні засади методики ознайомлення дітей із своєю статевістю; розкриття основ сексуальності та її зовнішніх проявів в різних вікових групах, безпосередній та зворотній зв'язок статевої сфери та психіки людини, вивчення питань статевої детермінації, вікової сексології,

статевого деморфізму та гендерної психології.

Міждисциплінарні зв'язки. Освітня компонента взаємопов'язана з такими дисциплінами, як «Загальна психологія», «Дитяча психологія», «Соціальна психологія», «Анатомія та фізіологія людини», «Гендерна психологія».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу: ознайомлення студентів з організаційно-методичними засадами впровадження інноваційних технологій системного підходу з статевих виховання в систему освіти з метою підвищення якості навчання, виховання та розвитку дітей, сприяння розвитку їх потенційних можливостей, здібностей та соціалізації.

1.2. Завдання курсу: в результаті вивчення дисципліни студент має володіти теоретичними знаннями щодо:

☒ історії розвитку статевих відносин людини та принципів соціокультурного підходу;

☒ сучасних концепцій щодо вивчення механізмів сексуальності людини;

☒ структури та сучасних класифікацій норм та відхилень у психосексуальному розвитку;

☒ динаміки основних проявів людської сексуальності та віковою динамікою формування сексуальності,

☒ концепцій виникнення та розвитку сексуальних проблем та проблем з сексуальним здоров'ям;

уміннями та навичками:

☒ застосовувати технології організації взаємодії у команді фахівців,

☒ організувати та проводити заходи з профілактики сексуального здоров'я;

☒ розуміти основні сексологічні терміни, загальні положення про форми виявлення людської сексуальності.

☒ аналізувати й оцінювати ефективність організації середовища щодо психосексуального розвитку особистості.

1.3. Предметні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок

здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну

освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР – 2. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку за використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-3. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-5. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-7. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-10. Бути знайомим з програмою раннього втручання, освітніми потребами.

ПР-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПР-14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР-16. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

ПР-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР-21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин/ 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціально-психологічні основи статевого розвитку людини.

Структура статевого виховання Предмет та завдання психології сексуальності. Зміст, принципи та завдання статевого виховання. Статеве виховання як процес гендерної соціалізації дитини. Статеве виховання в різновікових групах. Статеве просвітництво як основна частина статевого виховання.

Анатомічні основи статевої сфери: формування і розвиток. Анатомія і фізіологія жінки. Анатомофізіологічна будова чоловіка. Загальна характеристика рефрактерного періоду.

Психологія жіночої та чоловічої статевої сфери. Еволюційно-біологічна основа сексуальності. Психологічні особливості чоловіків та жінок. Основні психосексуальної диференціації. Вплив фізичних та соціально-психологічних факторів. Соціокультурна та соціобіологічна моделі статевої диференціації.

Сексуальна норма та патологія. Класифікація статевих розладів, девіації статевого розвитку. Статеві дисфункції, що не обумовлені органічними порушеннями або хворобами. Основні фактори виникнення сексуальних порушень.

Змістовий модуль 2 Вікової особливості статевого розвитку

Основні концепції психосексуального розвитку. Біопсихологічна теорія потягів та

інстинктів. Психодинамічна теорія сексуальності. Теорія соціального навчання. Когнітивна теорія психосексуального розвитку. Стадії психосоціального розвитку за Е.Еріксоном. Універсальна теоретична модель психосексуального розвитку Д.Банкрофта. Теорія соціального сценарію. Теорія вибору: прийняття сексуального рішення.

Вікові етапи психосексуального розвитку. Сексуальність дитини першого року життя. Статеві рефлексії немовляти. Значення оральної, анальної й фаллічної фаз розвитку для формування сексуальності.

Психофізіологія статевого розвитку хлопчиків та дівчат. Ядро статевої самоідентифікації. Нарцисизм і статева ідентифікація. Особливості підліткової сексуальності.

Сексуальне здоров'я і психологічне благополуччя дитини. Чотирифакторна системна концепція сексуального здоров'я; гігієна тіла та сексуально-еротичних контактів; психогігієна статевого розвитку дитини.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Агарков С.Т., Кащенко Е.А. Сексуальність от зачатия до смерти: учебное пособие к курсу Психологическое консультирование в сексологии. – Воронеж: ИПЦ «Научная книга», 2011 – 248 с.

2. Келли Г. Ф. Основы современной сексологии. – СПб.: Питер, 2000.

3. Психология сексуальности: учебное пособие к курсу «Психологическое консультирование в сексологии» /Евгений Августович Кащенко [и др.]. – [б.м.]: Издательские решения, 2019. – 554 с.

4. Сексология. Хрестоматия. Под ред. Исаева Д.Н. - СПб.: Питер, 2001. – 512с.

5. Сексопатология: підручник / Є.В.Кришталь, Б.М.Ворнік. – К.: «Медицина», 2014. – 544 с.

6. Щеглов Л, Всё про секс. От А до Я. СПб: Амфора Медиа, 2008. – 550.

7. Додаткова література

8. Максименко С.Д. Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологии). – М.: Рефл. Бук – К.: Ваклер, 2000. – 320 с.

9. Агарков С.Т. Сексуальность. От инстинктов к чувствам: психогенез сексуальности. М.: ООО «ИПЦ Маска», 2013 – 756 с.

10. Фельштейн Д.И. Психология развития личности в онтогенезе. – М.: Педагогика, 2008. – 208 с.

11. Франкл В. Человек в поисках смысла: Пер. с нем. и англ. М.: Прогресс, 2000. 368 с.

12. Москаленко В.В. Проблема ідентичності в політичній соціалізації особистості // Психологія: Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова. – Вип. 17, 2002. – С. 65 70.

13. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2005. – 448 с.

Інтернет-ресурси

1. Лещук Н. О. Статеве виховання і репродуктивне здоров'я підлітків та молоді : навч. посіб. / Н. О. Лещук, Ж. В. Савич, О. А. Голоцван, Я. М. Сивохоп. — К., 2014. — 136 с.

<http://nmcps.sumy.sch.in.ua/Files/downloadcenter/Посібник%20«Статеве%20виховання%20і%20репродуктивне%20здоров'я%20підлітків%20та%20молоді».pdf>

2. Бялик О.В. Сучасні тенденції статевого виховання учнівської молоді в країнах Євросоюзу: дис. ... д-ра пед. наук: спец. : 13.00.07 – теорія і методика виховання / Оксана Василівна Бялик; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2017. – 547 с. https://vspu.edu.ua/science/dis/des_18_3.pdf

3. Обізнаність та ставлення вчительської спільноти і батьків до комплексної сексуальної освіти https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/sexual_education_ua_0_compressed.pdf

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання Залік

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ (ОК 16)

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Дошкільна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Борисенко Н.М., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук, Московою Т.М., старшим викладачем кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, Бальохою А.С, старшим викладачем кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Перебудова педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», Базового компоненту програми розвитку дитини дошкільного віку, програми «Дитина» та створення оптимальних умов розумового і фізичного розвитку дитини вимагають певних змін у підготовці спеціалістів. Основним завданням у підготовці фахівців є оволодіння ними знаннями про природу рідного краю, її видову різноманітність, проблеми збереження та використання її потенціалу в гуманізації педагогічного процесу (розвитку розумових, моральних, естетичних сторін особистості дитини). У концепції дошкільного виховання особлива увага приділяється вирішенню завдань екологічного та фізичного виховання дітей, формування у них ціннісного ставлення до природи.

Програма вивчення освітньої компоненти «Основи природознавства з методикою» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Предметом вивчення освітньої компоненти є зміст, методи і форми ознайомлення дітей з природою в освітньо-виховному середовищі ЗДО.

Міжпредметні зв'язки: зміст освітньої компоненти ґрунтується на наукових засадах теорії та методики ознайомлення дітей з природою, класичних та сучасних наукових дослідженнях у галузі природознавства, дитячої психології та педагогіки. Тематична структура програми дає змогу вихователю впроваджувати міжпредметні зв'язки з педагогіки, фребельпедагогіки, психології, дитячої літератури, теорії та методики ознайомлення дітей з довкіллям.

Викладання освітньої компоненти органічно пов'язане з проведенням навчальної та виробничої практики.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Метою освітньої компоненти є підготовка майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти до організації процесу ознайомлення дошкільників з природою відповідно до концепції сталого розвитку, формування професійних якостей на засадах компетентнісного підходу.

1.2. Завдання освітньої компоненти «Основи природознавства з методикою» – сформулювати знання про зміст, методи і форми ознайомлення дошкільників з природою, організаційні умови створення осередку природи. Студенти ознайомлюються з

можливостями використання різних об'єктів та явищ природи у роботі з дітьми дошкільного віку, враховуючи природне оточення закладу дошкільної освіти, з надбанням педагогічних традицій українського народу.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (КЗ)

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (КС)

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньопродуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Природа України. Значення природничих знань вихователя для його професійної діяльності.

Єдність природи. Взаємозв'язок природи планети Земля з природою Космосу. Форма та розміри Землі. Вплив форми Землі на компоненти географічної оболонки. Рух Землі навколо осі. Рух Землі навколо Сонця. Сезонні зміни в природі. Ознайомлення дітей з глобусом – моделлю Землі. Місяць. – природний супутник Землі. Астрономічні спостереження з дітьми дошкільного віку.

Природні умови на планеті Земля. Гірські породи. Класифікація. Геосинклінали та платформи. Рельєф. Головні фактори утворення рельєфу. Головні форми рельєфу материків. Значення рельєфу у природі та діяльності людини, використання краєвидів у освітньо-виховній роботі з дітьми.

Вода. Поняття про гідросферу Землі. Загальна характеристика рік, озер, боліт, морів, океанів, льодовиків Світового океану. Характеристика вод України та їх особливостей. Використання знань про водойми у освітньо-виховній роботі з дітьми дошкільного віку.

Природні зони України. Клімат і погода. Загальна характеристика кліматоутворюючих факторів та основних метеорологічних елементів.

Особливості екологічного виховання дітей дошкільного віку.

Рослинний світ. Загальна характеристика царства рослин. Значення рослин в природі та житті людини. Різноманітність рослинного світу Землі. Характеристика рослинності України. Ознаки та характеристика основних фітоценозів України – лісів, лук, водойм.

Різноманітність рослинних організмів Значення папоротей, хвощів та плаунів у природі та житті людини.

Відділ Голонасінні. Особливості будови вегетативних органів голонасінних. Значення насіння в процесі еволюції рослин. Культурні рослини, знайомство з ними дошкільників. Парки та сквери – штучні угруповання рослин. Поняття про садово-паркові стилі. Ознайомлення дітей з рослинами на ділянках у закладах дошкільної освіти.

Тваринний світ. Тваринний світ країни, його різноманітність. Значення тварин у природі та житті людини. Ознайомлення дошкільників зі значенням тварин у природі і житті людини. Характеристика основних систематичних груп тварин. Основні відмінності тварин від рослин, риси подібності. Клас Саркодові. Клас Джгутикові. Клас Інфузорії. Патогенні найпростіші. Черепашкові амеби. Тип Кишквопорожнинні. Загальна характеристика. Клас Гідроїдні. Загальна характеристика. Розмноження Кишквопорожнинних. Різноманітність і значення Кишквопорожнинних. Ознайомлення дошкільників з медузами.

Плоскі черви. Загальна характеристика. Особливості будови і життєдіяльності планарії білої. Стьожкові черви. Цикл розвитку ехінококу, бичачого ціп'яка. Тип Круглі черви. Загальна характеристики. Аскарида людська. Цикл розвитку.

Роль та значення комах. Формування у дошкільнят уявлень про комах.

Хордові тварини – результат еволюції. Тип Хордові. Загальна характеристика. Розмноження, нерест, розвиток риб. Організація та ознайомлення з правилами догляду за рибами у акваріумі.

Клас Земноводні. Загальна характеристика. Походження і класифікація земноводних. Значення. Екологічні групи земноводних. Розмноження і розвиток земноводних. Клас Плазуни. Походження і систематичний огляд (ряд Лускаті, Черепахи, Крокодили). Формування у дітей молодшого шкільного віку уявлень про плазунів та земноводних. Прогресивні зміни у скелеті, кровоносній системі і розмноженні плазунів (в порівнянні з земноводними) Різноманітність, роль і значення Плазунів. Охорона.

Клас Птахи. Походження. Загальна характеристика.) Роль, значення та охорона птахів. Формування у дітей дошкільного віку уявлень про перелітних та зимуючих птахів.

Клас Ссавці. Прогресивні риси. Систематичний огляд ссавців. Походження. Порівняльна характеристика систем ссавців і плазунів (нервової, кровоносної, дихальної та інші). Характеристика основних рядів: Комахоїдні, Рукокрилі, Гризуни, Хижі, Китоподібні, Ластоногі, Парнокопитні, Непарнокопитні, Примати. Роль та значення ссавців, охорона. Методика ознайомлення дітей з дикими та домашніми тваринами.

Змістовий модуль 2. Теоретико-методичні засади ознайомлення дітей з природою. Зміст ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Зв'язок принципу науковості з принципом енциклопедичності знань.

Структура діючих (нормативних та авторських) програм навчання і виховання дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти. Характеристика розділу ознайомлення дітей з природою. Поступове ускладнення програмового матеріалу в залежності від вікових груп дітей. Концентричний принцип розташування матеріалу, що забезпечує повторність знань, поглиблення їх на кожному етапі вивчення матеріалу. Розташування матеріалу за принципом сезонності. Розташування матеріалу за сферами розвитку дитини, видами діяльності.

Дитяча художня література як метод ознайомлення з природою, вимоги до дитячої природознавчої книги. Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід з дітьми про природу (вступна, супровідна, тематична, заключна) і їх зміст. Вимоги до проведення бесід, методика їх проведення. Роль бесід у систематизації знань дітей про природу.

Повсякденні прогулянки на ділянці дитячого садка, їх значення та місце в системі роботи з ознайомлення дітей з природою, організація спостережень за об'єктами і явищами природи на прогулянці. Форми організації спостережень. Керівництво самостійними спостереженнями дітей.

Засоби фіксації знань дітей про природу. Календар природи і календар погоди,

методика їх ведення. Відображення вражень дітей у малюнках чи інших видах зображувальної діяльності. Складання нескладних колекцій зі старшими дошкільниками. Організація свят в природі.

Куточок природи та ділянка дитячого садка як основна база ознайомлення дітей з природою. Куточок природи в дошкільному навчальному закладі. Необхідність організації куточка природи, його навчально-виховне значення. Розміщення і обладнання куточка природи. Створення науково-природничого центру в куточку природи. Вимоги до його обладнання. Правила підбору об'єктів для куточка природи: врахування можливостей утримання об'єкта в умовах жилого приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програм, доступність для догляду тощо. Постійні та тимчасові мешканці куточка живої природи.

Кімнатні рослини куточка природи і зимового саду (декоративно-листяні, красиво-квітучі, цибулинні, виткі, ампельні, сукуленти): походження рослин, біологічна характеристика, особливості догляду, використання. Форми організації та планування роботи з ознайомлення дітей з природою.

Загальна характеристика основних форм ознайомлення дітей з природою. Необхідність використання різноманітних форм навчання в освітньому процесі ЗДО та сім'ї.

Заняття як важлива форма ознайомлення дітей з природою, значення і місце занять у системі роботи з ознайомлення дітей різних вікових груп з природою. Зміст знань, умінь і навичок, що формуються на заняттях з природознавства, виходячи з вимог програми. Використання різноманітних методів і прийомів на заняттях, відповідно до завдань програми, місця заняття у системі роботи, віку дітей, їх пізнавальних потреб та інтересів. Методика проведення занять різного типу.

Своєрідність вимог до організації і проведення природознавчих занять. Особливості проведення занять з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

Експедиція як особливий вид занять. Місце експедицій в системі роботи щодо ознайомлення дітей з природою в умовах закладу дошкільної освіти та сім'ї. Зміст експедицій, їх тематика. Структура експедиції. Методика проведення експедицій. Підготовка вихователя до експедиції. Методика проведення експедицій.

Утримання риб у куточку природи. Риби місцевих водойм і екзотичні риби, їх біологія, умови утримання. Влаштування акваріуму і догляд за ним.

Птахи в куточку природи. Утримання в куточку природи папуг, канарок, щиглів, їх біологія та умови утримання.

Ссавці – постійні мешканці кутка природи: морська свинка, хом'ячок. Біологія тварин та умови утримання.

Тимчасові мешканці куточка природи: безхребетні тварини (молюски, ракоподібні, комахи та хребетні (земноводні, плазуни, ссавці, птахи). Біологія тварин та умови утримання. Сезонні зміни в об'єктах куточка природи.

Ділянка дитячого садка. Навчально-виховне значення ділянки дитячого садка, їх види і влаштування. Підбір декоративних квітникових рослин: багаторічних, дворічних, однорічних з урахуванням термінів цвітіння та естетичного вигляду. Біологія і агротехніка вирощування. Створення куточків дикоростучих рослин на території дитячого садка. Особливості планування місця, висадки та догляду за рослинами лісу, луків, водойми.

Вимоги до плодового саду на ділянці дитячого садка. Планування саду, підбір плодкових дерев та ягідних кущів. Посадка саду та догляд за ним у різні пори року. Город на ділянці дитячого садка, його планування. Підбір овочевих культур, їх біологія та агротехніка.

Приваблювання птахів на ділянці в різні пори року. Влаштування годівниць, поїлок, штучних гніздівель. Значення та основні принципи планування роботи з ознайомлення дітей з природою. Планування системи занять на сезон. Поступове ускладнення матеріалу. Облік виконаної роботи та досягнень дітей.

Змістовий модуль 3. Методи ознайомлення дітей з природою. Різноманітність методів

і форм ознайомлення дітей з природою і їх вибір в залежності від завдань виховання і навчання, від змісту програмового матеріалу, вікових особливостей дітей. Загальна класифікація методів ознайомлення дітей з природою. Залежність вибору методів і прийомів навчання від змісту знань, конкретних завдань розвитку особистості й особливостей пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

Спостереження – основний метод ознайомлення дітей з природою. Види спостережень за характером пізнавальних завдань (первинні, повторні, порівняльні, заключні); за тривалістю (короткотривалі, довготривалі, систематичні спостереження за змінами і розвитком природи); за способом організації (планові, за ініціативою дітей, колективні, індивідуальні). Особливості організації і методика керівництва спостереженнями різного виду. Прийоми керівництва спостереженнями дітей в різних вікових групах. Методи, які забезпечують безпосередній і дійовий контакт дітей з природою. Основні види спостережень в групах раннього віку. Вибір об'єктів для спостережень на заняттях, під час прогулянок, ігор, праці в кутку природи і на ділянці ЗДО.

Наочні методи ознайомлення дітей з природою. Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей з природою.

Технічні засоби в ознайомленні дітей з природою, їх значення. Характеристика аудіовізуальних, візуальних та адитивних технічних засобів та методика їх використання в ознайомленні дітей з природою.

Метод моделювання в ознайомленні дітей старшого дошкільного віку з природою.

Практичні методи ознайомлення дітей з природою. Праця дітей як один з основних методів ознайомлення з природою, її своєрідність, освітньо-виховне значення. Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей в природі.

Методика керівництва різними формами організації праці дітей.

Нескладні досліди як метод ознайомлення дітей з природою. Дослід як своєрідний вид спостереження, що організовується у спеціально створених умовах і передбачає пошукові дії дітей.

Гра як метод ознайомлення дітей з природою. Роль і місце різноманітних ігор у збагаченні, закріпленні, систематизації й узагальненні знань дітей про природу.

Нескладні досліди в старшому дошкільному віці. Виховна їх цінність, зміст, структура і методика проведення дослідів. Прогулянки і екскурсії в природу, як особливий вид заняття. Їх значення. Види екскурсій. Відмінність екскурсій. Відмінність екскурсій від прогулянок. Специфіка проведення цільових прогулянок в молодших і середніх групах. Організація і методика проведення екскурсій в різних вікових групах: визначення цілі, проведення спостереження, вирощування рослин, догляд за тваринами. Обладнання для збору і розміщення зібраного матеріалу. Закріплення знань під час спостережень та в інших видах діяльності. Праця дітей по вирощуванню рослин, догляд за тваринами, охорона природи. Види і зміст праці в кожній віковій групі, керівництво ними. Особливості занять пов'язаних з працею. Організація повсякденної праці в кутку природи, на городі, в квітнику. Охорона здоров'я і дотримання правил гігієни. Чергування в куточку природи і на ділянці, керівництво вихователя працею дітей старшого дошкільного віку.

Змістовий модуль 4. Форми ознайомлення дітей з природою. Гра як форма ознайомлення дітей з природою. Рольові ігри, відтворюючі уявлення про природу. Ігри з природним матеріалом (піском, водою, льодом, снігом і ін.). Їх значення для сенсорної культури і пізнання дітьми природи. Дидактичні ігри з природним матеріалом (листя, квітами, плодами, овочами, насінням) на розрізнення, розпізнавання по зовнішньому вигляду, на дотик, по запаху, на смак, по опису, загадці. Ігри на класифікацію предметів природи. Ігри з картинками. Місце різних ігор в роботі з дітьми різного віку, їх організація і проведення. Гра, як елемент комплексного або інтегрованого заняття ознайомлення з природою.

Словесні методи. Зв'язок їх з методами безпосереднього ознайомлення з природою. Бесіди: попереджуючі, спостереження, працю, супроводжуючі діяльність дітей, підсумкові, систематизуючі знання дітей. Розповіді вихователя і дітей. Читання пізнавальної і

художньої літератури. Використання усної народної творчості. Словесні ігри. (фіксація вражень і закріплення знань дітей про природу). Використання педагогічної спадщини В. Сухомлинського на заняттях.

Використання ілюстративного матеріалу (картин, діапозитивів, кінофільмів) на заняттях з дітьми. Вимоги до змісту і оформлення наочних посібників для різних вікових груп. Фіксація вражень і закріплення знань дітей про природу. Використання зображувальної діяльності під час ознайомлення дітей з природою. Ведення щоденників спостережень, календарів погоди і природи.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Артемова Л.В., Янківська О.П. Дидактичні ігри і вправи в дитячому садку // Дошкільне виховання. - № 8.- 2010. - С. 5-6.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко]. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – №1. – 2011.– С. 6-19.
4. Беленька Г. Експериментування – крок до пізнання / Г. Беленька // Дошкільне виховання. – №5. – 2007. – С. 7.
5. Богініч О. Л. Природа і рух. [посібник для батьків дошкільнят та соціальних педагогів] / Під заг. ред. С. Чередниченко / О.Л. Богініч, Г.В. Беленька. – К.: Кобза, 2003. – 192 с.
6. Борисенко Н.М. Роль малих фольклорних жанрів у проведенні етюдних занять екологічного спрямування. / Н.М. Борисенко // Базова програма «Я у Світі»: групові та індивідуальні форми роботи у ДНЗ. – Харків.: Вид. група «Основа», 2010. – С.86-110.
7. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній дошкільний вік / С.М. Ванжа, Т.І. Ожимова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208 с. (Серія «Сучасна дошкільна освіта»)
8. Глухова Н. Базова програма «Я у Світі»: формування природничої компетентності дошкільника. [Текст] // Вихователь-методист дошкільного закладу. - №7. - 2009. – С.4-8.
9. Горопаха Н. Методика ознайомлення дітей з природою: хрестоматія / Н. Горопаха. – К.: Вид-во «Ранок», 2012. – 432 с.
10. Горопаха Н. М. Реалізація принципів розвивального навчання в екологічній освіті дошкільнят / Н. М. Горопаха // Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне : РДГУ. – Вип. 19. – 2002. – С. 58–64.
11. Методика ознайомлення дітей з природою: [хрестоматія] / наук. ред. та упоряд. Н.М. Горопаха. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 432 с .
12. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О.Л.Кононко, З.П.Плохій, А.М.Гончаренко. – К.: Світич, 2009. – 208 с.
13. Поніманська Т.Г. Дошкільна педагогіка: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Поніманська Т. І. - К.: «Академвидав», 2006. – 456 с.
14. Соломеннікова О.А. Екологічне виховання в дитячому садку [програма і методичні рекомендації] Для занять з дітьми 2-6 років: [пер.з рос. мови.] / О.А. Соломеннікова – Х.: Вид- во «Ранок», - 2007. - 72 с. (Бібліотека вихователя дитячого садка).
15. Сухар В.Л. Ознайомлення з природним докіллям. Старший дошкільний вік / В.Л.Сухар. – Х.: Вид-во «Ранок», 2017. – 208 с.
16. Фесюкова Л.Б., Григор'єва О.О. Пори року. Комплексні заняття /Л.Б.Фесюкова, О.О.Григор'єва. – Х.: Веста: ТОВ Видавництво «Ранок», 2007. – 208 с.
17. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника: [навч. метод. посіб. До Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»] / З.П. Плохій. – К.: Світич, 2010. – 144 с.
18. Яворовська Л. Групові форми навчання як засіб розвитку пізнавальної активності особистості / Л. Яворовська. – Харків, 2002. – С. 64-69.

Додаткова література:

1. Бойко Є. Екологічні ігри // Дошкільне виховання. - № 3.- 2010. - С. 15-16.
2. Бусленко В. Організація еколого-оздоровчої роботи в дошкільному закладі [Текст] / В. Бусленко // Дитячий садок. - Груд. (чис. 45-46). - 2009. - С 21-23.
3. Варакута О. Система пізнавальних завдань для формування природничих понять [Текст] / О.Варакута // Початкова школа. - № 8. – 1999. – С. 53-56.
4. Ватаманюк Г. Інтелектуальна гра, як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності дошкільників / Г. Ватаманюк // Початкова школа. – № 6. – 2008. – С. 40-43.
5. Глухова Н. Базова програма «Я у Світі»: формування природничої компетентності дошкільника // Вихователь-методист дошкільного закладу. - №7. - 2009. - С.4-8.
6. Крутій К. Л. Природа Космосу. Програма та методичні рекомендації [Текст] / К. Л. Крутій, О. М. Каплуновська. – Запоріжжя : ТОВ : «ЛПІС. Лтд», 1999. – 44 с.
7. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності / М. Марусинець //Дошкільне виховання. – №11-12. – 1999. – С. 7-9.
8. Маршицька В. Екологічні проекти //Дошкільне виховання. - № 5. – 2001. – С. 24 - 25.
9. Маршицька В.В. Лісові ігри [Текст] / В.В. Маршацька. // Дошкільне виховання. - № 10. – 2010. – С. 20-21.
10. Маршицька В.В. Природа відкриває свої таємниці / В.В. Маршацька. // Дошкільне виховання. - № 7. – 2011. – С. 14 – 15.
11. Пантелеев Г. Ділянки дитячого садка: естетика оформлення // Дошкільне виховання. - № 4.– 2003. – С.10.

Електронні підручники:

1. Інструкції з організації охорони життя і здоров'я дітей у дошкільних навчальних закладах [Електронний ресурс] / наказ Міністерства освіти і науки України від 28 жовтня 2008 р. № 985 / Режим доступу: <http://www.edu.kiev.ua/>
2. Концепція екологічної освіти / Рішення колегії Міністерства освіти і науки України N 13/6-19 від 20.12.2001 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.edu.kiev.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості.

Використовуються методи усного і письмового контролю, що мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності: відповіді на практичних заняттях, наукові есе, групові проекти або презентації, тестові завдання, володіння інформаційним ресурсом «Зелений пакет» (комплект навчально-методичних матеріалів з питань довкілля і сталого розвитку).

5. Засоби діагностики успішності навчання.

З метою формування професійної компетентності особлива увага приділяється інноваційним методам навчання, що забезпечують комплексне оновлення освітнього процесу, а саме: комп'ютерній підтримці, впровадженню інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, робота з фреймами, опорними схемами, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань), моделюванню тих ситуацій реальних протиріч та утруднень що трапляються у професійній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти.

Контроль знань та вмінь здобувачів вищої освіти з освітньої компоненти «Основи природознавства з методикою» здійснюється шляхом виконання тестових завдань на Web-мультимедіа енциклопедії з дисциплін природничого циклу.

ПСИХОЛОГІЯ: ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ З ОСНОВАМИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Дошкільна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта /Педагогіка

Програма розроблена: Казанніковою О.В., доцентом кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Психологія: загальна психологія з основами психодіагностики» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Зміст навчальної дисципліни скерований на подальше вдосконалення вузівської підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів та вирішенню актуальних проблем, які стоять перед системою освіти на сучасному етапі розвитку.

Предметом загальної психології є закономірності виникнення, розвитку й функціонування психіки та її механізми та теоретичні та прикладні аспекти дослідження психіки.

Предметом психодіагностики є способи і засоби вияву психічних процесів, властивостей, станів у їхній динаміці, кількісно-якісній специфіці, системних зв'язках і причинних відносинах.

Міждпредметні зв'язки: У процесі вивчення «Загальної психології» та «Основ психодіагностики» студенти повинні актуалізувати знання з освітніми компонентами «Анатомія людини», «Фізіологія ВНД», «Вікової фізіології».

1. Мета та завдання курсу:

1.1. Мета курсу: розкрити зміст і значення психології як базової фундаментальної дисципліни, яка виступає основою для вивчення інших психологічних дисциплін, показати науково-теоретичну та методологічну роль психолога в становленні системи знань, вмінь та навичок вчителів початкових класів, створення у студентів цілісного уявлення про психодіагностику, зміст та специфіку використання психодіагностичного інструментарію в умовах освітнього процесу.

1.2. Завдання курсу: в результаті вивчення дисципліни студент має володіти теоретичними знаннями щодо:

- фундаментальних знань психологічної науки;
 - базових знань з психології: основні категорії, принципи, методи психології;
 - наукового підходу до розуміння психіки та законів її існування;
 - розуміння фактів, механізмів психічної реальності;
 - основних теоретичних понять та методологічних підходів у сучасній психодіагностиці;
 - правил проведення психодіагностичного обстеження.
- уміннями та навичками:
- використовувати набуту систему психологічних знань для аналізу й оцінки психологічних явищ в подальшій професійній діяльності;
 - уміння оцінювати психометричні параметри вимірювального інструментарію;
 - володіння психодіагностичним інструментарієм, способами обробки, аналізу, інтерпретації його результатів та формулювання відповідних висновків та рекомендацій.

1.3. Компетентності

Загальні компетентності

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налаштовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти з використанням методів наукової діяльності та формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до протидії та попередження боулінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

1.4. Програмні результати навчання

ПР-3. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання комунікативних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-6. Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти та трансформувати їх у різні форми.

ПР-7. Планувати та здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-8. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-11. Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

ПР-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їх можливостей.

ПР-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, планувати та реалізовувати заходи щодо попередження боулінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінацій серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

ПР-16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психіка як осередок життя.

Вступ до психології. Визначення психології як науки. Еволюція уявлень, поглядів на психіку, розвиток наукових знань про природу психіки. Етапи становлення психології як науки. Предмет і завдання психології. Принципи та методи психологічної науки. Психологія в системі наук. Галузі психології.

Основна проблема психології. Психіка як суб'єктивний образ світу. Поняття про відображення як загальну властивість матерії. Психічне відображення. Проблема психіки. Психіка і мозок. Рефлекторний характер психіки. Функціональна організація мозку. Сигнальні системи.

Структура психіки. Виникнення і становлення психіки в процесі біологічної еволюції та історичного поступу людства. Основні етапи розвитку психіки тварин. Умови виникнення і специфічні риси людської свідомості.

Психологія особистості. Особистість: загальна психологічна характеристика. Індивід, людина, особистість, індивідуальність. Фактори та умови розвитку особистості. Психологічна структура особистості та її функціональні характеристики.

Психологічний аналіз діяльності. Поняття про діяльність. Діяльність та поведінка. Принцип єдності свідомості та діяльності. Структура діяльності. Вміння, навички, звички. Основні види діяльності.

Функції психіки.

Пізнавальна функція психіки. Відчуття та сприймання як початкова ланка пізнавального процесу, як активні процеси пошуку і обробки інформації. Загальне уявлення про пам'ять як специфічну форму відображення дійсності. Теорії пам'яті. Процеси і види пам'яті. Мнемічні властивості особистості. Основні тенденції розвитку пам'яті. Увага як форма організації психічної діяльності людини. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності людини. Мислення та чуттєве пізнання. Форми і операції мислення. Види мислення. Особистісна зумовленість мислення.

Регулятивна функція психіки. Емоційна сфера особистості. Види, форми, емоції. Емоції та діяльність. Почуття. Форми, види почуттів. Вищі почуття. Функціональне призначення емоційної сфери. Вольова сфера особистості. Воля, її основні характеристики. Структура вольового компонента. Регулятивне значення волі у самотворенні особистості.

Інструментальна функція психіки.

Індивідуально-психологічні, психофізіологічні властивості особистості. Індивідуально-типові властивості особистості. Темперамент – природна основа особистості. Типи темпераменту, їх психологічна характеристика.

Соціально-психологічна характеристика особистості, характер. Поняття про характер. Структура характеру. Темперамент і характер. Природні і соціальні передумови характеру. Поняття акцентуації характеру.

Генетичний аспект особистості. Здібності. Поняття про здібності. Здібності та діяльність. Структура здібностей. Задатки як фундамент здібностей. Обдарованість.

Соціально-психологічна сфера особистості. Соціалізація особистості. Характеристика процесу соціалізації. Соціальні групи: основні параметри, класифікація. Суспільні та міжособистісні стосунки. Соціальна роль. Спілкування; структура та функції спілкування.

Змістовий модуль 2. Теоретичні та прикладні аспекти психодіагностики.

Психодіагностика як теоретико-практична дисципліна. Завдання і функції загальної психодіагностики. Психологічний діагноз. Види психологічного діагнозу. Зародження та становлення психодіагностики як науки. Розвиток психодіагностики в Україні. Сучасний стан психодіагностики.

Загальна характеристика психодіагностичного методу. Сутність методології, методу, методики психодіагностики. Психодіагностичний метод. Об'єктивний, суб'єктивний та проєктивний підходи в психодіагностиці. Тест як основний психодіагностичний інструмент. Класифікація і характеристика тестів. Критерії оцінки якості тестових процедур.

Психометричні основи психодіагностики. Організація умов і проведення психодіагностичного обстеження. Стандартизація і норми тестових показників. Застосування математично-статистичних методів аналізу у психологічних вимірюваннях. Інтерпретація матеріалів психодіагностичних обстежень. Прогнозування і психологічний діагноз. Категоризація психодіагностичних методів.

Змістова характеристика методів психодіагностики. Психодіагностика особистості в контексті теорій рис особистості. Діагностування самосвідомості особистості. Діагностування спонукальної сфери особистості. Соціально-психологічна діагностика. Проєктивна діагностика як метод вивчення внутрішнього світу.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Навч. посібник. К.: Академвидав, 2009. 464с.
2. Дубравська Д.М. Основи психології: Навч.посібник. Львів: Світ, 2001. 280с.
2. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2017. 388с.

3. Загальна психологія / За заг. ред. С.Д. Максименка. Підручник. Вінниця: Нова книга, 2006. 688с.

4. Майєрс Д. Психологія. Минск: Попурри, 2008. 848с.

5. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.

6. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. Навч. посібник / В.Ф. Моргун, І.Г. Тітов. - К.: Слово, 2009. - 464с.

7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія Підручник. К.: Вища школа, 1998. 476с.

8. Наследов А.Д. SPSS: Компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках. СПб.: Питер, 2007. 416с.

9. Пашукова Т.І., Допіра А.І. Практикум із загальної психології. К.: Знання, КОО, 2006. 203с.

10. Психологія: Навч. посібник / За ред. О.В. Винославської. К.: ІНКООС, 2005. 352с.

11. Психологія: підручник / За ред. Ю.Л.Трофімова. К.: Либідь, 2003. 560 с.

12. Сердюк Л.З. Психологія: Навч. посібник / Л.З. Сердюк, за ред. В.Т. Циби. - К.: Університет «Україна», 2005. - 233с.

13. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс. К.: ВД Професіонал, 2004. 304 с.

Додаткова література:

1. Галян О.І., Галян І.М. Експериментальна психологія. Навч. посібник. К.: Академвидав, 2012. 400с.

2. Зелінська Т.М. Практикум із загальної психології: Навч. посібник. К.: Каравела, 2008. 184с.

3. Казаннікова О.В. Загальна психологія. Практикум. Херсон: ПП Вишемирський, 2015. 72 с.

4. Макаров Л.Л., Синельников В.М. Загальна психологія: Методичні розробки до проведення семінарських занять: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 200с.

5. Огороднійчук З.В. Загальна психологія. Практикум. Навчальний посібник. К.: Росава-Н, 2010. 383с.

5. Основи психології. Підручник / За ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. К.: Либідь, 1997. 632с.

6. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика. Підручник. К: ВД Слово, 2013. 608с.

7. Туриніна О.Л. Практикум з психології: Навч. посібник / О.Л. Туриніна. - К.: МАУП, 2007.- 328с.

8. Человек: анатомия, физиология, психология. Энциклопедический иллюстрированный словарь / Под ред. А.С. Батуева, Е.П. Ильина, Л.В. Соколовой. СПб.: Питер, 2007. 672с.

Інтернет-ресурси

Електронні книги з психології – <http://readbookz.com/>

Каталог психодіагностичних методик та професійної літератури.- <http://www.edu.yar.ru/russuan/psih> –

Психологічний словник - <http://psi.webzone.ru/>

Електронні книги з загальної психології – <http://readbookz.com/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: Екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових

завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЯ СЛУХУ ТА МОВЛЕННЯ

Навчальна програма вибіркової компоненти освітньої програми «Дошкільна освіта», «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Семашкіною Г.М., доценткою кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидаткою біологічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Анатомія, фізіологія слуху та мовлення» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення освітньої компоненти, що належить до медико - біологічних дисциплін (спеціальних) і займає важливе місце в підготовці логопедів в якості майбутніх педагогів спеціалізованих дитячих дошкільних закладів та початкової школи, є анатомія, фізіологія і патологія слуху та мовлення дитини.

Це дасть майбутнім фахівцям необхідний обсяг теоретичних знань про будову, функції, загальні та найбільш характерні морфологічні та функціональні порушення органів слуху і мовлення. Ознайомити з основними заходами, щодо попередження захворювань слуху та мовлення.

Міжпредметні зв'язки: вивчення курсу базується на міжпредметних зв'язках, насамперед шкільних курсах: «Анатомія людини», «Загальна біологія», «Основи генетики». Опановуючи зазначений перелік знань, умінь і навичок, студенти мають актуалізувати в подальшому знання з курсу для вивчення курсів логопедичного циклу. А також «Курсові роботи з фахових дисциплін», що сприятиме в подальшому формуванню професійної компетентності вихователя ЗДО, вчителя початкових класів і фахівця-логопеда в аспекті роботи з дітьми з порушенням слуху та мовлення.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета: ознайомити майбутніх висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців із необхідним обсягом теоретичних знань про будову, функції, загальні та найбільш характерні морфологічні та функціональні порушення органів слуху та мовлення. Озброїти необхідними теоретичними знаннями і практичними навичками логопедичної роботи, формування комунікативної компетентності. Ознайомити з основними заходами, щодо попередження захворювань слуху та мовлення.

1.2. Завдання:

Методичні: підготувати студентів з теоретичних питань оторіноларінгології в об'ємі необхідному педагогу-логопеду для плідного виховання і навчання дітей в спеціалізованих закладах на основі індивідуального підходу.

- надати студентам наукові знаннями з анатомо-фізіологічних особливостей слухового аналізатора та органів мовлення, класифікацією і характеристикою стійких порушень слуху та патологією органів мовлення у дітей;

- застосовувати теоретичні знання з курсу у педагогічній практиці в дитячих закладах освіти;

- здійснювати вибір форм та методів роботи з дітьми для правильного нервово-психічного розвитку, в залежності від віку та індивідуальних особливостей дитини. Навчити використовувати науковий матеріал в практичній роботі в залежності від наявності слухового сприйняття, розвитку мовлення та загального розвитку дитини;

- виховувати у студентів спостережливість, милосердя, дисциплінованість, відповідальність за життя і здоров'я дітей та чуйність до дітей з порушеннями слуху та мовлення;

- усвідомити основні причини і умови виникнення та розвитку основних захворювань і порушень слухового аналізатора і органів мовлення у дітей;

- знати профілактичні заходи при порушенні слуху і мовлення у дітей;

- навчити використовувати отриманні на практиці знання при організації навчально-виховної роботи з дітьми;

- навчити використовувати науковий матеріал в практичній роботі в залежності від наявності слухового сприйняття, розвитку мовлення та загального розвитку дитини;

- здійснювати профілактичну роботу щодо захворювань слухового та мовленнєвого апаратів у дітей;

Підготовка до практичного втілення набутих знань у сучасних умовах суспільного дошкільного та початкового виховання.

Виховні: – виховувати у студентів відповідальне ставлення до навчання, чуйність до дітей з порушеннями слуху та мовлення, дисциплінованість.

Розвивальні: озброєння студентів варіативними технологіями роботи з дітьми - логопатами.

Формування в майбутніх вихователів і вчителів початкових класів знань, умінь і навичок оцінки і контролю за навчально-мовленнєвою діяльністю як дітей, так і за організацією і здійсненням навчально-мовленнєвої діяльності вихователями дошкільних закладів і вчителів початкових класів.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної та початкової освіти з розвитку, навчання і виховання дітей з порушення слуху та мовлення, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної та початкової освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (КЗ)

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність до планування, прогнозування і передбачення наслідків своїх дій, рефлексії.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання дітей

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (КС)

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для

постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної та початкової освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР-12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР-16. Проєктувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

ПР-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку та особистісно - і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних вікових групах дошкільного та молодшого шкільного віку.

ПР-22. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Анатомія, фізіологія і патологія слухового аналізатора.

Предмет, об'єкт і завдання курсу, та його місце серед інших наук: медичних, психологічних і педагогічних.

Загальні уявлення про аналізатори. Загальні уявлення про будову і функції аналізаторів за І. Павловим. Периферичний, провідниковий, кірковий відділи слухового аналізатора. Фізичні та акустичні властивості звука. Розповсюдження звука. Взаємозв'язок органа слуху зі станом інших сенсорних систем і всього організму.

Периферичний відділ слухового аналізатору. Анатомічна будова органа слуху. Будова зовнішнього вуха, функції, вікові особливості. Будова, функції середнього вуха та його вікові особливості. Барабанна порожнина: стінки. Слухова труба, будова, функції, вікові особливості. Соскоподібний відросток, будова, функції.

Центральний відділ слухового аналізатора. Будова, функції внутрішнього вуха та його вікові особливості. Будова звуко - сприймального органа (Кортієв орган). Сприйняття звуку у завитці. Завитка, будова: дробини, особливості будови основної мембрани. Кортієв орган завитки. Будова і функції провідникового відділу слухового аналізатора.

Просторовий аналізатор – орган рівноваги. Вестибулярний апарат. Будова та функції просторового аналізатора - органа

Поняття про форманти. Звукопровідна функція органа слуху.

Фізіологічні основи механізму звукопроведення. Повітряне і кісткове звукопроведення. Роль кісткового звукопроведення при патології слуху.

Звукосприймальна функція органа слуху. Чутливість органа слуху, вікові зміни чутливості органа слуху. Вікові зміни чутливості органа слуху. Поріг слухового відчуття. Бінарний слух, його значення в слуховому сприйнятті.

Дослідження слуху у дітей.

Захворювання і аномалія розвитку зовнішнього вуха / атрезія, сірчана пробка, сторони тіла у вусі, аномалія розвитку барабанної перетинки).

Захворювання і аномалія розвитку середнього вуха / катар середнього вуха, гостре гнійне запалення середнього вуха, хронічний гнійний середній отит, ускладнення після захворювань. Залишкові явища після запальних процесів в середньому вусі, отосклероз.

Захворювання і аномалії внутрішнього вуха. Дефекти і пошкодження. Захворювання слухового нерва, провідних шляхів і слухових центрів.

Класифікація і характеристика стійких порушень слуху у дітей.

Характеристика глухих дітей. Глухі діти без мовлення (глухонімі). Значення залишку слуху для глухих дітей. Глухі діти, які зберегли мову. Характеристика туговухих дітей.

Основні профілактичні і лікувальні заходи при порушенні слуху у дітей.

Структура спеціалізованих дошкільних заходів і шкіл для дітей з порушенням слуху. Взаємозв'язок лікувально-відновлювальної і корекційно-педагогічної роботи.

Змістовий модуль 2. Анатомія, фізіологія та патологія мовленнєвого апарату

Мовлення, як особливий засіб спілкування. Мова сенсорна і моторна. Центральний відділ мовного апарата.

Анатомічна будова і функція периферичного відділу органів мовлення. Будова носа, носових порожнин, раковин і ходів. Вікові особливості. Захворювання та профілактика.

Рот, порожнина рота. Глотка, будова, функції. Гортань, будова, сполучний апарат, справжні і несправжні голосові зв'язки, м'язи гортані. Основні хрящі гортані. Вікові та статеві особливості гортані. Фізіологічні особливості гортані. Захворювання, пошкодження та профілактика.

Трахея, бронхи, легені: анатомічна будова, функції. Основні захворювання у дітей та їх профілактика.

Грудна клітка і діафрагма: анатомічна будова, плевра, плевральна порожнина, функції. Вікові особливості органів мовлення. Розвиток і формування органів мовлення у дітей.

Фізіологія органів мовлення (дихання, фонація, артикуляція.)

Дослідження органів мовлення. Патологія органів мовлення. Аномалія розвитку і захворювання носа. Захворювання порожнини рота, глотки, гортані.

Нервово-м'язові порушення голосу і мовлення. Розлади мовлення.

Основні профілактичні заходи при порушенні мовлення у дітей.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Белова Н.И. Специальная дошкольная сурдопедагогика. М.: Педагогика, 1985. 137 с.

2. Богомилский М.Р., Чистякова В.Р. Болезни уха, горла и носа у детей. – М.: Владос, 2000

3. Засенко В.В. Соціально-педагогічні основи формування життєвих планів глухих і слабобачучих старшокласників: Автореф. дис. докт. пед. наук. К.: Науковий світ, 1996. 29с.

4. Евдошенко Е.А., Косаковский А.П.. Нейросенсорная тугоухость. – К.: Медицина, 1989. – 146 с.

5. Нейман Л.В., Богомилский М.Р. Анатомия, физиология и патология органов слуха и речи. -М.: Владос, 2001.

6. Шеврыгин Б.В., Керчев Б.И. Болезни уха, горла и носа: Учебник. – М.: ГЭОТАР-МЕД, 2002. – 480 с.

Додаткова література:

1. Бертынь Г.М. Клиническая характеристика глухих детей со сложным дефектом // Дефектология, № 6.-1998. – С.9-17.

2. Боскіс Р.Н. Проблема розвитку і типології дітей з порушенням слуху. – В кн. Психологія глухих дітей. – М.: Медицина, 1971. – С.7-13.

3. Зайцева Г.Л. Сучасні підходи у освіті дітей з вадами слуху: загальні ідеї та перспективи. // Дефектологія. – 1000. - №5-6. С.43-46.

4. Засенко В.В. Удосконалення навчання осіб з вадами слуху. // Дефектологія, 1999.- №4 - С.19-21.

5. Засенко В.В. Проблема загальних методів навчання у сурдопедагогічній теорії та практиці // Психологія та педагогіка. – К.: Науковий світ, 1000. – вип.1. – С.49-58

6. Изучение сомато-неврологических особенностей учащихся с нарушения слуха. – К.: РУМК. Спец.школа, 1980. – 53с.

7. Розанова Т.В. Развитие памяти и мышления глухих детей. – М.: Просвещение, 1993. – 249 с.
 8. Лях Г.С., Маручева А.М. Аудиологические основы реабилитации детей с нейросенсорной тугоухостью. – Л., 1979
 9. Тарасов Д.И., Наседкин А.Н. и др. Тугоухость у детей. – М., 1981
 10. Фомічова Л.І. Діагностичне обстеження дітей з вадами слуху та готовність до навчання у школі // Психологія та педагогіка: спеціальні. – К.: Науковий світ. 1999. – вип.2.- С.4-23.
 11. Хрипкова А.Г. Возрастная физиология. – М., 1978
 12. Ярмаченко М. Проблема компенсації глухоти. К.: Рад.школа, 1976. – 165 с.
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.
Усне опитування, тестування, виконання практичного завдання.
 5. Засоби діагностики успішності навчання.
Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.
Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ОСНОВИ ДЕФЕКТОЛОГІЇ

Навчальна програма вибіркової компоненти освітньої програми «Дошкільна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Ільїна Н.В., к.п.н., доцент кафедри природничо-математичних дисциплін та логопедії.

Вступ. Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи дефектології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Дошкільна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості психічного розвитку осіб із особливими освітніми потребам, а також організаційно-методичні засади здійснення освітнього процесу зазначеної категорії людей.

Міжпредметні зв'язки: зазначена освітня компонента пов'язана із вивченням «Основ медичних знань», «Анатомія, патологія слуху і мовлення», «Психологією загальною і віковою», «Основами психодіагностики», дисциплін загального педагогічного циклу, «Основами інклюзивної освіти», «Логопедією з історією логопедії».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета курсу: є ознайомлення студентів із підходами держави і суспільства до організації освіти дітей, які мають суттєві недоліки психофізичного розвитку; основними поняттями дефектології; особливостями і закономірностями розвитку різних категорій осіб з психофізичними вадами; принципами комплектування освітніх установ для дітей, а також диференційованими та індивідуальними механізмами і прийомами корекційного навчання і виховання кожної із категорій дітей.

1.2. Завдання курсу:

Пізнавальні: ознайомити студентів із причинами порушень нервової системи у дітей, їх проявами та ймовірними наслідками для психофізичного та мовленнєвого розвитку; психолого-педагогічною характеристикою дітей з порушенням психофізичного розвитку, в тому числі з особливостями мовленнєвого розвитку при різних варіантах порушення психофізичного розвитку, провідними напрямками корекційного впливу, методами та

прийомами організації корекційно-розвивального навчання та виховання в закладах спеціальної освіти та особливостями роботи педагога загальноосвітнього навчального закладу з дітьми з різними порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної освіти.

Методичні: формувати у студентів вміння обирати та використовувати методи навчання, виховання та розвитку дітей з вадами психофізичного розвитку дошкільного та молодшого шкільного віку.

Практичні: навчити студентів використовувати теоретичні знання з неврологічних основ дефектології на практиці під час діагностики рівня психофізичного та мовленнєвого розвитку; формувати у студентів вміння диференціювати різні форми порушень психофізичного розвитку, виявляти особливості пізнавальної та емоційно-вольової сфери дітей з різними вадами психофізичного розвитку, творчо застосовувати професійні знання у педагогічній практиці.

1.3. Програмні компетентності:

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність

Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.

Загальні компетентності

ЗК-3. Здатність до вільного спілкування і співпраці державною та рідною мовами (усно і письмово).

Фахові компетентності спеціальності

ФК-8. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності. Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

ФК-10. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).

1.4. Програмні результати навчання:

ПРН 3. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку в нормі, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими потребами. Планувати освітню роботу з урахуванням вікових і індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими потребами та складати прогнози щодо її ефективності. Володіти технологіями дошкільної інклюзивної освіти; вміти організовувати групове й індивідуальне навчання і виховання дітей з особливими потребами.

ПРН 5. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами; організовувати роботу з батьками та іншими суб'єктами освітнього процесу. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПРН 7. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу; здійснювати управління його якістю, керуючись психолого-педагогічними принципами організації освітнього процесу в системі дошкільної освіти при реалізації завдань виховання, цілями навчання і розвитку дітей раннього та дошкільного віку в ЗДО і сім'ї.

ПРН 10. Добирати оптимальні методи та ефективні форми і різноманітні засоби педагогічного впливу на дітей у процесі їхнього виховання, навчання і розвитку та в конкретних ситуаціях суб'єкт-суб'єктної взаємодії вихователя з дітьми.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Неврологічні основи дефектології

Структурні елементи нервової тканини. Будова нервової клітини, волокна, нейроглії. Будова і функції головного мозку. Онтогенез нервової системи людини. Безумовні та умовні рефлекси. Властивості нервових процесів: збудження; гальмування; іррадіація; концентрація; індукція. Будова та функції аналізатора. Динамічний стереотип. Сигнальні системи. Поняття про функціональні системи організму. Функціональні блоки мозку. Перший функціональний блок мозку. Другий функціональний блок мозку. Третій функціональний блок мозку. Класифікація черепно-мозкових нервів. Чутливі черепно-мозкові нерви. Рухові черепно-мозкові нерви. Змішані черепно-мозкові нерви. Симптоми порушень черепно-мозкових нервів. Вегетативна нервова система.

Види порушень НС Класифікації причин. Функціональні порушення НС центрального характеру: Поняття, етіологія та симптоматика ММД. Етіологія та симптоматика неврозів. Класифікація неврозів у дітей. Інфекційні захворювання НС. Менінгіт. Енцефаліти. Менінгоенцефаліти. Енцефаломієліти. Хорея. Поліомієліт. Неврити. Поліоневрити. Черепно-мозкові травми. Класифікація ЧМТ. Крововиливи у головний мозок. Класифікація.

Змістовий модуль 2. Теоретико-методичні основи дефектології. Діти з порушеннями мовлення та інтелектуального розвитку.

Предмет, завдання та основні напрями сучасної дефектології. Взаємозв'язок дефектології з іншими науками. Основні закономірності психічного розвитку дитини. Закономірності психічного дизонтогенезу. Критичні періоди розвитку дитини. Поняття норми і патологій у сучасній науці. Класифікація етіологічних факторів за напрямом впливу. Класифікація патологічних факторів за часом впливу. Механізм дії патогенних факторів. Діти з порушенням психофізичного розвитку. Сучасна термінологія. Класифікація порушень розвитку. Види дизонтогенезу. Категорії дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Вчення Л.С. Виготського про структуру дефекту.

Система спеціальної освіти України. Інтегрована та інклюзивна освіта дітей з вадами психофізичного розвитку. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Організація та зміст роботи психолого-медико-педагогічних консультацій в Україні. Проблема компенсації та корекції функцій в спеціальній педагогіці. Поняття про абілітацію та реабілітацію. Форми організації та методи спеціального навчання та виховання. Зміст та особливості корекційно-педагогічного процесу.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з вадами мовлення. Клінічна класифікація розладів мовлення. Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень. Диференційна діагностика загального недорозвитку мовлення і затримки мовленнєвого розвитку. Організація логопедичної допомоги дітям дошкільного віку. Організація педагогічної роботи в спеціальних школах для дітей з важкими порушеннями мовлення. Організація роботи логопедичного пункту загальноосвітньої установи. Логопедична допомога в системі охорони здоров'я. Особливості роботи вчителя з дітьми, що потребують логопедичної допомоги, в умовах загальноосвітніх закладів.

Розумова відсталість. Класифікації олігофренії. етіологія, патогенез та класифікація ЗПР. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелекту. Особливості порушень мовлення у дітей із олігофренією та ЗПР. Диференційна діагностика олігофренії та затримки психічного розвитку (ЗПР) з іншими порушеннями психофізичного. Система виховання, навчання дітей дошкільного віку з вадами інтелекту (розумово відсталіх). Навчання і виховання розумово відсталіх школярів. Корекційна спрямованість виховання і навчання дітей дошкільного віку із ЗПР. Навчання і виховання дітей із ЗПР у школах та класах інтенсивної педагогічної корекції. Етіологія психофізичного недорозвитку. Прояви психічного інфантилізму у дошкільників. Особливості прояву психічного інфантилізму в учнів початкових класів. Варіанти психічного інфантилізму. Синдроми, що входять до структури психофізичного недорозвитку. Прийоми корекційно-розвивальної роботи із зазначеною категорією дітей.

Змістовий модуль 3. Діти з порушеннями слухового та зорового аналізаторів

Причини порушень слуху. Класифікація дітей з порушенням слуху. Психолого-педагогічна характеристика учнів з вадами слуху. Особливості порушень мовлення у дітей із вадами слуху. Диференційна діагностика сенсорної алалії та порушення слуху. Причини дефекту. Ступені порушень зору, Класифікація порушень зору. Особливості порушень мовлення у дітей із вадами зору. Диференційна діагностика розумової відсталості і порушень розвитку в результаті пошкодження аналізаторів. Зміст корекційно-розвивальної роботи з дітьми раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху. Система дошкільного корекційної освіти дітей з порушенням зору. Корекційно-розвивальна робота з дітьми шкільного віку з вадами слуху. Корекційно-розвивальна робота з школярами з порушеннями зорової функції у спеціальних школах III-IV типів. Організація допомоги учням з порушеннями слуху та з порушеннями зору в умовах загальноосвітньої школи.

Поняття про складні порушення розвитку. Класифікація дітей із складними вадами розвитку. Організація корекційно-розвивального навчання з дітьми зі складними вадами розвитку. Особливості навчання та виховання дітей дошкільного віку зі складними вадами розвитку.

Змістовий модуль 4. Діти з порушенням опорно-рухового апарату та емоційно-вольової сфери

Етіологія та патогенез ДЦП. Класифікація ДЦП. Особливості рухових порушень у дітей з ДЦП. Особливості порушень психіки у дітей із ДЦП. Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми раннього віку із ДЦП. Провідні напрями корекційно-розвивальної роботи з дошкільниками із ДЦП. Провідні напрями корекційно-розвивальної роботи з дітьми шкільного віку із ДЦП. Корекційні прийоми реалізації індивідуального підходу до дітей з порушеннями опорно-рухової системи в умовах інклюзивного та інтегрованого навчання.

Поняття про аутизм та аутистичні порушення. Причини виникнення та класифікація аутизму. Психолого-педагогічна характеристика дітей з аутизмом. Недорозвиток емоційно-вольової сфери та критерії визначення синдрому гіперактивності з дефіцитом уваги. Психолого-педагогічні особливості дітей з гіперактивністю. Поняття про девіантну поведінку. Етіологія девіантної поведінки в учнів. Адиктивна поведінка. Загальна характеристика Особистісна схильність до адиктивної поведінки. Особистісна схильність до адиктивної поведінки. Основні напрями психолого-педагогічної корекції девіантної поведінки школярів у навчально-виховному процесі. Превенція девіантної поведінки. Психолого-педагогічна інтервенція девіантної поведінки.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Коррекционная педагогика: Основы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии / Под ред. Б.П.Пузанова. М. : *Просвещение*, 1999. 354с.
2. Левченко Н. Ю., Киселева Н. А. Психологическое изучение детей с отклонениями в развитии. М.: *Коррекционная педагогика*, 2005. 118с.
3. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики: Учебное пособие. Донецк: *Лебідь*, 2002. 327 с.
4. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки: Навч.посіб. К.: *ВПУ "Київський університет"*, 2002. 308 с.
5. Основы специальной психологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Кузнецова, Л. И. Переслени, Л. И. Солнцева и др.; Под ред. Л. В. Кузнецовой. М.: *Издательский центр «Академия»*, 2002. 480 с.
6. Синьов В.М. Розумова відсталість як педагогічна проблема. Навчальний посібник. К. : *Рад. школа*, 2007. 134с.
7. Сорокин В.М. Специальная психология: Учеб. пособие / Под научн. ред. Л.М. Шипицыной. СПб.: *Речь*, 2003. 216 с.
8. Специальная дошкольная педагогика / Под ред. Е.А. Стребелевой. М. : *ВЛАДОС*, 2002. 398с.

9. Специальная педагогика / Под редакцией Н. М. Назаровой. Москва, *ACADEMA*. 2000. 519 с.

Додаткова література

1. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии. Уч.пособие. М.: *Академия*,1994. 214с.

2. Боскис Р.И. Учителю о детях с нарушениями слуха. Кн. для учителя. 2-е изд. М.: *Просвещение*, 1988 112с.

3. Гонеев А., Лифинцева Н., Ялпаева Н. Основы коррекционной педагогики М.: *Академия* 2002. 211с.

4. Дети с временной задержкой развития. / Под ред. Т.А. Власовой ,М.С.Певзнер М.: *Просвещение*,1979. 212с.

5. Дети с задержкой психического развития/ Под ред Т.А.Власовой, В.И.Лубовского, Н.А.Цыпиной. М.: *Просвещение*,1984. 148с.

6. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі / За ред. В.І.Бондара, В.В.Засенко. Київ: *КНТ*, 2008. 295с.

7. Діти з особливими потребами: поради батькам / За ред. В.І.Бондар, В.В.Засенко, Київ: *КНТ*, 2004. 401с.

8. Земцова М.И. Учителю о детях с нарушениями зрения. М.: *Просвещение*, 1983. 169с.

9. Клейберг Ю. А. Психология девиантного поведения. М.: *ТЦ "Сфера"*, 2003. 160 с.

10. Коберник Г.Н. Синев В.Н. Основы дефектологии. Навч.посібник. К.: *Освіта*, 1998. 160с.

11. Коломинский Я. Панько Е. Игумнов С. Психическое развитие детей в норме и патологии СПб: *Феникс* 2004. 321с.

12. Психолого-педагогическая диагностика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. И.Ю. Левченко, С.Д. Забрамной. М.: *Издательский центр «Академия»*, 2003. 320 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання залік, екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання – контрольна робота, тести, питання до заліку, питання до екзамену.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ІСТОРІЯ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Навчальна програма вибіркової компоненти освітньої програми «Дошкільна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Гриценко І.В., доцентом кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Історія музичного виховання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Предметом курсу є стильові напрями, особливості розвитку різних жанрів, характерні стильові та жанрові складові у творчості композиторів різних епох. Велика увага

приділяється особливостям композиції музичних творів, питанням традиції та новаторства, значенню того чи іншого композитора у розвитку культури певної епохи.

Міжпредметні зв'язки: у процесі підготовки програми враховано принцип міждисциплінарних зв'язків із предметами музично-теоретичного та методико-педагогічного циклів, такими як: теорія музики, сольфеджіо, педагогіка загальна та дошкільна, історія української культури та музики, методика музичного виховання у ЗДО, музичний інструмент, хоровий клас тощо. Такий спектр дисциплін має за мету дати студентам теоретичні знання та практичні навички, необхідні для роботи майбутньому фахівцю як музичному керівнику ЗДО.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Метою курсу історії музичного виховання є формування у майбутніх фахівців прогресивного світогляду, художньої культури, виховання естетичного смаку на основі вивчення художніх напрямків, різноманітних творчих стилів композиторів багатьох національних шкіл. Окрім цього у цілях курсу підготовка компетентного конкурентоспроможного фахівця в галузі дошкільної освіти, здатного забезпечити навчання, виховання й розвиток школярів засобами музичного мистецтва.

1.2. Завдання:

- методичні: отримати уявлення про складові елементи музичної системи; навчити орієнтуватися в закономірностях, принципах побудови музичної форми; оволодіти елементарними навичками аналізу музичних творів дитячого репертуару; розвинути практичні вміння, що забезпечують творчість та ініціативу в різних музичних видах діяльності; розвивати потребу у здобутті наукових знань про явища музично-культурного життя, формувати культуру особистості.

- пізнавальні: дати поняття про історію музичного виховання як науку, знання якої допомагає оволодіти навичками практичної музичної діяльності; розкрити особливості її становлення та розвитку, основні категорії, зв'язок історії музики з іншими музичними дисциплінами; розширювати знання студентів про життєвий та творчий шлях зарубіжних та вітчизняних композиторів, напрямки і стилі музичної культури в різні історичні періоди розвитку суспільства;

- практичні: навчити студентів використовувати музичний матеріал у конкретних умовах педагогічної ситуації, спираючись на засвоєні теоретичні положення; залучити до діяльності творчого характеру (музичних ігор, співу, гри на музичних інструментах тощо); розвивати аксіологічні та естетичні навички сприйняття різноманітних явищ музичної культури - сформувати вміння самостійного оцінювання спеціальної музичної літератури; у процесі розкриття характерних рис музичної творчості формувати у студентів навички культури мови, вміння слухати і аналізувати музику, сприймати як окремі її елементи, так і художній твір в цілому; виробити творчі професійні навички, такі як підготовка бесід для дошкільників, вихователів та батьків, виконання окремих творів або їх фрагментів.

- виховні - виховувати у студентів працьовитість, відповідальність до виконання завдань курсу, дисциплінованість, самостійність; інтерес до світової музичної літератури та прагнення

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1 Здатність до продуктивного (абстрактного, образного, дискурсивного, креативного) мислення. Здатність до самостійного пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел. Здатність до самокритики і сприймання конструктивної критики.

ЗК-2 Здатність ідентифікувати, формулювати та розв'язувати проблеми. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій. Здатність приймати рішення і діяти відповідно до морально-етичних і правових норм.

ЗК-3 Здатність до вільного спілкування і співпраці державною та рідною мовами (усно і письмово).

ЗК-4 Здатність до вільного користування засобами сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК-5 Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання дітей дошкільного віку; чинним нормативним забезпеченням дошкільної освіти.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК-1 Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага). Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості у дітей раннього і дошкільного віку.

ФК-4 Здатність до навчання дітей раннього і дошкільного віку суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України).

ФК-6 Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно доцільної поведінки і діяльності у природі. Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку естетичного ставлення до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів мистецтва.

ФК-7 Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо). Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку досвіду самостійної творчої діяльності у різних видах мистецтва (образотворче, музичне, театральне).

ФК-9 Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

1.4. Програми результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває компетентностями, що відповідають наступним програмним результатам навчання:

ПРН 1. Розуміти і визначати соціально-культурні передумови дошкільної освіти (педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби); знаходити типові ознаки і специфіку процесів виховання, навчання, освіти і розвитку дітей у ранньому і дошкільному віці.

ПРН 5. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами; організувати роботу з батьками та іншими суб'єктами освітнього процесу. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПРН 10. Добирати оптимальні методи та ефективні форми і різноманітні засоби педагогічного впливу на дітей у процесі їхнього виховання, навчання і розвитку та в конкретних ситуаціях суб'єкт-суб'єктної взаємодії вихователя з дітьми.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Виникнення і розвиток музичного мистецтва до ХІХ ст.

Тема 1. Виникнення і розвиток музики до ХVІІ ст. Музична культура древніх епох. Античність та Середньовіччя (до ХІІІ ст.). Теорії походження музики. Археологічні та етнографічні відомості про музику. Поняття «музична культура епохи». Періодизація музичного мистецтва, хронологічні межі та головні риси музичної культури. Музична культура древніх епох: первісного суспільства і ранніх рабовласницьких держав. Музична культура античності. Греція і Рим (зв'язки з культурами Єгипту та інших країн Сходу).

Герої античної літератури в музиці. Театр як явище синтезу мистецтв, музика в театрі. Музика як засіб виховання гармонійної людини.

Музичне мистецтво середньовіччя. Особливості художнього мислення в мистецтві Середньовіччя. Розвиток музичної теорії. Музичне мистецтво Ренесансу (XIV-XVI ст.) Гуманізм музичної культури епохи Відродження. Світська і культова музика. СЛУХАННЯ: твори за вибором викладача.

Тема 2. Музична культура XVII ст. Творчість І.Баха, Г. Генделя, А.Вівальді. Початок XVII століття - час формування стилю бароко. Бароко як стиль мистецтва, його естетика. Поняття «барочного гуманізму»: «трагічний гуманізм». Творчість Г.Ф.Генделя як підсумок розвитку «старовинної» музики. Основні етапи і жанри творчості. Ораторія як найвище художнє досягнення Г.Ф.Генделя. Жанрова універсальність творчості. Внутрішня свобода в тлумаченні жанрів (фуга стає частиною сюїти чи концерту). Високі художні вершини мистецтва бароко в творчості А.Кореллі, А.Вівальді, Г.Ф.Генделя і особливо І.-С. Баха), І.-С. Бах - німецький музикант-філософ, композитор-гуманіст, виконавець, педагог. Історичне значення його творчості. Німецький протестантизм та світогляд Баха. Естетичні принципи та особливості його музичного стилю. Життєвий шлях. Творчість І.-С. Баха - початок розквіту німецької класичної музики. Поліфонічний стиль Баха. Різноманітність творчої спадщини. Історичне значення творчості композитора. СЛУХАННЯ: Твори І.-С. Баха: токати і фуга c1-to11; інвенції (за вибором); прелюдії та фуги з «ДТК» (за вибором); Концерти А. Вівальді «Пори року», твори Г.Ф.Генделя за вибором викладача.

Тема 3. Музична культура XVIII століття. Творчість Й.Гайдна. Загальна характеристика художньо-естетичного напрямку «класицизм». Поняття віденського класицизму. Творчість В. А. Моцарта. В. А. Моцарт - австрійський композитор, представник віденської класичної школи. Зв'язок творчості Моцарта з передовими ідеями часу. Використання різних музичних жанрів та їх новаторське трактування. Філософська глибина музики, еволюція оперних та симфонічних жанрів у його творчості. Опера «Весілля Фігаро». Симфонія № 40 §-то11. «Реквієм». Значення творчості композитора для розвитку європейської музичної культури. Життєвий та творчий шлях. СЛУХАННЯ: фрагменти з опери «Весілля Фігаро»; симфонія №40; «Маленька нічна серенада»; соната А-с1иг; фрагменти з «Реквієму»; інші твори за вибором викладача.

Тема 4. Творчість Л. Бетховена. Л.ван Бетховен - німецький композитор, що втілює у творчості високі громадянські ідеали свого часу. Основна тема творчості - героїчна боротьба в ім'я свободи та щастя людства. Перехід від мистецтва класицизму до романтизму. Творчість Бетховена - вершина віденського класичного стилю. Багатство і різноманітність тем та настроїв у творах Бетховена. Основний напрям творчості - інструментальна музика. Життєвий та творчий шлях. СЛУХАННЯ: симфонії № 5, № 9 (фінал); увертюра «Егмонт»; фортепіанні сонати № 8, № 14; окремі фортепіанні твори за вибором викладача. Розвиток австрійського та німецького музичного мистецтва в першій половині XIX ст.

Тема 5. Романтизм в мистецтві. Розвиток польської музичної культури першої половини XIX ст. Національно-визвольний рух і польська культура XIX ст. Твори Ю. Словацького та А. Міцкевича. Творчість польських композиторів: М.Огінського - автора перших класичних полонезів; С. Монюшка - автора першої національної опери: М. Шимановської - видатної піаністки, композитора, автора 24 прелюдій, що є предтечею циклу Ф.Шопена. Ф. Шопен - основоположник польської музичної класики, композитор-патріот, співець національно визвольного руху в Польщі першої половини XIX ст. Тема батьківщини - основна в творчості Шопена. Шопен - «поет фортепіано». Розширення жанрів фортепіанної музики. Відношення Шопена до національної польської музики, світового класичного надбання та романтичного мистецтва. Жанрова різноманітність творів Шопена, їх мелодичне багатство, гармонічна яскравість, структурна різноманітність. Світове значення творчості Шопена. Життєвий та творчий шлях. СЛУХАННЯ: Ф.Шопен, мазурки, полонези, етюд, ноктюрни, вальси за вибором; М.Огінський, Полонез а-шопі; С.Монюшко, фрагменти з опери «Галька».

Тема 6. Розвиток російської музичної культури. Автори російського романсу. Характеристика суспільно-історичного життя в Росії. Початок розквіту російської класичної літератури (О.Пушкін. О.Грибоедов, М.Лермонтов). Оперний театр. Формування російської виконавської школи. Жанрове різноманіття в області музичного театру: музика до драми, балет, водевіль. Життєвий та творчий шлях М.Глінки. М.Глінка - основоположник російської музичної класики, що підвів підсумок попередніх досягнень російського музичного мистецтва і відкрив нові шляхи розвитку вітчизняної музики. М.Глінка та А.Пушкін. Відображення в творчості Глінки передових ідей, думок і почуттів російського народу

Творчість російських композиторів останньої третини ХІХ - ХХ ст. Життєвий та творчий шлях П. Чайковського. Органічний зв'язок з народною творчістю. Робота над оперою «Євгеній Онегін» та Четвертою симфонією. 1878-1884 - життя за кордоном та на Україні. Пік творчості. Останні роки. Концертні поїздки. Твори: опери «Чародійка». «Пікова дама». «Юланта»: балети «Спляча красуня». «Лускунчик», П'ята і Шоста симфонії. СЛУХАННЯ: фрагменти балетів «Лебедине озеро». «Лускунчик», «Спляча красуня»; фрагменти симфоній № 1, 4, 6; увертюра-фантазія «Ромео і Джульєтта»; фортепіанний цикл «Пори року»; п'єси з «Дитячого альбому»: концерт для фортепіано з оркестром №1; романси (за вибором).

Тема 7. Українська музика від найдавніших часів до ХІХ ст. Музична культура Середньовіччя (ІХ — перша половина ХV ст.). Становлення професійного музичного мистецтва в галузі церковного Богослужіння. Впливи греко-візантійської музики. Музична культура другої половини ХV — початку ХVІІ ст. (ренесансно-гуманістичні тенденції). Виникнення дум, історичних та ліричних пісень, баллад. Музична культура ХVІІ — першої половини ХVІІІ ст. (Бароко). Кант як музично-поетичний пісенний жанр. Партесний концерт як вершинний етап розвитку партесного співу (М.Дилецький, С.Пекалицький). Музична культура другої половини ХVІІІ ст. (Класицизм). Хоровий духовний концерт у творчості М.Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя. Музична культура України у ХІХ ст. (Романтизм). Творча діяльність М. Лисенка, як новий етап розвитку національної музичної культури Нового часу. Творчість М.Леонтовича як вершинне явище української музики.

Змістовий модуль 2. Розвиток світової музичної культури ХІХ-ХХІ ст.

Тема 8. Розвиток музичної культури Угорщини та Німеччини у другій половині ХІХст. Ф Ліст - класик угорської музики, композитор, піаніст, диригент, педагог, музичний критик. Різноманітність жанрів інструментальної музики. Транскрипції парафрази. Фортепіанна та вокально-хорова творчість. СЛУХАННЯ: Угорські рапсодії № 2, № 6; «Мефісто-вальс»; симфонічна поема «Прелюди», «Мрії кохання»; фортепіанні транскрипції та парафрази (за вибором). Музична культура Німеччини другої половини ХІХ ст. Соціально-політичне та культурне життя в Німеччині другої половини ХІХст. Протиріччя в розвитку німецької музики. Р.Вагнер - німецький композитор, реформатор опери, автор лібрето. Естетичні та філософські погляди Вагнера. Вагнер і світовий музичний театр ХІХ ст. Звернення до міфологічних сюжетів, прагнення до синтезу музики і драми в опері. СЛУХАННЯ: Р.Вагнер, увертюра до опери «Тангейзер», «Політ валькірій» з опери «Валькірія», «Шелест лісу» з опери «Зігфрід». «Траурний марш з опери «Загибель богів», І. Брамс «Угорські танці» (за вибором).

Тема 9. Музична культура Австрії та Франції другої половини ХІХ ст. І. Штраус: «Прощання з Петербургом» (1858), «Життя артиста», «На прекрасному блакитному Дунаєві», «Казки Віденського лісу», «Віденська кров», «Весняні голоси», «Імператорський вальс». Демократичні тенденції його творчості. Штраус - автор класичних оперет («Летюча миша», «Циганський барон»). СЛУХАННЯ: І. Штраус - вальси, фрагменти з оперет (за вибором).

Музична культура Франції другої половини ХІХ ст. Загальна характеристика суспільно-політичного життя. Французька класична література (Е.Золя, Г.Мопассан, О.Бальзак, Г.Флобер. П.Меріме). Жанрова різноманітність творчості французьких

композиторів. Творчість Ж.Бізе - вершина реалізму у французькій музиці XIX ст. Основні життєві віхи. СЛУХАННЯ: Ж. Бізе, опера «Кармен», музика до драми А.Доде «Арлезіанка»; К.СенСанс «Карнавал тварин (фрагменти).

Тема 10. Музична культура Італії другої половини XIX ст. Творчість Дж.Верді. Характеристика суспільно-політичного життя. Національно-визвольна боротьба італійського народу. Романтичні тенденції в італійській літературі. Дж.Верді - класик італійської музики, композитор-реаліст, «маестро італійської революції». Нерозривний зв'язок творчої та суспільної діяльності Верді з визвольною боротьбою італійського народу. Опора на традиції національної опери. Глибокий ідейний зміст його творчості. Життєвий та творчий шлях. СЛУХАННЯ: уривки з опери «Ріголетто»,

Тема 11. Шляхи розвитку західноєвропейської музики в кінці XIX-XXст. Імпресіонізм - одна з найважливіших художніх течій цього періоду. Французька література та живопис на рубежі віків (С.Маларме, Ш.Бодлер, П.Верлен, художники- імпресіоністи К.Моне, О.Ренуар, скульптор О.Роден). Естетика імпресіонізму. Ескізність, фрагментарність. Музичний імпресіонізм. Його представники - К.Дебюссі, М.Равель. Образи природи, картини життя народу, інтерес до життя народу в їх творчості. Італійський веризм і вершина цього напрямку в творчості. СЛУХАННЯ: К.Дебюссі фортепіанні мініатюри (за вибором), «Післяполудневий відпочинок фавна»; М.Равель «Болеро».

Тема 12. Відомі мистецькі колективи, виконавці, диригенти минулого і сьогоденних часів. Провідні оперні театри. Музичні конкурси. Відомі виконавці-інструменталісти (Ф.Бузони, В.Горовіц, Ван Кліберн, М.Лонг, Ш.Беріо, Г.Венявський, А.В'єтан, Е.Ізаї, І.Менухін, Н.Паганіні, Ж.Тібо. П.Сарасате, А.Сеговія, Я.Хейфец). Майстри вокалу (П.Віардо-Гарсія, А.Патті, М.Малібран, Л.Прайс, Р.Тебальді, Е.Шварцкопф, Ф.Таманьйо, Е.Карузо, Б.Джілья, М.Ланца, М.дель Монако, Дж.діСтефано, Т.Гоббі, Т.Руффо, Н.Гяуров, Л.Паваротті). Диригенти (Г.Берліоз, Л.Бернстайн, Р.Вагнер. Б.Вальтер, Г.фонКараян, Л.Стоковський, А.Тосканіні) і симфонічні оркестри - Гевандхауз - лейпцігський симфонічний оркестр, Королівський симфонічний оркестр в Англії, Філадельфійський симфонічний оркестр в США та ін. Найвідоміші зарубіжні оперні театри (Гранд Опера в Парижі. Ковент Гарден в Лондоні, Ла Скала в Мілані. Байрейтський театр в Німеччині. Метрополітен Опера в США). Музичні конкурси (конкурси піаністів ім. Ф.Шопена у Варшаві, ім. Ф.Ліста у Будапешті, ім. Б.Сметани у Празі; скрипалів ім. Г.Венявського у Варшаві, ім. Н.Паганіні у Генуї, ім. бельгійської королеви Єлизавети у Брюсселі, ім. Е.Ізаї у Брюсселі; скрипалів та піаністів ім. И.-С.Баха у Лейпцігу. ім. М. Лонг та Ж.Тібо у Парижі, ім. А.Дворжака у Празі; конкурси вокалістів у Тулузі та Будапешті; конкурс оперних співаків у Софії. СЛУХАННЯ: музичні твори у виконанні знаменитих виконавців.

3. Рекомендована література.

Основна література

1. Брили Б.А. Проблемы развития вкуса и современная популярная музыка / Б.А. Брылин. - М. : Владос, 2004. - 381 с.
2. Галацкая В. Музыкальная литература зарубежных стран / В.Галацкая. - М. Музыка, 1989. -278 с.
3. Гукова В. В. Світова музична література. Перший рік навчання / В.В.Гукова. - К. : Мелосвіт, 2006. - 285 с 3.
4. Зінкевич О. Музична критика: теорія і методика: Навчальний посібник / Зінкевич О., Чекан Ю. - Чернівці : Книги - ХХІ, 2007. - 424 с.
5. Казак І. І. Світова музична література. Ч. 1 / І.І.Казак. - К. : Мелосвіт, 2008. - 187 с.
6. Конен В. История зарубежной музыки / В.Конен. - М. : Музыка, 1972.-389 с.
7. Конен В. История зарубежной музыки. Вып. 3. С 1789 года до середины XIX века. Изданиепятое / В. Конен. - М. : Музыка, 1981. - 478 с.
8. Ливанова Т. Западноевропейская музыка XVII-XVIII веков в ряду искусств/ Т. Ливанова. - М. : Музыка, 1977. - 387 с.

Додаткова література

1. Кенигсберг А. Людвигван Бетховен / А. Кенигсберг // Краткий очерк жизни и творчества. - М. : Музыка, 1970. - 276 с.
2. Культурологія: теорія та історія культури : навч. посіб. / за ред. 1.1. Тюрменко. - Вид. 2-ге, переробл. та доповн. - К. : Центр навч. л-ри, 2005. -368 с.
3. Савицька Н. Хронос композиторської життєтворчості. / Н. Савицька. - Львівська національна музична академія М.В. Лисенка. Львів : Сполом, 2008. - 320 с.
4. Самин Д. Сто великих музшантов/ Д. Самин. - М. : Вече, 6. 2002. - С. 344-349.
5. Слонимский С. М. Мысли о композиторском ремесле / С. М. Слонимский. - СПб. : Композитор, 2006. - 24 с.
6. Фишман Н.Л. Письма Бетховена. 1817-1822 / Н. Л. Фишман; пер. с нем. Л. С. Товалева, Н. Л. Фишман; под ред. Е. Гордеевой. - М. : Музыка, 1986.-636 с.
7. Шаповал О. Упровадження концепції «елементарного музикування» Карла Орфа у систему музичного виховання дошкільників / О. Шаповал // Вихователь - методист дошкільного закладу. - 2010. - № 11. - С. 57-65.
8. Шип С. Музична форма від звуку до стилю: навчальний посібник / Сергій Васильович Шип. - К. : Заповіт, 1998. - 368 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Усне опитування, тестування, виконання творчого завдання.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 013 ПОЧАТКОВА ОСВІТА

ПРОТИДІЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ БУЛІНГУ

Навчальна програма варіативної компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Горловою А.В., доцентом кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення варіативної освітньої компоненти «Протидія та попередження булінгу» укладена відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня підготовки спеціальності 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні засади створення безпечного освітньо-розвивального середовища, протидії та попередження психологічного, фізичного та морального насильства в дитячому колективі.

Міждисциплінарні зв'язки: студенти мають актуалізувати знання з курсів «Педагогіка», «Психологія», «Дитяча психологія», «Педагогічна майстерність», що сприятиме в подальшому формуванню професійної компетентності педагога.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання освітньої компоненти є вивчення та розуміння теоретико-методологічних засад створення безпечного освітнього середовища, де реалізуються ідеї забезпечення прав, свобод та інтересів дітей, їхнього повноцінного розвитку та побудови сприятливого соціального та психологічного клімату, що підтримує особистість; забезпечити оволодіння майбутніми фахівцями інструментарієм формування осередку освічених, успішних, щасливих людей; сприяти становленню особистості майбутнього педагога, розвитку його культури та відповідальності.

1.2. Завдання курсу:

методичні: ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними та практичними положеннями про створення безпечного освітнього середовища;

- підготувати студентів до моделювання і розв'язання ситуацій різного рівня складності, які можливі в дитячому колективі;

- ознайомити з програмою, принципами, методами, прийомами, формами створення безпечного середовища, сприятливого повноцінному розвитку дитини;

- озброїти практичними вміннями та навичками попередження будь-яких проявів насильства;

- виховні: формувати мотивацію до здійснення систематичного й цілеспрямованого оволодіння прийомами захисту та попередження наслідків впливу на особистість дитини негативних факторів і чинників.;

- сприяти ефективному використанню майбутніми педагогами всього арсеналу інструментів створення освітньо-виховного простору, в якому здійснюється розвиток особистості;

- розвивальні: розвивати вміння здобувачів аналізувати педагогічну ситуацію, добирати адекватні шляхи її вирішення, оцінювати власний внесок у розв'язання проблеми;

- озброїти студентів інноваційними технологіями створення безпечного медіапростору та попередження кібербулінгу;

- формувати в майбутніх педагогів критичне мислення, емоційний інтелект, основи педагогічної майстерності.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії. Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та

необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'я збережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-01 Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-02 Управляти складною професійною діяльністю та проектами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПР-03 Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-

комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-04 Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПР-05 Організовувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПР-06 Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-08 Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-09 Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-11 Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

ПР-12 Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПР-13 Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проектувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14 Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПР-15 Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

ПР-16 Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин/ 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Безпечне освітнє середовище.

Теоретичні засади створення безпечного освітнього середовища. Основні поняття: освітнє середовище, безпечне освітнє середовище, безпечна взаємодія, права і свободи, соціальний та психологічний комфорт. Характеристика ідей сучасної освіти, що підтримуються і поширюються Міжнародною організацією ЮНІСЕФ щодо забезпечення прав, свобод та інтересів дітей. Концепція програми «Школа доброзичливого ставлення до

дитини» («Child-friendly schools»). Досвід країн Європи зі створення безпечного освітнього середовища.

Особливості формування відносин у дитячому колективі. Характеристика конфліктів. Навчання дітей і дорослих безпечній взаємодії в освітньо-розвивальному процесі. Проблема захисту від насильства та зловживань з боку однолітків і дорослих (батьків, опікунів, працівників навчальних закладів).

Робота з батьками учнів щодо первинної профілактики випадків цькування, залякування та демонстрації сили.

Змістовий модуль 2. Антибулінг

Булінг як соціально-психологічне явище. Висновки досліджень залежності дітей від соціальних мереж. Види фізичного, морального та психологічного насильства. Наслідки впливу на особистість дитини несприятливих повноцінному розвиткові факторів і чинників.

Загальні характеристики видів булінгу. Фактори і мотиви, які провокують насильство серед школярів. Ролі учасників булінгу. Закономірності психологічного захисту. Система профілактичної роботи педагога із запобігання та протидії булінгу.

Проблема безпеки в мережі Інтернет. Кібербулінг: сутність, ризики, загрози. Види кібернасильства: флеймінг, тролінг, наклеп, кіберсталкінг, гріферство, кетфішінг, діссінг, фрейпінг та інші.

Медіаграмотність як основа кібербезпеки. Правила безпечної поведінки в інтернеті.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.

2. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник. Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. Київ: ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.

3. Варивода К. Психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх вчителів до створення психологічно безпечного освітнього середовища. Молодий вчений, с. 17-20.

4. Гонтаровська Н. Освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини. Київ: Дніпро-VAL, 623 с.

5. Закон України про повну загальну середню освіту.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 18.06.2021).

6. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 21.06.2021).

Додаткова література

1. Булінг та кібербулінг у підлітковому середовищі. Статистичні дані щодо булінгу серед підлітків України. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/bullying-cyberbylling-teens-Ukraine> (дата звернення: 05.06.2021).

2. Мешко Г.М. Емоційне благополуччя учнів як детермінанта успішності навчання. *Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання»*. 2014. Додаток 4 до Вип.31. С.409–415.

INTERNET-ресурси

1. Дослідження медіаграмотності: проєкт школи та університету. – Режим доступу: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/10080/3/%82%D1%96.pdf>

2. Кодекс безпечного освітнього середовища. Методичний посібник. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/21kbos.pdf>

3. Попередження та протидія кібербулінгу в дитячому середовищі України. Аналітичний огляд. – Режим доступу: https://cyber.bullyingstop.org.ua/storage/media-archives/cyberbuling_preview_5-10.pdf?fbclid=IwAR2LzoPNfsaZrpI5fBJJwA5V9js-B-kT46VzY6mFk4LV_Qr9RLiz-CvYC5I

4. Нова українська школа: порадник для вчителя. Навчально-методичний посібник. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Усне опитування, тестування, виконання практичного завдання.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації здобувачів-майбутніх фахівців до освітньої інноваційної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ПСИХОЛОГІЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ

Навчальна програма варіативної компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка

Програма розроблена: Лось Оксаною Миколаївною, доценткою кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, канд. психол.наук.

Вступ. Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Психологія сексуальності» складено відповідна до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальність 013 Початкова освіта.

Зміст навчальної дисципліни скерований на подальше вдосконалення вузівської підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів та сприяє більш глибокому розумінню сексуальної сфери людини, її тісному зв'язку з психічною діяльністю та віком.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є розкриття основ сексуальності та її зовнішніх проявів, безпосередній та зворотній зв'язок сексуальної сфери та психіки людини, вивчення питань статевої детермінації, вікової сексології, статевого деморфізму та гендерної психології.

Міждисциплінарні зв'язки. Освітня компонента взаємопов'язана з такими дисциплінами, як «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Анатомія та фізіологія людини», «Гендерна психологія».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу: ознайомлення студентів з організаційно-методичними засадами впровадження інноваційних технологій системного підходу з статевого виховання в систему освіти з метою підвищення якості навчання, виховання та розвитку дітей, сприяння розвитку їх потенційних можливостей, здібностей та соціалізації.

1.2. Завдання курсу: в результаті вивчення дисципліни студент має володіти теоретичними знаннями щодо:

☐ історії розвитку статевої відносин людини та принципів соціокультурного підходу;

☐ сучасних концепцій щодо вивчення механізмів сексуальності людини;

☐ структури та сучасних класифікацій норм та відхилень у психосексуальному розвитку;

☐ динаміки основних проявів людської сексуальності та віковою динамікою формування сексуальності,

☐ концепцій виникнення та розвитку сексуальних проблем та проблем з сексуальним здоров'ям;

уміннями та навичками:

☐ застосовувати технології організації взаємодії у команді фахівців,

- ▣ організувати та проводити заходи з профілактики сексуального здоров'я;
- ▣ розуміти основні сексологічні терміни, загальні положення про форми виявлення людської сексуальності.
- ▣ аналізувати й оцінювати ефективність організації середовища щодо психосексуального розвитку особистості.

1.3. Предметні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-01. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-02. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-05. Організувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПР-07. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-08. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПР-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин/ 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психологія сексуальності в структурі наукових знань.

Предмет та завдання психології сексуальності. Інтегративний та міждисциплінарний характер психології сексуальності. Зв'язок психології сексуальності з іншими науками. Основні напрями досліджень в психології сексуальності. Фактори розвитку психології сексуальності.

Анатомічні основи сексуальності: формування і розвиток. Анатомія і фізіологія жінки. Анатомофізіологічна будова чоловіка. Загальна характеристика рефрактерного періоду.

Психологія жіночої та чоловічої сексуальності. Еволюційно-біологічна основа сексуальності. Психологічні особливості чоловіків та жінок. Основні психосексуальної диференціації. Вплив фізичних та соціально-психологічних факторів. Соціокультурна та соціобіологічна моделі статевої диференціації.

Психофізіологія копулятивного циклу. Сексуальна поведінка і сексуальна індивідуальність. Сексуальна комунікація. Мета і мотивація сексуальної взаємодії. Сексуальне задоволення чоловіків та жінок. Сексуальне збудження, потяг, фаза сексуальної розрядки. Види коїтусу, його значення в житті людини. Поняття абсолютної та часткової рефрактерності.

Змістовий модуль 2 Психологічне забезпечення сексуальності

Основні концепції психосексуального розвитку. Біопсихологічна теорія потягів та інстинктів. Психодинамічна теорія сексуальності. Теорія соціального навчання. Когнітивна теорія психосексуального розвитку. Стадії психосоціального розвитку за Е.Еріксоном. Універсальна теоретична модель психосексуального розвитку Д.Банкрофта. Теорія соціального сценарію. Теорія вибору: прийняття сексуального рішення.

Вікові етапи психосексуального розвитку. Сексуальність дитини першого року життя. Значення оральної, анальної й фаллічної фаз розвитку для формування сексуальності. Особливості підліткової сексуальності. Сексуальність в зрілому та похилому віці.

Сексуальна норма та патологія. Сексуальні дисфункції, що не обумовлені органічними порушеннями або хворобами. Класифікація статевого розладів. Девіації психосексуального розвитку. Основні фактори виникнення сексуальних порушень. Сексуальні подружні дисгармонії.

Сексуальне здоров'я і сексуальна адаптація. чотирифакторна системна концепція сексуального здоров'я; гігієна тіла та та сексуально-еротичних контактів; гігієна та психогігієна статевого життя; психогігієна шлюбу.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Психология сексуальности: учебное пособие к курсу «Психологическое консультирование в сексологии» /Евгений Августович Кащенко [и др.]. – [б.м.]: Издательские решения, 2019. – 554 с.

1. Агарков С.Т., Кащенко Е.А. Сексуальность от зачатия до смерти: учебное пособие к курсу №Психологическое консультирование в сексологии. – Воронеж: ИПЦ «Научная книга», 2011 – 248 с.

2. Билич Г. Справочник по сексологии. Изд. Оникс, 2007.

3. Келли Г. Ф. Основы современной сексологии. – СПб.: Питер, 2000.

4. Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р., Основы сексологии –1998 г. Издательство: Мир http://www.mariamm.ru/doc_503.htm

5. Сексология. Хрестоматия. Под ред. Исаева Д.Н. - СПб.: Питер, 2001. – 512с.

6. Фрейд З. Сексуальная жизнь. М., Фирма СТД, 2006.

7. Щеглов Л, Всё про секс. От А до Я. СПб: Амфора Медиа, 2008. – 550.

8. Сексопатологія (сексологія): підручник (ВНЗ IV р. а.) / Є.В. Кришталь, Б.М. Ворнік – Всеукраинское специализированное издательство «Медицина», 2014. – 544 с.

Додаткова література

9. Максименко С.Д. Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологии). – М.: Рефл. Бук – К.: Ваклер, 2000. – 320 с.

10. Агарков С.Т. Сексуальность. От инстинктов к чувствам: психогенез сексуальности. М.: ООО «ИПЦ Маска», 2013 – 756 с.

11. Фельштейн Д.И. Психология развития личности в онтогенезе. – М.: Педагогика, 2008. – 208 с.

12. Франкл В. Человек в поисках смысла: Пер. с нем. и англ. – М.: Прогресс, 2000. – 368 с.

13. Москаленко В.В. Проблема ідентичності в політичній соціалізації особистості // Психологія: Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова. – Вип. 17, 2002. – С. 65 70.

14. Москаленко В.В., Романова В.Г. Особливості статевої соціалізації в умовах трансформації суспільства // Соціальна психологія. – 2003. – № 1. – С. 107 116.

15. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2005. – 448 с.

Інтернет-ресурси

Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: Підручник.- К.:Академвидав,2009.- 304 <https://westudents.com.ua/knigi/531-psihologiya-seksualnost-ddenko-sv.html>

Калуга В.Ф. Приречена сексуальністю. Проблема ідентичності людини з огляду на її сексуальну природу. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 488 с. https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/istorija_ukrainskaja/kaluga_prirechena_seksualnistju_problema_identichnosti_ljudini_z_ogljadu_na_jiji_seksualnu_prirodu/69-1-0-2971

Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» / Редагування та упорядкування О.В.Федик – Івано-Франківськ: Плай, 2010 – 163 с. <http://194.44.152.155/elib/local/sk790135.pdf>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання Залік

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх

фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ПСИХОЛОГІЯ СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ

Навчальна програма варіативної компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка

Програма розроблена: Лось Оксаною Миколаївною, доценткою кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, канд. психол.наук.

Вступ. Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Психологія сексуальності» складено відповідна до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 с освіта.

Зміст навчальної дисципліни скерований на подальше вдосконалення вузівської підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів та сприяє більш глибокому розумінню сексуальної сфери людини, її тісному зв'язку з психічною діяльністю та віком.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та методичні засади методики ознайомлення дітей із своєю статевістю; розкриття основ сексуальності та її зовнішніх проявів в різних вікових групах, безпосередній та зворотній зв'язок статевої сфери та психіки людини, вивчення питань статевої детермінації, вікової сексології, статевого деморфізму та гендерної психології.

Міждисциплінарні зв'язки. Освітня компонента взаємопов'язана з такими дисциплінами, як «Загальна психологія», «Дитяча психологія», «Соціальна психологія», «Анатомія та фізіологія людини», «Гендерна психологія».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу: ознайомлення студентів з організаційно-методичними засадами впровадження інноваційних технологій системного підходу з статевого виховання в систему освіти з метою підвищення якості навчання, виховання та розвитку дітей, сприяння розвитку їх потенційних можливостей, здібностей та соціалізації.

1.2. Завдання курсу: в результаті вивчення дисципліни студент має володіти теоретичними знаннями щодо:

- ☒ історії розвитку статевих відносин людини та принципів соціокультурного підходу;
- ☒ сучасних концепцій щодо вивчення механізмів сексуальності людини;
- ☒ структури та сучасних класифікацій норм та відхилень у психосексуальному розвитку;

- ☒ динаміки основних проявів людської сексуальності та віковою динамікою формування сексуальності,

- ☒ концепцій виникнення та розвитку сексуальних проблем та проблем з сексуальним здоров'ям;

уміннями та навичками:

- ☒ застосовувати технології організації взаємодії у команді фахівців,
- ☒ організувати та проводити заходи з профілактики сексуального здоров'я;
- ☒ розуміти основні сексологічні терміни, загальні положення про форми виявлення людської сексуальності.

- ☒ аналізувати й оцінювати ефективність організації середовища щодо психосексуального розвитку особистості.

1.3. Предметні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-01. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-02. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-05. Організувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПР-07. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-08. Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПР-13. Організувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проектувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати

дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин/ 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціально-психологічні основи статевого розвитку людини.

Структура статевого виховання Предмет та завдання психології сексуальності. Зміст, принципи та завдання статевого виховання. Статеве виховання як процес гендерної соціалізації дитини. Статеве виховання в різновікових групах. Статеве просвітництво як основна частина статевого виховання.

Анатомічні основи статевої сфери: формування і розвиток. Анатомія і фізіологія жінки. Анатомофізіологічна будова чоловіка. Загальна характеристика рефрактерного періоду.

Психологія жіночої та чоловічої статевої сфери. Еволюційно-біологічна основа сексуальності. Психологічні особливості чоловіків та жінок. Основні психосексуальні диференціації. Вплив фізичних та соціально-психологічних факторів. Соціокультурна та соціобіологічна моделі статевої диференціації.

Сексуальна норма та патологія. Класифікація статевих розладів, девіації статевого розвитку. Статеві дисфункції, що не обумовлені органічними порушеннями або хворобами. Основні фактори виникнення сексуальних порушень.

Змістовий модуль 2 Вікової особливості статевого розвитку

Основні концепції психосексуального розвитку. Біопсихологічна теорія потягів та інстинктів. Психодинамічна теорія сексуальності. Теорія соціального навчання. Когнітивна теорія психосексуального розвитку. Стадії психосоціального розвитку за Е.Еріксоном. Універсальна теоретична модель психосексуального розвитку Д.Банкрофта. Теорія соціального сценарію. Теорія вибору: прийняття сексуального рішення.

Вікові етапи психосексуального розвитку. Сексуальність дитини першого року життя. Статеві рефлекси немовляти. Значення оральної, анальної й фаллічної фаз розвитку для формування сексуальності.

Психофізіологія статевого розвитку хлопчиків та дівчат. Ядро статевої самоідентифікації. Нарцисизм і статеві ідентифікація. Особливості підліткової сексуальності.

Сексуальне здоров'я і психологічне благополуччя дитини. Чотирифакторна системна концепція сексуального здоров'я; гігієна тіла та сексуально-еротичних контактів; психогігієна статевого розвитку дитини.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Агарков С.Т., Кащенко Е.А. Сексуальность от зачатия до смерти: учебное пособие к курсу Психологическое консультирование в сексологии. – Воронеж: ИПЦ «Научная книга», 2011 – 248 с.

2. Келли Г. Ф. Основы современной сексологии. – СПб.: Питер, 2000.

3. Психология сексуальности: учебное пособие к курсу «Психологическое консультирование в сексологии» /Евгений Августович Кащенко [и др.]. – [б.м.]: Издательские решения, 2019. – 554 с.

4. Сексология. Хрестоматия. Под ред. Исаева Д.Н. - СПб.: Питер, 2001. – 512с.

5. Сексopatология: підручник / Є.В.Кришталь, Б.М.Ворнік. К.: «Медицина», 2014. 544 с.

6. Щеглов Л, Всё про секс. От А до Я. СПб: Амфора Медиа, 2008. – 550.

Додаткова література

1. Максименко С.Д. Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологии). – М.: Рефл. Бук – К.: Ваклер, 2000. – 320 с.

2. Агарков С.Т. Сексуальность. От инстинктов к чувствам: психогенез сексуальности. М.: ООО «ИПЦ Маска», 2013 – 756 с.
3. Фельштейн Д.И. Психология развития личности в онтогенезе. – М.: Педагогика, 2008. – 208 с.
4. Франкл В. Человек в поисках смысла: Пер. с нем. и англ. М.: Прогресс, 2000. 368 с.
5. Москаленко В.В. Проблема ідентичності в політичній соціалізації особистості // Психологія: Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова. – Вип. 17, 2002. – С. 65-70.
6. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : навч. посіб. – К. : Академвидав, 2005. – 448 с.

Интернет-ресурси

Лещук Н. О. Статеве виховання і репродуктивне здоров'я підлітків та молоді : навч. посіб. / Н. О. Лещук, Ж. В. Савич, О. А. Голоцван, Я. М. Сивохоп. — К., 2014. — 136 с. <http://nmcps.sumy.sch.in.ua/Files/downloadcenter/Посібник%20«Статеве%20виховання%20і%20репродуктивне%20здоров'я%20підлітків%20та%20молоді».pdf>

Бялик О.В. Сучасні тенденції статевого виховання учнівської молоді в країнах Європосоюзу: дис. ... д-ра пед. наук: спец. : 13.00.07 – теорія і методика виховання / Окана Василівна Бялик; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2017. – 547 с. https://vspu.edu.ua/science/dis/des_18_3.pdf

Обізнаність та ставлення вчительської спільноти і батьків до комплексної сексуальної освіти https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/sexual_education_ua_0_compressed.pdf

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання Залік

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Борисенко Н.М., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук, Бальохою А.С, старшим викладачем кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Методика навчання природничої освітньої галузі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення освітньої компоненти є теоретичні та методичні засади методики вивчення є змісту, форм, методів, засобів реалізації завдань освітньої галузі природознавства в початковій школі, стан практики роботи закладів освіти з означеної проблеми та сучасний передовий досвід формування природознавчої компетентності здобувачів освіти.

Міжпредметні зв'язки: студенти мають актуалізувати знання з загально-дидактичних та природничих освітніх компонент: педагогіка, вступ до спеціальності, загальні основи

педагогіки, дидактика, психологія, теорія та методика виховання, історія педагогіки, трисуб'єктна дидактика), курсу «Основи природознавства».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета: визначаємо теоретичну і практичну підготовку майбутніх вчителів початкових класів щодо методики ознайомлення учнів з природою відповідно до Державних стандартів освітньої галузі «Природознавство», «Я досліджую світ» та Концепції «Нова українська школа», формування фахової компетентності в галузі екологічного виховання та природознавчої компетентності учнів початкової школи.

1.2. Завдання:

Завданнями курсу визначаємо такі, що забезпечують формування загальних та фахових компетентностей майбутнього вчителя початкових класів, а саме:

Теоретичні:

- формування у майбутніх учителів знання про об'єкт, предмет методики навчання освітньої природничої галузі; структуру процесу навчання природознавства, зміст його компонентів, зв'язків і відношень між ними; загальний спосіб їх визначення в конкретних педагогічних ситуаціях;

- розкриття змісту і завдань методики навчання природничої освітньої галузі як педагогічної науки, з'ясування її зв'язків з іншими науками;

- ознайомлення студентів із шляхом включення знань про природу в практику навчання учнів початкової школи;

- формування знань про методи і прийоми ознайомлення учнів з природою, загальні питання методики (мету і завдання навчання, зміст, форми, засоби) та особливості розкриття основних змістовних ліній курсу природознавства.

Практичні:

- формування фахових умінь майбутніх учителів початкової школи на засадах компетентнісного підходу.

1.3. Програмні компетентності:

1.3. Очікуваними результатами передбачаємо формування загальних та фахової компетентностей (subject specific competences) майбутніх вчителів початкової школи. Фахова (професійна) компетентність є системною та складається з:

Предметної природознавчої компетентності — здатності розв'язувати проблемні задачі, пов'язані з реальними об'єктами природи у сфері відносин «людина — природа», наявності високого рівня знань про природу, декларативного (наукові теорії, поняття, факти, закони та ін.) і процедурного змісту (знання методів, принципів і прийомів пізнання), теоретичних основ методики організації освітнього процесу з навчання природознавства, сучасних досягнень методики навчання природничим наукам з урахуванням перспективного досвіду їх викладання у закладах освіти різних типів

Інтегральна компетентність - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (КЗ)

ЗК-1. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК-3. Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.

ЗК-9. Адаптивна. Здатність до адаптації в професійно-педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають навчання, розвиток і виховання молодших школярів, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією школи й колегами.

ЗК-10.Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підході до освітнього процесу початкової школи. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до педагогічної рефлексії.

ЗК-11.Здоров'язбережувальна компетентність. Здатність ефективно розв'язувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих. Здатність застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів.

ЗК-12.Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК, ФК)

ФК-4. Природничо-наукова компетентність. Здатність до застосування професійно профільованих природничо-наукових знань і практичних умінь і навичок, які є теоретичними основами побудови змісту природознавчого матеріалу відповідної освітньої галузі початкової освіти. Складниками природничо-наукової компетентності є астрономічна, географічна, землезнавча, біологічна (ботанічна, зоологічна, анатомічна, фізіологічна), екологічна, валеологічна.

ФК-7. Дидактична. Здатність майбутнього вчителя (випускника) вирішувати стандартні та проблемні професійні завдання, що виникають в освітній практиці початкової школи, на основі сформованих знань про теоретичні засади побудови змісту і процесу навчання молодших учнів, у тому числі ґрунтовних знань про сучасні теорії навчання, гнучкого володіння методами навчання; спроможність обґрунтовано обирати прийоми, засоби, технології, форми організації навчання, адекватні дидактичній ситуації.ФК-8. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

ФК-10. Методична компетентність. Здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти. Методична компетентність ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до проведення уроків за різними навчальними комплектами, що виявляється у сформованості системи дидактико-методичних знань і умінь із окремих розділів та тем курсу, окремих етапів навчання й досвіду їх застосування та наявності емоційно-ціннісного ставлення до діяльності щодо навчання учнів предмету.

ФК-11. Професійно-комунікативна компетентність (ПКК). Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-06. Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-8.Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження

психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

Пр-9. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

Пр-11. Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»— педагогічна наука.

Предмет і завдання методики навчання природничої освітньої галузі. Загальна характеристика цілей навчання природознавства. Короткий історичний нарис виникнення та розвитку вітчизняної методики навчання природознавства. Навчально-виховні завдання природничої освітньої галузі в початковій школі. Нові формати освіти та загальноосвітні завдання природознавства. Характеристика програми та змістових ліній галузі «Природознавство» Державного стандарту загальної початкової освіти. Програма «Я досліджую світ». Програма «Інтелект України», «На крилах успіху», «Smart Kids». Виховне значення природознавства: методика формування в учнів науково-природничої картини світу, знайомство з загальними законами природи, формування екологічної та естетичної культури, патріотичне та валеологічне виховання.

Розвиток пізнавальних здібностей учнів під час вивчення природничої освітньої галузі: спостережливості, уваги, логічного мислення, творчих здібностей. Зв'язок природознавства з шкільними дисциплінами природничого циклу. Методика формування умінь і навичок у процесі навчання природничої освітньої галузі. Принципи відбору і структурування навчального матеріалу з природничої освітньої галузі в початковій школі. Інтеграція змісту природознавства з дисциплінами початкової і середньої школи. Внутрішньо предметні зв'язки в курсі природознавства. Державний стандарт освіти, основні положення «Нової української школи» та їх реалізація. Аналіз програм та підручників з природознавства та інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Планування роботи вчителя.

Особливості змісту природознавчого матеріалу в початковій школі. Методика формування природознавчих уявлень та понять. Поняття і мова. Система природознавчих понять. Умови формування і розвитку природознавчих понять. Уміння, етапи формування умінь на уроках природознавства. Матеріально-технічне оснащення курсу природознавства. Принцип наочності у навчанні. Куток живої природи його оснащення. Навчально-дослідна ділянка, її влаштування і утримання. Географічний майданчик, його влаштування і оснащення. Засоби наочності у процесі навчання природознавству, методика їх використання, загальна характеристика. Заняття на навчально-дослідній ділянці. Класифікація обладнання. Натуральні, образотворчі та аудіовізуальні засоби наочності.

Змістовий модуль 2. Методи організації освітнього процесу реалізації освітньої галузі «Природознавство».

Методи і методичні прийоми. Дидактична суть методу навчання природознавства. Визначення і класифікація методів навчання природознавства. Методи проблемного навчання. Евристичний та дослідницький методи навчання. Методична різноманітність проблемних завдань. Практичні методи навчання. Інтерактивні методи навчання природознавству. Характеристика інтерактивних прийомів організації навчання природознавства. Спостереження та його види. Дослід, структура, методика використання дослідів. Практичні роботи з природознавства, методика проведення демонстрацій і дослідів на уроках природознавства. Значення і місце методів самостійної роботи учнів на уроках природознавства.

Змістовий модуль 3. Форми організації освітнього процесу освітньої галузі «Природознавство».

Урок - основна форма організації занять у початковій школі. Сучасний урок в НУШ.

Типологія уроків Методика етапу постановки цілей і завдань уроку. Методика етапу засвоєння нових знань, умінь і навичок. Осмислення у процесі засвоєння. Методика етапу систематизації, узагальнення засвоєних знань умінь і навичок. Комбінований урок. Предметні уроки. Урок-екскурсія, узагальнюючий урок. Нестандартний урок. Інтегрований урок.

Основні вимоги до сучасного уроку природознавства згідно з новими форматами освіти, реалізація технологій здоров'язбереження під час проведення уроку. Технологія взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку. Самоаналіз компетентнісного уроку.

Домашні заняття учнів і їх організація. Позакласна робота. Види позакласної роботи (масові й індивідуальні). Значення позакласної роботи і її місце в навчально-виховному процесі. Зміст, організація і методика різних видів позакласної роботи. Позакласний захід з природознавства. Підбір популярної і дитячої літератури до уроків природознавства.

Змістовий модуль 4. Технології викладання окремих тем освітньої галузі «Природознавство».

Навички моделювання, проектування, конструювання уроку з природознавства. Комп'ютеризація процесу навчання природознавства: Характеристика можливостей платформи GetAClass як освітньої онлайн-платформи, електронний журнал, віртуальні завдання, мультимедіа-видання, flash-, shockwave-ігри, мультимедіа-тренажери, навчальні мультимедіа-системи; мультимедійні Internet-ресурси та вимоги до їх використання в процесі навчання природознавства. Можливості LearningApps.org як методичного сервісу. Аналіз навчальних комп'ютерних програм, он-лайн додатків та сервісів, що можуть бути застосовані в галузі «Природознавство» початкової школи.

Технології особистісно-орієнтованого навчання. Особливості використання дидактичних ігор на різних етапах уроку природознавства. Функції ігрової діяльності на уроках природознавства. Розвиток критичного мислення на уроках природознавства. Створення ментальних карт. Робота з фреймами. Створення лепбуків. Технології створення інтелект-карт (В.Шаталов, Т.Б'юзен).

Технології проектного навчання. Проектні методи в процесі навчання природознавства. Основні теоретичні положення, особливості методики. Технології взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: [навч. посібник] / Т.М.Байбара. - К.: Веселка, 1998. – 334 с.

2. Біда О.А. Методика вивчення курсу «Я І Україна» з основами сільськогосподарської праці. [навч. посібник для студентів] / Олена Анатоліївна Біда – К.: Освіта, 2003. – 432с.

3. Борисенко Н.М. Основні напрями теорії та технології природничо-математичної освіти у початковій школі. [навч.-метод. рекомендації] / Н.М.Борисенко, Л.А.Сухіна - Херсон: Айлант, 2010. - С. 42-60.

4. Борисенко Н.М. Інтеграція природничо-математичних знань у початковій школі [навч.-метод. посібник] / Сухіна Л.А., Саган О.В., Н.М. Борисенко. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2006.-76с.

Додаткова література:

1. Марченко О.Г. Формування критичного мислення школярів / О. Г. Марченко. – Харків : Вид. група «Основа» : «Тріада +», 2007. – 160 с.

2. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок цікавим / В. І Садкіна. - Х.: Вид. група «Основа», 2008. — 88 с.

3. Садкіна В. І. Маленькі секрети учительського успіху. Навчаємо з радістю. / В.І. Садкіна. - Х.: Вид. група «Основа», 2017. — 144 с.

4. Садкіна В.І. Кольорова вкладка «Рефлексія - особливий вид мислення та етап уроку» // Педагогічна майстерня. - № 10. – 2014. – С. 14.

5. Тарасенко Г.С. Навчаємо пізнавати природу. Позакласна виховна робота з молодшими школярами / Г.С.Тарасенко – Х.: Вид. група «Основа», 2008. - 204,[4]с. - (Серія «Виховання в школі»)

6. Ярош Г.О. Сучасний урок в початковій школі. 33 уроки з використанням технології критичного мислення / упорядник Г.О. Ярош, Н.М. Седова. – Х.: Видавнича група «Основа», 2005. – 240 с.

7. Півторак Т.І. Уроки серед природи за творами В. Сухомлинського 2-3 класи. / Т. Півторак, упорядн. Пристінська М. – К.: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2014. – 120 с.

Електронні підручники:

1. Головкіна Е.В. Проведення підсумків уроку. Рефлексія. [Режим доступу] : <https://shkolazhizni.ru/arhchive/0/n-12732/>

2. Відеоурок. Золоті правила вчительського заохочення. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.youtube.com/watch?v=wGAGDWUT9cs

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання. екзамен

Усне опитування, тестування, виконання практичного завдання, робота на ksu-online.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми майбутній учитель повинен:

- розуміти об'єкт, предмет та завдання методики навчання освітньої галузі «Природознавство» як педагогічної науки;

- знати структуру процесу навчання, зміст його структурних компонентів, зв'язків і відношень між ними; рівні процесу навчання в межах природознавства, загальний спосіб їх визначення в конкретних педагогічних ситуаціях;

- знати типи уроків з природознавства, їх макроструктуру; фактори, що зумовлюють варіативність макроструктури уроків;

- визначати зміст позаурочної і позакласної роботи з природознавства; їх види, вимоги до методики організації і проведення всіх видів позаурочної і позакласної роботи з природознавства;

- володіти навичками оцінювання навчальних досягнень молодших школярів у процесі навчання природознавства;

- визначати значення і місце краснавчого куточка, куточка живої природи, географічного майданчика, навчально-дослідної ділянки в системі вивчення природознавства в початкових класах;

- вміти визначати педагогічні (освітні, розвивальні, виховні) цілі в реальних педагогічних ситуаціях;

- виділяти в певній частині (тема, розділ, клас, курс) змісту природознавства елементи знань, якими оволодівають молодші школярі; ефективно управляти об'єктивно зумовленим процесом їх формування в реальних педагогічних умовах;

- складати структурно-логічні схеми певною обсягу (теми, розділу, класу, курсу) предметного змісту природознавства;

- виділяти уміння всіх груп (власне предметні, розумові, раціональної навчально-пізнавальної діяльності), управляти об'єктивно зумовленим процесом формування їх у молодших школярів у курсі природознавства;

- розрізняти засоби наочності, які використовуються в процесі навчання природознавства; обґрунтовувати ефективність вибору засобів наочності відповідно до дидактичної мети; застосувати вибрані засоби наочності у процесі навчання природознавства; виготовляти саморобні засоби наочності;

- аналізувати зміст підручників і навчальних посібників; вибирати оптимальні методи навчання з метою ефективного досягнення дидактичних цілей у конкретних педагогічних ситуаціях цілісного процесу навчання природознавства,

- встановлювати взаємозв'язки між різними формами організації процесу навчання природознавства в початкових класах;

- визначати макроструктуру уроку в конкретних педагогічних ситуаціях, його тип; розробляти методичку організації і проведення уроків природознавства всіх типів; написати їх детальні конспекти;

З метою формування фахової компетентності особлива увага приділяється інноваційним методам навчання, що забезпечують комплексне оновлення педагогічного процесу, а саме: комп'ютерній підтримці, впровадженню інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань), моделюванню тих ситуацій реальних протиріч та утруднень що трапляються у професійній діяльності вчителя початкової школи.

На практично-семінарських заняттях студенти навчаються виконувати методичні завдання, працювати з методичною літературою, творчо її використовувати. Студенти набувають вміння складати фрагменти і конспекти уроків, проводити уроки, ділові ігри.

У програмі розглядаються загальні та специфічні питання методики навчання природознавства. Окремі питання, такі як аналіз змісту підручників і програм з кожної теми курсу, методика роботи за окремими темами, вивчаються на практичних заняттях та під час самостійної роботи. На заняттях розкриваються загальні питання методики (мета і завдання навчання, зміст, форми, засоби) та методика розкриття основних змістовних ліній курсу природознавства. Загальні питання методики навчання природознавства щільно пов'язані з дидактикою та окремі теми курсу винесено на самостійне опрацювання.

Програма курсу складена з урахуванням Державних стандартів освітньої галузі «Природознавство», нових форматів навчання в рамках програм «Я досліджую світ», «Інтелект України», «На крилах успіху», «Smart Kids», типової програми з методики викладання природознавства для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» В рамках навчального курсу передбачається залучення студентів до активної навчально-пізнавальної діяльності. До практичних занять студенти готуються за планом, складають конспекти уроків, виготовляють необхідну наочність.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю. Використовуються методи усного і письмового контролю, які мають сприяти підвищенню мотивації майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Контроль знань та вмінь з дисципліни «Методика навчання природознавства» здійснюють шляхом, виконання тестових завдань, контрольних робіт, проведення залікових уроків, складання конспектів уроків, оцінювання рівня володіння інформаційним ресурсом «Природознавство 3-4» (комплект навчально-методичних матеріалів) та електронним конструктором уроку. Природознавство. 3 клас (за підручником Т.Гілберт). Версія 3.0 Методичний комп'ютерний посібник 35 конспектів усіх уроків до курсу «Природознавство. 3 клас» у форматі doc (Microsoft Word) 35 медіа-презентацій до усіх уроків у форматі ppt (Microsoft PowerPoint)

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Борисенко Н.М., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук, Бальохою А.С., старшим

викладачем кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Методика навчання природничої освітньої галузі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення освітньої компоненти є теоретичні та методичні засади методики вивчення є змісту, форм, методів, засобів реалізації завдань освітньої галузі природознавства в початковій школі, стан практики роботи закладів освіти з означеної проблеми та сучасний передовий досвід формування природознавчої компетентності здобувачів освіти.

Міжпредметні зв'язки: студенти мають актуалізувати знання з загально-дидактичних та природничих освітніх компонент: педагогіка, вступ до спеціальності, загальні основи педагогіки, дидактика, психологія, теорія та методика виховання, історія педагогіки, трису́б'єктна дидактика), курсу «Основи природознавства».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета: визначаємо теоретичну і практичну підготовку майбутніх вчителів початкових класів щодо методики ознайомлення учнів з природою відповідно до Державних стандартів освітньої галузі «Природознавство», «Я досліджую світ» та Концепції «Нова українська школа», формування фахової компетентності в галузі екологічного виховання та природознавчої компетентності учнів початкової школи.

1.2. Завдання:

Завданнями курсу визначаємо такі, що забезпечують формування загальних та фахових компетентностей майбутнього вчителя початкових класів, а саме:

Теоретичні:

- формування у майбутніх учителів знання про об'єкт, предмет методики навчання освітньої природничої галузі; структуру процесу навчання природознавства, зміст його компонентів, зв'язків і відношень між ними; загальний спосіб їх визначення в конкретних педагогічних ситуаціях;
- розкриття змісту і завдань методики навчання природничої освітньої галузі як педагогічної науки, з'ясування її зв'язків з іншими науками;
- ознайомлення студентів із шляхом включення знань про природу в практику навчання учнів початкової школи;
- формування знань про методи і прийоми ознайомлення учнів з природою, загальні питання методики (мету і завдання навчання, зміст, форми, засоби) та особливості розкриття основних змістовних ліній курсу природознавства.

Практичні:

- формування фахових умінь майбутніх учителів початкової школи на засадах компетентнісного підходу.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності (КЗ)

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК)

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'я збережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної

СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-06. Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-8. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-9. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-11. Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Методика навчання природничої освітньої галузі – педагогічна наука.

Предмет і завдання методики навчання природничої освітньої галузі. Загальна характеристика цілей навчання природознавства. Короткий історичний нарис виникнення та розвитку вітчизняної методики навчання природознавства. Навчально-виховні завдання природничої освітньої галузі в початковій школі. Нові формати освіти та загальноосвітні завдання природознавства. Характеристика програми та змістових ліній галузі «Природознавство» Державного стандарту загальної початкової освіти. Програма «Я досліджую світ». Програма «Інтелект України», «На крилах успіху», «Smart Kids». Виховне значення природознавства: методика формування в учнів науково-природничої картини світу, знайомство з загальними законами природи, формування екологічної та естетичної культури, патріотичне та валеологічне виховання.

Розвиток пізнавальних здібностей учнів під час вивчення природничої освітньої галузі: спостережливості, уваги, логічного мислення, творчих здібностей. Зв'язок природознавства з шкільними дисциплінами природничого циклу. Методика формування умінь і навичок у процесі навчання природничої освітньої галузі. Принципи відбору і структурування навчального матеріалу з природничої освітньої галузі в початковій школі. Інтеграція змісту природознавства з дисциплінами початкової і середньої школи.

Внутрішньо предметні зв'язки в курсі природознавства. Державний стандарт освіти, основні положення «Нової української школи» та їх реалізація. Аналіз програм та підручників з природознавства та інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Планування роботи вчителя.

Особливості змісту природознавчого матеріалу в початковій школі. Методика формування природознавчих уявлень та понять. Поняття і мова. Система природознавчих понять. Умови формування і розвитку природознавчих понять. Уміння, етапи формування умінь на уроках природознавства. Матеріально-технічне оснащення курсу природознавства. Принцип наочності у навчанні. Куток живої природи його оснащення. Навчально-дослідна ділянка, її влаштування і утримання. Географічний майданчик, його влаштування і оснащення. Засоби наочності у процесі навчання природознавству, методика їх використання, загальна характеристика. Заняття на навчально-дослідній ділянці. Класифікація обладнання. Натуральні, образотворчі та аудіовізуальні засоби наочності.

Змістовий модуль 2. Методи організації освітнього процесу реалізації природничої освітньої галузі.

Методи і методичні прийоми. Дидактична суть методу навчання природознавства. Визначення і класифікація методів навчання природознавства. Методи проблемного навчання. Евристичний та дослідницький методи навчання. Методична різноманітність проблемних завдань. Практичні методи навчання. Інтерактивні методи навчання природознавству. Характеристика інтерактивних прийомів організації навчання природознавства. Спостереження та його види. Дослід, структура, методика використання дослідів. Практичні роботи з природознавства, методика проведення демонстрацій і дослідів на уроках природознавства. Значення і місце методів самостійної роботи учнів на уроках природознавства.

Змістовий модуль 3. Форми організації освітнього процесу природничої освітньої галузі.

Урок - основна форма організації занять у початковій школі. Сучасний урок в НУШ. Типологія уроків Методика етапу постановки цілей і завдань уроку. Методика етапу засвоєння нових знань, умінь і навичок. Осмислення у процесі засвоєння. Методика етапу систематизації, узагальнення засвоєних знань умінь і навичок. Комбінований урок. Предметні уроки. Урок-екскурсія, узагальнюючий урок. Нестандартний урок. Інтегрований урок.

Основні вимоги до сучасного уроку природознавства згідно з новими форматами освіти, реалізація технологій здоров'я збереження під час проведення уроку. Технологія взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку. Самоаналіз компетентнісного уроку.

Домашні заняття учнів і їх організація. Позакласна робота. Види позакласної роботи (масові й індивідуальні). Значення позакласної роботи і її місце в навчально-виховному процесі. Зміст, організація і методика різних видів позакласної роботи. Позакласний захід з природознавства. Підбір популярної і дитячої літератури до уроків природознавства.

Змістовий модуль 4. Технології викладання окремих тем природничої освітньої галузі.

Навички моделювання, проектування, конструювання уроку з природознавства. Комп'ютеризація процесу навчання природознавства: Характеристика можливостей платформи GetAClass як освітньої онлайн-платформи, електронний журнал, віртуальні завдання, мультимедіа-видання, flash-, shockwave-ігри, мультимедіа-тренажери, навчальні мультимедіа-системи; мультимедійні Internet-ресурси та вимоги до їх використання в процесі навчання природознавства. Можливості LearningApps.org як методичного сервісу. Аналіз навчальних комп'ютерних програм, он-лайн додатків та сервісів, що можуть бути застосовані в галузі «Природознавство» початкової школи.

Технології особистісно-орієнтованого навчання. Особливості використання дидактичних ігор на різних етапах уроку природознавства. Функції ігрової діяльності на уроках природознавства. Розвиток критичного мислення на уроках природознавства. Створення ментальних карт. Робота з фреймами. Створення лепбуків. Технології створення

інтелект-карт (В.Шаталов, Т.Б'юзен).

Технології проектного навчання. Проектні методи в процесі навчання природознавства. Основні теоретичні положення, особливості методики. Технології взаємодії вчителя і учнів під час співробітництва на різних етапах уроку.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: [навч. посібник] / Т.М.Байбара. - К.: Веселка, 1998. – 334 с.

2. Біда О.А. Методика вивчення курсу «Я І Україна» з основами сільськогосподарської праці. [навч. посібник для студентів] / Олена Анатоліївна Біда – К.: Освіта, 2003. – 432с.

3. Борисенко Н.М. Основні напрями теорії та технології природничо-математичної освіти у початковій школі. [навч.-метод. рекомендації] / Н.М.Борисенко, Л.А.Сухіна - Херсон: Айлант, 2010. - С. 42-60.

4. Борисенко Н.М. Інтеграція природничо-математичних знань у початковій школі [навч.-метод. посібник] / Сухіна Л.А., Саган О.В., Н.М. Борисенко. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2006.-76с.

5. Додаткова література:

6. Марченко О.Г. Формування критичного мислення школярів / О. Г. Марченко. – Харків : Вид. група «Основа» : «Тріада +», 2007. – 160 с.

7. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок цікавим / В. І Садкіна. - Х.: Вид. група «Основа», 2008. — 88 с.

8. Садкіна В. І. Маленькі секрети учительського успіху. Навчаємо з радістю. / В.І. Садкіна. - Х.: Вид. група «Основа», 2017. — 144 с.

9. Садкіна В.І. Кольорова вкладка «Рефлексія - особливий вид мислення та етап уроку» // Педагогічна майстерня. - № 10. – 2014. – С. 14.

10. Тарасенко Г.С. Навчаємо пізнавати природу. Позакласна виховна робота з молодшими школярами / Г.С.Тарасенко – Х.: Вид. група «Основа», 2008. - 204,[4]с. - (Серія «Виховання в школі»)

11. Ярош Г.О. Сучасний урок в початковій школі. 33 уроки з використанням технології критичного мислення / упорядник Г.О. Ярош, Н.М. Седова. – Х.: Видавнича група «Основа», 2005. – 240 с.

12. Півторак Т.І. Уроки серед природи за творами В. Сухомлинського 2-3 класи. / Т. Півторак, упорядн. Пристінська М. – К.: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2014. – 120 с.

Електронні підручники:

Головкіна Е.В. Проведення підсумків уроку. Рефлексія. [Режим доступу] : <https://shkolazhizni.ru/archhive/0/n-12732/>

Відеоурок. Золоті правила вчительського заохочення. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.youtube.com/watch?v=wGAGDWUT9cs

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання. екзамен

Усне опитування, тестування, виконання практичного завдання, робота на ksu-online.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю. Використовуються методи усного і письмового контролю, які мають сприяти підвищенню мотивації майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Контроль знань та вмінь з дисципліни «Методика навчання природознавства» здійснюють шляхом, виконання тестових завдань, контрольних робіт, проведення залікових уроків, складання конспектів уроків, оцінювання рівня

володіння інформаційним ресурсом «Природознавство 3-4» (комплект навчально-методичних матеріалів) та електронним конструктором уроку. Природознавство. 3 клас (за підручником Т.Гілберт). Версія 3.0 Методичний комп'ютерний посібник 35 конспектів усіх уроків до курсу «Природознавство. 3 клас» у форматі doc (Microsoft Word) 35 медіа-презентацій до усіх уроків у форматі ppt (Microsoft PowerPoint)

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості.

ЛЮДИНА І СВІТ З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Борисенко Н.М., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Людина і світ з методикою навчання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення освітньої компоненти є теоретичні та методичні засади формування громадянської компетентності здобувачів освіти в процесі вивчення навчального предмету «Я у світі» освітньої галузі «Суспільствознавство» відповідно до змістових ліній Державного стандарту загальної початкової освіти.

Міжпредметні зв'язки: Інтегрований навчальний предмет «Людина і світ з методикою викладання» (Методика вивчення освітньої галузі «Суспільствознавство») - є єдиним, систематизованим на основі об'єктивних законів і закономірностей курсом, що ґрунтується на науково-філософській основі та базових знаннях методик та технологій початкового навчання, отриманих студентами на попередніх курсах.

Засвоєння змісту таких освітніх компонент як «Філософія», «Політологія», «Культурологія», «Народознавство» сприяє формуванню у студентів найбільш значущих для українського народу та світової спільноти цінностей таких як свобода, рівність, справедливість. Це сприяє формуванню світоглядної позиції студента, і дає змогу не тільки для успішної професійної діяльності, але й для позитивної соціальної адаптації.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета: підготовка майбутнього вчителя початкової школи до викладання навчальної дисципліни «Я у світі», відповідно до Державних стандартів початкової ланки освіти галузі «Суспільствознавство», формування його соціальної та професійної компетентності – здатності продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, виконувати різні ролі та функції в колективі, формувати в учнів початкової школи громадянські якості.

Курс базується на основних принципах світоглядної освіти – людиноцентризмі, системності і цілісності, синтетичності, відкритості, поєднанні локального і глобального, стимулюванні розвитку й саморозвитку особистості.

1.2. Завдання:

Методичні: виділення та засвоєння студентами провідних світоглядних ідей, положень, що складають основу системи світорозуміння, визначають ставлення людини до природи, суспільства, самої себе, актуалізація різних способів розуміння, мислення, логіки і встановлення між ними діалогічної взаємодії;

Теоретичні: розширення знань студентів про єдиний процес розвитку, що охоплює живу, неживу природу та суспільство; знайомство студентів з новітніми ідеями та гіпотезами, точками зору на важливіші питання сучасного природознавства та

суспільствознавства, усвідомлення студентами фундаментальної єдності у системі людина - природа - суспільство - Всесвіт; засвоєння знань про природу, суспільство, людину як окремі системи і осягнення їх сенсу на основі різних способів їх пізнання;

Виховні: засвоєння аксіологічно обґрунтованих орієнтирів, що відповідають новим умовам соціального буття; формуванню світоглядної позиції щодо природи, людини, суспільства; корекції особистісних світоглядних поглядів, цінностей, установок; вихованні соціальної компетентності, світоглядної толерантності, організації цінісно-орієнтаційної діяльності майбутніх вчителів під час проведенні уроків курсу „Я у світі” ;

Практичних: формування власної світоглядної позиції студента, що дає змогу успішній професійній діяльності та позитивній соціальній адаптації, виховання соціальної компетентності і солідарності з іншими людьми.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК -5. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК -6. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи).

ЗК -10 Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підходові до освітнього процесу початкової школи. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до педагогічної рефлексії.

ФК-6. Здатність до розвитку учнів початкової школи як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку. Складниками психологічної компетентності є диференціально-психологічна, соціально-психологічна, аутопсихологічна.

ФК-7. Здатність майбутнього вчителя (випускника) вирішувати стандартні та проблемні професійні завдання, що виникають в освітній практиці початкової школи, на основі сформованих знань про теоретичні засади побудови змісту і процесу навчання молодших учнів, у тому числі ґрунтовних знань про сучасні теорії навчання, гнучкого володіння методами навчання; спроможність обґрунтовано обирати прийоми, засоби, технології, форми організації навчання, адекватні дидактичній ситуації.

ФК-10. Здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти. Методична компетентність ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до проведення уроків за різними навчальними комплектами, що виявляється у сформованості системи дидактико-методичних знань і умінь із окремих розділів та тем курсу, окремих етапів навчання й досвіду їх застосування та наявності емоційно-ціннісного ставлення до діяльності щодо навчання учнів предмету.

ФК-11. Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід

комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

1.4. Програмні результати навчання:

ПРН-01. Знати сучасні теоретичні основи освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН-02. Розуміти мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми й засоби початкової освіти, суть процесів виховання, навчання й розвитку учнів початкової школи (педагогічна компетентність + ПКК). Знати структуру календарно-тематичного планування, особливості ведення журналу обліку успішності учнів. Знати специфіку виховної роботи на уроках й у позаурочній діяльності.

ПРН-03. Розуміти вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, індивідуальні відмінності в перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи

ПРН-05. Знати суть методичних систем навчання учнів початкової школи освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН-06. Знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту: Державного стандарту початкової освіти, навчальних програм предметів, які вивчаються в початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.

ПРН-07. Застосовувати знання, уміння й навички, що становлять теоретичну основу освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, під час розв'язування навчально-пізнавальних і професійно-зорієнтованих задач.

ПРН-08. Володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи та стратегії їх урахування в процесі навчання, розвитку й виховання учнів. Складати психолого-педагогічну характеристику на учня та клас

ПРН-09. Проектувати процес навчання з предмету у вигляді календарно-тематичного планування для певного класу, теми.

ПРН-10. Моделювати процес навчання учнів початкової школи певного предмету: розробляти проекти уроків та їхні фрагменти, методика роботи над окремими видами завдань, створювати методика підготовчої роботи, ознайомлення та формування уявлень і понять, вмінь та навичок з метою опанування учнями певних елементів змісту програми

ПРН-11. Проводити моніторинг якості навчальних досягнень учнів з певної теми. Здійснювати контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів згідно з критеріями оцінювання та у відповідності до Державних вимог до рівня навчальних досягнень учнів, визначених у програмі з певного предмету

ПРН-12. Проводити уроки в початковій школі, аналізувати урок щодо досягнення його мети й завдань, оцінювати ефективність застосованих форм, методів, засобів і технологій

ПРН-17. Вчитися упродовж життя й удосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Методика формування уявлень про людину та світ у початковій школі. Теоретико-методологічні засади побудови курсу «Людина і світ з методикою навчання». Предмет, завдання та структура курсу як навчальної дисципліни. Методи та прийоми реалізації завдань громадянської освіти. Принципи громадянської освіти.

Основні світоглядні категорії навчальної дисципліни «Я у світі». Світогляд як найвища форма самоусвідомлення. Культурне значення, подібність і національні особливості міфології. Особливості релігійного світогляду, релігійна картина світу. Наукова картина світу. Філософська картина світу. Природа і суспільство. Як людина пізнає світ. Оцінки і цінності. Цілі і цінності сучасної шкільної освіти (галузь «Суспільствознавство»). Єдність та відмінність природи та суспільства. Сучасна картина світу. Світ, його властивості і будова. Світ та Всесвіт. Взаємодія природи та суспільства в

процесі історичного розвитку. Світ і Всесвіт, людина очима філософів. Розвиток філософської думки на Україні. Особливості формування уявлень про світ у початковій школі.

Проектування змісту та основні принципи побудови курсу «Я у світі». Виховне і розвивальне спрямування змісту програми «Я у світі». Освітня галузь «Я у світі» в системі початкового навчання. Сутність понять «громадянська освіта», «громадянська компетентність» та «громадянськість». Місце навчального предмету «Я у світі» у концепції національної школи. Основні нормативні документи, що регламентують завдання галузі «Суспільствознавство» та навчального предмету «Я у світі». Планування роботи вчителя. Педагогічні технології навчання в галузі «Суспільствознавство». Інтерактивні технології навчання в галузі «Суспільствознавство» початкової школи.

Змістовий модуль 2. Методика формування культурологічних знань у початковій школі. Реалізація змісту теми «Людина і світ». Особливості вивчення теми «Як людина пізнає світ», «Винаходи людства». Специфіка побудови структури уроків курсу, особливості. Освітні та виховні технології в реалізації завдань курсу. Ціннісні виміри людського життя. Смерть і безсмертя. Соціальний час. Особистість і час, біологічні ритми. Розвиток уявлень про виникнення людини. Специфіка формування уявлень про біоритми та режим дня, планування часу в курсі початкової школи «Я у світі». Методика проведення уроків «Цінність людського життя», «Хочеш бути щасливим – не будь лінівим».

Реалізація змісту теми «Людина». Феномен людського життя. Людина як особистість. Особистість, мета особистості, рівень її домагань і самооцінка. Методика формування знань про людину як особистість в курсі «Я у світі» початкової школи. Природні, соціокультурні виміри людського життя. Методика вивчення теми «Людське «Я» – основа характеру людини». Людина: емоції, фізіологія. Здоров'я. Творчість. Вибір життєвого шляху. Методика вивчення теми «Як досягти успіху» - умови успіху.

Душевне життя та духовність людини. Співвідношення духовного і тілесного. Почуття, інтелект, воля. Ідеали в житті людини. Правда, хиба істина. Прекрасне і потворне. Духовне життя і духовність людини. Почуття, інтелект, воля. Честь, совість, гідність. Віра, надія, любов як духовно-практичні виміри людини. Добро і зло. Повнота життя і щастя. Методика формування уявлень про людські чесноти в курсі початкової школи «Я у світі». Методика конструювання уроку навчальної дисципліни «Я у світі» в початковій школі. Використання програмних засобів навчання на уроках курсу «Я у світі». Використання літературної спадщини В. Сухомлинського на уроках «Я у світі» початкової школи.

Особливості формування уявлень про красу природи в курсі «Я у світі» початкової школи. Здоровий спосіб життя людини. Специфіка формування екоцентричного світогляду учнів початкової школи.

Людина і природа. Особливості формування уявлень про красу природи в курсі «Я у світі» початкової школи. Здоровий спосіб життя людини. Методика формування екоцентричного світогляду в учнів початкової школи.

Людина і культура. Поняття культури. Матеріальна і духовна культура. Культура і цивілізація. Історичність культури. Спадкоємність, традиції. Національне і загальнокультурне в культурі. Культура українського народу. Багатоманітність та взаємодія культур. Культура особистості. Наукові та технічні досягнення українського народу. Мистецтво України. Народне мистецтво. Методика формування культурологічних знань в межах дисципліни «Я у світі». Використання народознавчого матеріалу на уроках «Я у світі». Методика формування бережливого ставлення до природи, пам'яток історії та культури. Технології особистісно-орієнтованого навчання в освітній галузі «Суспільствознавство» початкової школи. Реалізація історико-краєзнавчого компонента в процесі громадянського виховання.

Змістовий модуль 3. Методика формування правосвідомості учнів початкової школи.

Спілкування та його роль у житті людини. Сім'я. Культура і мистецтво спілкування. Роль етносу. Рід, плем'я, народність, нація. Типи української системи цінностей. Традиції і обряди як основні засоби формування української ментальності. Основні елементи

культури. Людина та інформаційна культура. Людина і наука. Людина і мистецтво. Людина і слово. Людина і релігія. Спілкування людини з людиною. Людина і культура спілкування. Людина і освіта. Реалізація історико-краєзнавчого компонента в процесі громадянського виховання. Особливості змісту та структури уроків «Я у Світі» початкової школи.

Реалізація змісту теми «Людина в суспільстві». Політичні засади людського існування. Політика і влада. Людина в групі. Державний устрій України. Державні символи. Правовий статус особистості і правова держава. Територія і кордони України, адміністративний поділ, історико-географічні назви територій України та їх походження. Національні меншини на території України. Права та обов'язки людини громадянина України. Права дитини. Обов'язки дітей. Джерела дитячих прав. Технології формування правосвідомості в початковій школі. Правосвідомість і правова культура. Вплив інформаційного суспільства на розвиток правосвідомості учнів початкової школи.

Використання прийомів розвитку критичного мислення в процесі формування правосвідомості в початковій школі.

Методика проведення уроків «Правила життя в суспільстві», «Основні правопорушення серед дітей». Методика формування правосвідомості в межах курсу «Я у світі» початкової школи. Використання на уроках «Я у світі» початкової школи світової та української літературної спадщини. Громадянська спрямованість уроків початкової школи, реалізація міжпредметних зв'язків в процесі громадянського виховання.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Борисенко Н.М. Людина і світ з методикою навчання: теорія і практика ISBN 978-630-126-3 [посібник]. – Херсон: Айлант, 2016.-186с.

2. Гавриш С.Б. Маленькі історії про великі істини. Права та свободи дитини: [книга для читання]/С.Б. Гавриш. – 3-є вид. – К. : Генеза, 2010. – 160 с.

3. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: початкова школа: Іншомовна освіта + Державний стандарт початкової освіти.-К.: ТД «Освіта центр»2018.-80с.

4. Електронний конструктор уроку. Я у світі. 3 клас (за підручником Н. М. Бібік). Версія 3.0 Методичний комп'ютерний посібник35 конспектів усіх уроків до курсу «Я у світі. 3 клас» у форматі doc (MicrosoftWord) 35 медіа-презентацій до усіх уроків у форматі ppt (Microsoft PowerPoint)

Додаткова література:

1. Навчаємо демократії :Базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини для вчителів / Р. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер: Пер. з англ. та адапт. Л. І. Паращенко. – 3-тє вид. – К.: Основа, 2016. – Т. 1. – 164 с.

2. Зростаємо у демократії: Плани уроків для початкового рівня з питань демократичного громадянства та прав людини / Р. Голлоб, В. Вайдінгер; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер. – Пер. з англ. та адапт. О. В. Овчарук; заг. ред. укр. версії: Н. Г. Протасова. – 3-тє вид. – К. : Основа, 2016. – Т. 2. – 164 с. Досліджуємо права дітей: Освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини (ОДГ/ОПЛ): Серія уроків для 1–9 класів / Р. Голлоб, П. Крапф. – Пер. з англ. та адапт. В. В. Полторака; заг. ред. укр. версії: Н. Г. Протасова. – К. : Основа, 2016. – Т. 5. – 100 с.

3. Навчання демократії: збірник практичних занять з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини / Р. Голлоб, П. Крапф. – Пер. з англ. та адапт. Н. Г. Протасової. – К. : Основа, 2016. – Т. 6. – 100 с.

4. Беремо участь у демократії: плани уроків з ОДГ/ОПЛ для старших класів середньої школи / Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер. – Пер. з англ. та адапт. Л. І. Паращенко, Ю. О. Молчанової; заг. ред. укр. версії: Н. Г. Протасова. – К. : Основа, 2016. – Т. 4. – 294 с.

5. Артамонова Г.О., Семькіна О.Д. Права дитини . розробки варіативного курсу. 3-клас.- Х.: Вид. група «Основа», 2014.- 158с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

Усне опитування, тестування, виконання практичного завдання.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ПСИХОЛОГІЯ: ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ З ОСНОВАМИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта /Педагогіка

Програма розроблена: Казанніковою О.В., доцентом кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Психологія: загальна психологія з основами психодіагностики» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Зміст навчальної дисципліни скерований на подальше вдосконалення вузівської підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів та вирішенню актуальних проблем, які стоять перед системою освіти на сучасному етапі розвитку.

Предметом загальної психології є закономірності виникнення, розвитку й функціонування психіки та її механізми та теоретичні та прикладні аспекти дослідження психіки.

Предметом психодіагностики є способи і засоби вияву психічних процесів, властивостей, станів у їхній динаміці, кількісно-якісній специфіці, системних зв'язках і причинних відносинах.

Міжпредметні зв'язки: У процесі вивчення «Загальної психології» та «Основ психодіагностики» студенти повинні актуалізувати знання з освітніми компонентами «Анатомія людини», «Фізіологія ВНД», «Вікової фізіології».

1. Мета та завдання курсу:

1.1. Мета курсу: розкрити зміст і значення психології як базової фундаментальної дисципліни, яка виступає основою для вивчення інших психологічних дисциплін, показати науково-теоретичну та методологічну роль психолога в становленні системи знань, вмінь та навичок вихователів та вчителів початкових класів, створення у студентів цілісного уявлення про психодіагностику, зміст та специфіку використання психодіагностичного інструментарію в умовах освітнього процесу.

1.2. Завдання курсу: в результаті вивчення дисципліни студент має володіти теоретичними знаннями щодо:

- фундаментальних знань психологічної науки;
- базових знань з психології: основні категорії, принципи, методи психології;
- наукового підходу до розуміння психіки та законів її існування;
- розуміння фактів, механізмів психічної реальності;
- основних теоретичних понять та методологічних підходів у сучасній психодіагностиці;
- правил проведення психодіагностичного обстеження.уміннями та навичками:

- використовувати набуту систему психологічних знань для аналізу й оцінки психологічних явищ в подальшій професійній діяльності;
- уміння оцінювати психометричні параметри вимірювального інструментарію;
- володіння психодіагностичним інструментарієм, способами обробки, аналізу, інтерпретації його результатів та формулювання відповідних висновків та рекомендацій.

1.3. Компетентності

Загальні компетентності:

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності:

КС-1. Здатність працювати з джерелами інформації.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками.

1.4. Програмні результати навчання

ПР-2. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей з використанням базових психологічних понять та категорій.

ПР-11. Бути знайомими з ознаками боулінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії боулінгу.

ПР-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться годин/ кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психіка як осередок життя.

Вступ до психології. Визначення психології як науки. Еволюція уявлень, поглядів на психіку, розвиток наукових знань про природу психіки. Етапи становлення психології як науки. Предмет і завдання психології. Принципи та методи психологічної науки. Психологія в системі наук. Галузі психології.

Основна проблема психології. Психіка як суб'єктивний образ світу. Поняття про відображення як загальну властивість матерії. Психічне відображення. Проблема психіки. Психіка і мозок. Рефлекторний характер психіки. Функціональна організація мозку. Сигнальні системи.

Структура психіки. Виникнення і становлення психіки в процесі біологічної еволюції та історичного поступу людства. Основні етапи розвитку психіки тварин. Умови виникнення і специфічні риси людської свідомості.

Психологія особистості. Особистість: загальна психологічна характеристика. Індивід, людина, особистість, індивідуальність. Фактори та умови розвитку особистості. Психологічна структура особистості та її функціональні характеристики.

Психологічний аналіз діяльності. Поняття про діяльність. Діяльність та поведінка. Принцип єдності свідомості та діяльності. Структура діяльності. Вміння, навички, звички. Основні види діяльності.

Функції психіки.

Пізнавальна функція психіки. Відчуття та сприймання як початкова ланка пізнавального процесу, як активні процеси пошуку і обробки інформації. Загальне уявлення про пам'ять як специфічну форму відображення дійсності. Теорії пам'яті. Процеси і види пам'яті. Мнемічні властивості особистості. Основні тенденції розвитку пам'яті. Увага як форма організації психічної діяльності людини. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності людини. Мислення та чуттєве пізнання. Форми і операції мислення. Види мислення. Особистісна зумовленість мислення.

Регулятивна функція психіки. Емоційна сфера особистості. Види, форми, емоції. Емоції та діяльність. Почуття. Форми, види почуттів. Вищі почуття. Функціональне призначення емоційної сфери. Вольова сфера особистості. Воля, її основні характеристики.

Структура вольового компоненту. Регуляторне значення волі у самотворенні особистості.

Інструментальна функція психіки.

Індивідуально-психологічні, психофізіологічні властивості особистості. Індивідуально-типові властивості особистості. Темперамент – природна основа особистості. Типи темпераменту, їх психологічна характеристика.

Соціально-психологічна характеристика особистості, характер. Поняття про характер. Структура характеру. Темперамент і характер. Природні і соціальні передумови характеру. Поняття акцентуації характеру.

Генетичний аспект особистості. Здібності. Поняття про здібності. Здібності та діяльність. Структура здібностей. Задатки як фундамент здібностей. Обдарованість.

Соціально-психологічна сфера особистості. Соціалізація особистості. Характеристика процесу соціалізації. Соціальні групи: основні параметри, класифікація. Суспільні та міжособистісні стосунки. Соціальна роль. Спілкування; структура та функції спілкування.

Змістовий модуль 2. Теоретичні та прикладні аспекти психодіагностики.

Психодіагностика як теоретико-практична дисципліна. Завдання і функції загальної психодіагностики. Психологічний діагноз. Види психологічного діагнозу. Зародження та становлення психодіагностики як науки. Розвиток психодіагностики в Україні. Сучасний стан психодіагностики.

Загальна характеристика психодіагностичного методу. Сутність методології, методу, методики психодіагностики. Психодіагностичний метод. Об'єктивний, суб'єктивний та проєктивний підходи в психодіагностиці. Тест як основний психодіагностичний інструмент. Класифікація і характеристика тестів. Критерії оцінки якості тестових процедур.

Психометричні основи психодіагностики. Організація умов і проведення психодіагностичного обстеження. Стандартизація і норми тестових показників. Застосування математично-статистичних методів аналізу у психологічних вимірюваннях. Інтерпретація матеріалів психодіагностичних обстежень. Прогнозування і психологічний діагноз. Категоризація психодіагностичних методів.

Змістова характеристика методів психодіагностики. Психодіагностика особистості в контексті теорій рис особистості. Діагностування самосвідомості особистості. Діагностування спонукальної сфери особистості. Соціально-психологічна діагностика. Проєктивна діагностика як метод вивчення внутрішнього світу.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Навч. посібник. К.: Академвидав, 2009. 464с.
2. Дубравська Д.М. Основи психології: Навч.посібник. Львів: Світ, 2001. 280с.
2. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2017. 388с.
3. Загальна психологія / За заг. ред. С.Д. Максименка. Підручник. Вінниця: Нова книга, 2006. 688с.
4. Майерс Д. Психологія. Минск: Попурри, 2008. 848с.
5. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
6. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. Навч. посібник / В.Ф. Моргун, І.Г. Тітов. - К.: Слово, 2009. - 464с.
7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія Підручник. К.: Вища школа, 1998. 476с.
8. Наследов А.Д. SPSS: Компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках. Спб.: Питер, 2007. 416с.
9. Пашукова Т.І., Допіра А.І. Практикум із загальної психології. К.: Знання, КОО, 2006. 203с.
10. Психологія: Навч. посібник / За ред. О.В. Винославської. К.: ІНКООС, 2005. 352с.
11. Психологія: підручник / За ред. Ю.Л.Трофімова. К.: Либідь, 2003. 560 с.

12. Сердюк Л.З. Психологія: Навч. посібник / Л.З. Сердюк, за ред. В.Т. Циби. - К.: Університет «Україна», 2005. - 233с.

13. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс. К.: ВД Професіонал, 2004. 304 с.

Додаткова література:

1. Галян О.І., Галян І.М. Експериментальна психологія. К.: Академвидав, 2012. 400с.

2. Зелінська Т.М. Практикум із загальної психології. К.: Каравела, 2008. 184с.

3. Казаннікова О.В. Загальна психологія. Практикум. Херсон: ПП Вишемирський, 2015. 72 с.

4. Макаров Л.Л., Синельников В.М. Загальна психологія: Методичні розробки до проведення семінарських занять: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 200с.

5. Огороднійчук З.В. Загальна психологія. Практикум. Навчальний посібник. К.: Росава-Н, 2010. 383с.

5. Основи психології. Підручник / За ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. К.: Либідь, 1997. 632с.

6. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика. К: ВД Слово, 2013. 608с.

7. Туриніна О.Л. Практикум з психології: Навч. посібник / О.Л. Туриніна. - К.: МАУП, 2007.- 328с.

8. Человек: анатомия, физиология, психология. Энциклопедический иллюстрированный словарь / Под ред. А.С. Батуева, Е.П. Ильина, Л.В. Соколовой. СПб.: Питер, 2007. 672с.

Інтернет-ресурси

Електронні книги з психології – <http://readbookz.com/>

Каталог психодіагностичних методик та професійної літератури.- <http://www.edu.yar.ru/russuan/psih> –

Психологічний словник - <http://psi.webzone.ru/>

Електронні книги з загальної психології – <http://readbookz.com/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: Екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Сугейко Л. Г., доценткою кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидаткою педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення освітньої компоненти є професійна підготовка сучасного вчителя до роботи в закладах загальної середньої освіти, процес оволодіння мовою (мовленням, письмом, читанням, граматикую, орфографією, фонетикою орфоепією, лексикою та ін.) в умовах навчання учнів у Новій українській школі.

Міжпредметні зв'язки: опановуючи матеріали курсу, студенти мають актуалізувати знання з освітніми компонентами «Технології мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі», «Методика навчання іноземної мови», «Українознавство з методикою навчання українознавства», «Сучасна українська мова з практикумом», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Сучасний ІКТ – інструментарій в професійній діяльності», «Основи мовленнєвої діяльності», що сприятиме в подальшому формуванню професійної компетентності вчителя початкової освіти.

1. Мета та завдання освітньої компоненти

1.1. Мета курсу «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі» в початкових класах полягає в ознайомленні майбутніх фахівців з теорією цієї науки, з формами організації навчального процесу, із закономірностями формування мовних понять, умінь і навичок мови, принципами, методами і прийомами навчання молодших школярів, новітніми технологіями.

1.2. Завдання:

Теоретичні:

1. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя.
2. Усвідомлення вимог шкільної програми.
3. Розуміння структури шкільних підручників з української мови.
4. Засвоєння теоретичних основ методики.
5. Вивчення закономірностей функціонування мови, принципів і методів навчання української мови, цілей і завдань навчання, принципів відбору матеріалу для вивчення.

Практичні:

1. Забезпечення оволодіння студентами методикою формування в учнів системи елементарних уявлень і понять із кожного розділу шкільного курсу мови, прийомами ознайомлення школярів із найважливішими нормами української літературної мови та правопису і здійснення на цій основі мовленнєвого розвитку учнів, формування їхньої культури мовлення.

2. Організація і проведення інтегрованих уроків, що забезпечують цілісне сприйняття картини світу, формують системне мислення та практичні уміння і навички учнів.

3. Доцільне використання на практичних заняттях педагогічних технологій, мультимедійних засобів навчання.

1.3. Програвні компетентності:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі початкової освіти з розвитку, навчання і виховання учнів, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик початкової освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності:

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-01 Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-04 Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПР-06 Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-09 Планувати та організувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-12 Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПР-16 Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Загальні питання методики навчання української мови в початковій школі. Методика навчання грамоти.

Теорія і методика навчання української мови як наука. Мета, предмет, завдання методики. Структура курсу, зумовленість розділів змістом, завданнями української мови як навчальної дисципліни в системі початкової мовної освіти. Джерела методичної мовної науки.

Наукові основи методики початкового навчання української мови. Психолого-дидактичні аспекти методики навчання української мови. Наука про мову як основа її

методики. Принципи, методи і прийоми навчання української мови. Зв'язок методики навчання української мови в початкових класах з іншими науками.

Джерела вивчення курсу методики навчання української мови в початкових класах. Основна література, її структурні компоненти, відомості про авторів, цільове призначення. Діючі та альтернативні підручники для початкової школи (спільні і відмінні підходи вчених до побудови підручників).

Методи дослідження в методиці української мови (теоретичні, емпіричні). Етапи дослідження.

З історії методики мови як науки. Короткий історико-критичний огляд методичних праць українських діячів науки і культури ХІХ — ХХІ століть.

Навчання грамоти – особливий етап у початковому навчанні української мови. Мета навчання грамоти – побудова процесу навчання грамоти за визначеними основними змістовими лініями Державного освітнього стандарту загальної початкової освіти.

Принципи побудови підручників із навчання грамоти. Навчально-методичний комплект із навчання грамоти (буквар, навчальні посібники до нього, методичні рекомендації). Принципи побудови діючого букваря та альтернативних букварів. Лінгвістичні і психолого-педагогічні засади методики навчання грамоти. Аудіювання і говоріння - види усного мовлення. Сенсорний і перцептивний рівні процесу сприймання усного мовлення. Психолого-педагогічні особливості аудіювання, говоріння. Рівні роботи з розвитку мовлення: вимовний, лексичний, граматичний, текстовий. Читання і письмо - види мовленнєвої діяльності. Звукова система української мови у взаємозв'язку з графічною. Психофізіологічна характеристика процесів читання і письма. Педагогічні вимоги до організації навчання грамоти: загальнодидактичні (методичні).

Методи навчання грамоти, їх класифікація: 1) за вихідними мовними одиницями (звукові, буквені, складові, цілих слів); 2) за видами діяльності (аналітичні, синтетичні, аналітико-синтетичні); 3) за співвідносною черговістю читаних і письма (читання - письмо, письмо - читання, комбінований спосіб).

Короткий огляд історії методів навчання грамоти (буквоскладальний синтетичний, складовий синтетичний, звуковий аналітичний, звуковий синтетичний, звуковий аналітико-синтетичний, метод цілих слів).

Загальна характеристика звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Цінність методу, розробленого К.Д.Ушинським. Удосконалення методу послідовниками К.Д.Ушинського. Особливості сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу, синтезу.

Періоди навчання грамоти. Добукварний період навчання грамоти.

Особливості добукварного періоду. Завдання підготовчого періоду, обсяг знань, умінь і навичок, які повинні засвоїти учні в добукварний період. Вивчення готовності дітей до навчання грамоти з метою здійснення індивідуального підходу.

Розвиток усного мовлення - провідний принцип і мета роботи в добукварний період. Методика розвитку усного мовлення (розвиток умінь слухати і розуміти висловлювання (аудіювання), розвиток мовленнєвих умінь (говоріння)). Прийоми роботи, види вправ, методика їх організації.

Формування в першокласників початкових мовних уявлень у підготовчий період. Методика формування мовних уявлень, про слово, речення, висловлювання. Прийоми моделювання і конструювання речень. Методика формування в учнів фонетичних уявлень: звуки мовлення, голосні і приголосні звуки, тверді і м'які приголосні звуки, склад, наголос, наголошений склад. Застосування прийомів звукового аналізу і синтезу, моделювання і конструювання складової, звукової будови слів.

Ознайомлення зі змістом, побудовою сторінки (сторінкового розвороту) букваря для роботи в підготовчий період.

Методика підготовки першокласників до письма. Мета і завдання навчання письма. Умови успішного навчання письма (організаційного, психолого-педагогічного та гігієнічного характеру), основні вимоги до техніки і засобів письма.

Зміст, структура і методика уроків мови в добукарний період. Особливості структури і методики уроків добукарного періоду. Вимоги до підготовчих уроків із читання (за букварем) і письма (за зошитом). Характеристика дидактичних матеріалів, засобів унаочнення для використання на уроках у добукарний період навчання грамоти.

Букварний період

Особливості букварного періоду навчання грамоти. Завдання букварного періоду, обсяг знань, умінь і навичок, які повинні засвоїти учні в букварний період. Розвиток умінь слухати і розуміти висловлювання (аудіювання). Методика навчання аудіювання. Напрями роботи з аудіювання: розвиток мовленнєвого слуху; розвиток усвідомлення почутого.

Підготовча робота до проведення аудіювання. Умови для організації процесу аудіювання. Мовний матеріал для аудіювання: звуки, склади, слова, сполучення слів, речення чи групи пов'язаних між собою речень, тексти. Характеристика мовного матеріалу, режим аудіювання, послідовність роботи. Методи і прийоми навчання аудіювання.

Розвиток мовленнєвих умінь (говоріння). Значення і завдання розвитку мовлення першокласників. Рівні роботи з розвитку мовлення. Вимовний рівень. Напрями роботи на вимовному рівні: розвиток дикції, дихання, голосу, орфоепічного вимовляння, емоційної виразності. Зміст і завдання роботи. Тренувальні вправи.

Лексичний рівень. Збагачення й уточнення словникового запасу учнів. Джерела збагачення словника першокласників. Прийоми пояснення значень слів. Значення словниково-логічних вправ. Їх види, методика проведення. Усунення невластивих для українського мовлення слів, виразів. Активізація словника першокласників. Навчальні вправи.

Грамматичний рівень. Побудова словосполучень і речень. Прийоми роботи, види вправ. Аналітичні і конструктивні вправи. Методика їх проведення.

Рівень тексту. Навчання школярів будувати зв'язні висловлювання: монологічні і діалогічні. Формування у першокласників умінь будувати зв'язні висловлювання різних типів і стилів. Види текстових вправ. Формування у дітей культури мовлення і спілкування.

Методика формування початкових умінь і навичок читання. Методика ознайомлення з новою буквою та звуками (голосними, приголосними), які вона позначає на письмі. Прийоми усвідомлення і розрізнення понять: звук-буква (чуємо, вимовляємо-бачимо, пишемо, друкуємо); засвоєння понять: великі букви і малі; спільні і відмінні елементи. Прийоми роботи над формою букви.

Ознайомлення зі способами позначення м'якості приголосних звуків (і, ь, я, ю, є); ознайомлення з буквами щ, ю, є, і на позначення двох звуків. Ознайомлення з буквами та буквосполученнями щ, дж, дз, г і їх звуковим значенням.

Види і способи читання в букварний період. Методика формування уміння читати прямі склади (читання з орієнтацією на букву, що позначає голосний звук). Розвиток, складового способу читання та читання цілими словами. Прийоми навчання учнів читати склади, слова. Види і прийоми роботи зі складовими таблицями, словами, поданими в аналітико-синтетичній формі, стовпчиками слів. Читання речень, коротких текстів. Методика опрацювання текстів букваря.

Вироблення якісних ознак читання. Умови формування навички читання. Навчання учнів читати правильно. Запобігання помилкам у процесі читання, виправлення їх. Формування навички читання в оптимальному темпі (наближеному до природного говоріння), свідомо, виразно. Вправи з читання, їх дидактичне спрямування і методика проведення.

Диференційований підхід до навчання першокласників читання.

Ознайомлення зі змістом, побудовою сторінок і сторінкових розворотів букваря для роботи в букварний період.

Формування початкового вміння писати. Особливості навчання письма першокласників. Завдання уроків письма. Психолого-педагогічні особливості процесу навчання письма шестирічних першокласників. Характеристика сучасного рукописного шрифту.

Види роботи з письма в букварний період, методика їх проведення.

Перевірка, оцінювання мовленнєвих умінь і навичок першокласників (аудіювання, говоріння, читання, письмо).

Формування у першокласників знань про мову. Пропедевтична робота з формування у школярів знань про одиниці різних мовних рівнів (текст, речення, слово, звуки мовлення).

Елементи правопису під час навчання грамоти. Формування в учнів елементарних умінь правильно писати, списувати слова, вживати розділові знаки в кінці речення. Перенос частин слів з рядка в рядок з орієнтацією на злиття «приголосний + голосний» (ПГ).

Уроки читання і письма в період навчання грамоти. Вимоги до уроків читання і письма. Типи уроків читання і письма. Система уроків читання і письма в період навчання грамоти. Зміст, структура і методика уроків читання і письма в букварний період. Інтегровані уроки навчання грамоти. Використання на уроках читання „Супутника букваря”, додаткових текстів, вимоги до них.

Схема психолого-педагогічного і дидактичного аналізу уроків навчання грамоти. Особливості уроків навчання грамоти в умовах різновікових груп.

Характеристика дидактичних матеріалів, засобів унаочнення для уроків у букварний період навчання грамоти.

Післябукварний період. Основні завдання післябукварного періоду навчання грамоти. Особливості уроків читання в післябукварний період. Матеріал для читання. Методика використання навчального посібника „Післябукварик”. Види і прийоми роботи на уроках читання. Структура і методика уроків читання в післябукварний період. Аналіз букваря.

Особливості уроків письма післябукварного періоду навчання грамоти. Види і прийоми роботи на уроці письма. Методика роботи з навчальним посібником «Післябукварик». Удосконалення орфографічної уважності дітей у післябукварний період навчання грамоти.

Свято „Прощання з Букварем”. Методика підготовки і проведення свята.

Змістовий модуль 2. Методика розвитку зв'язного мовлення.

Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів. Поняття про мовлення. Періоди мовленнєвого розвитку людини. Фактори розвитку мовлення.

Види мовлення. Внутрішнє і зовнішнє мовлення. Діалог і монолог. Усне (аудіювання і говоріння) і писемне (читання і письмо).

Мовлення і мислення, їх взаємозв'язок. Висловлювання. Процес породження зв'язного висловлювання (чотири фази).

Текст як лінгвістичне поняття. Характерні ознаки тексту. Структура (будова) тексту. Засоби міжфразового зв'язку. Типи текстів. Стили мовлення.

Культура мовлення і методика її формування. Критерії культури мовлення і спілкування. Поняття про мовленнєвий етикет.

Структура і зміст програми з розвитку мовлення учнів. Аналіз програми з розвитку мовлення учнів початкових класів. Аналіз діючих підручників „Українська мова” щодо вимог програми з мовленнєвого розвитку учнів та його реалізації в навчальному процесі.

Методи розвитку мовлення учнів. З історії методів розвитку мовлення учнів у початковій школі. Імітаційні методи. Комунікативні методи, їх вимоги. Метод конструювання. Прийоми, типи завдань.

Робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні.

Розвиток виразності мовлення. Формування в учнів початкових класів уявлень про основні засоби логічної та емоційної виразності. Формування умінь користуватися такими мовними засобами, як: пауза, логічний наголос, мелодика, темп, а також позамовними засобами (поза, жест, міміка). Умови забезпечення ефективності роботи над виразністю. Методи і прийоми роботи.

Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення.

Лексикологія як лінгводидактична основа методики словникової роботи. Значення і завдання роботи над збагаченням, уточненням й активізацією словникового запасу, усунення нелітературних слів, лексичних елементів інших мов, сусідніх з українською.

Джерела поповнення словника молодших школярів. Основні напрями роботи з уточнення, збагачення словника учнів. Словниково-логічні, лексико-граматичні вправи. Види вправ, методика організації і їх проведення.

Активізація словника. Методика організації та проведення занять, спрямованих на активізацію словника учнів. Форми активізації словника: утворення словосполучень; утворення речень; переказ прочитаного з використанням важливої лексики, найуживаніших доступних молодшим школярам фразеологічних одиниць; побудова зв'язних висловлювань різних типів із використанням опорних слів. виправлення і запобігання лексичним помилкам у мовленні школярів.

Методика роботи над словосполученням і реченням.

Словосполучення і розвиток мовлення. Розвиток чуття мови, удосконалення культури мовлення на основі усвідомлення сполучуваності слів у мовленні. Розвиток умінь виділяти словосполучення в реченні; постановка запитань від головного слова до залежного. Поєднання граматико-орфографічної роботи з розвитком мовлення учнів у процесі роботи над словосполученням.

Види мовленнєвих вправ зі словосполученнями (на розвиток умінь виділяти, будувати, використовувати словосполучення), методика їх проведення. виправлення і запобігання помилкам у побудові словосполучень.

Речення як мовленнєва одиниця. Завдання роботи над реченням. Удосконалення мовлення учнів на основі граматичних знань про речення. Розвиток умінь правильно будувати різноманітні речення залежно від ситуації спілкування, мети висловлювання. Практичне ознайомлення учнів з уживанням різних форм звертання, лексики, за допомогою якої виражають прохання, вдячність, вибачення, застереження тощо. Робота над реченням як окремим етапом підготовки до побудови діалогу. Вправи на побудову діалогів.

Тренування учнів у побудові речень з однорідними членами, у побудові і вживанні в мовленні складних речень зі сполучниками.

Формування в учнів умінь ставити запитання за змістом опрацьованого тексту. Робота над реченням у процесі побудови зв'язного висловлювання та в ході його удосконалення, доопрацювання.

Види вправ з реченнями. Класифікація вправ: 1) залежно від переваги аналізу чи синтезу (аналітичні, синтетичні); 2) залежно від ступеня самостійності і пізнавальної активності учнів (вправи за зразком, конструктивні, творчі). Методика їх проведення.

Типові помилки у побудові речень. Шляхи виправлення і запобігання помилкам у побудові речень.

Рівень тексту в розвитку мовлення молодших школярів.

Методика формування в учнів початкових класів уявлень про текст.

Практичне ознайомлення молодших школярів із поняттям текст, його характерними ознаками. Прийоми розвитку в учнів умінь визначати тему, мету тексту, добирати заголовок, виділяти абзаци в тексті, складати план, знаходити структурні частини тексту, розрізняти, виявляти засоби зв'язності.

Ознайомлення молодших школярів із типами текстів (розповідь, опис, міркування).

Стилістична диференціація в розвитку зв'язного мовлення.

Завдання і зміст роботи з розвитку монологічного мовлення. Формування в учнів уявлень про монологічне мовлення.

Види шкільних текстових вправ: переказ, виступ, розповідь, відгук, твір тощо. Класифікація вправ.

Характерні ознаки системи розвитку мовлення.

Конкретні вміння учнів у побудові зв'язних висловлювань: умінь, пов'язані з темою; умінь підпорядковувати висловлювання певній ідеї; вміння збирати, систематизувати матеріал; розташовувати матеріал, дотримуючись складеного плану; умінь використовувати мовні засоби; умінь будувати (творити) текст, удосконалювати його.

Перекази. Значення і завдання переказів, вимоги до усних і письмових переказів. Класифікація переказів (за дидактичною метою, за типом мовлення, за сприйняттям

вихідного тексту, за докладністю передачі змісту), за способом виконання, за ступенем знайомства з вихідним текстом, за місцем виконання). Прийоми підготовки до усного і письмового переказу. Робота над планом тексту для переказування. Методика проведення детального, вибіркового, стислого переказів. Специфіка творчих переказів. Шляхи підвищення самостійності і творчої активності учнів у роботі над переказами текстів різних типів.

Твори. Місце творів у системі розвитку мовлення. Програмові вимоги до усних і письмових зв'язних висловлювань. Види усних і письмових творів (класифікація: за джерелом добору матеріалу, за стилем мовлення, за ступенем участі учнів у складанні тексту, за метою висловлювання, за типом висловлювання, за обсягом, за місцем виконання, за способом виконання). Основні етапи роботи над учнівським твором. Робота над планом твору. Добір заголовка. Аналіз і вдосконалення учнівських творів. Специфіка підготовки і проведення окремих видів творів (за уявою; на основі досвіду і спостережень учнів; на основі опосередкованого досвіду; на основі використання матеріалу різних джерел).

Мовленнєві помилки учнів. Типи помилок, причини мовленнєвих помилок. Методика роботи над морфологічними, синтаксичними, стилістичними помилками. Немовні помилки (логічні, композиційні). Прийоми запобігання помилок у творах учнів. Методика роботи над виправленням помилок. Критерії і норми оцінювання учнівських переказів і творів.

Змістовий модуль №3. Методика вивчення мовної теорії. Теоретико-методичні засади методики навчання молодших школярів української мови.

Наукові засади методики навчання молодших школярів української мови (лінгвістичні, психолого-педагогічні).

Значення і завдання початкового курсу української мови. Виховні і розвивальні можливості предмета. Практична спрямованість курсу.

Аналіз програми і підручників „Українська мова” для початкової школи. Зміст і структура програми. Відповідність між вимогами, програми, змістом навчання і матеріалом підручника. Роль підручника, його функції. Структура (компоненти) підручника з мови, вимоги до підручника. Вимоги до текстів у підручнику. Типи підручників і посібників. Види робіт учнів за підручником.

Методи вивчення мови в початкових класах: мовний аналіз як метод; метод конструювання; наочні методи; метод розповіді (повідомлення) вчителя; евристичні (пошукові) методи; гра як метод; комунікативні методи. Програмоване навчання і застосування комп'ютера.

Методика навчання основ фонетики і графіки.

Роль і завдання вивчення елементів фонетики і графіки. Вивчення фонетики у зв'язках з орфоепією, графікою.

Процес навчання: зміст і послідовність роботи по класах, ознайомлення з особливостями звуків і букв (голосні звуки і позначення їх буквами на письмі; м'які і тверді приголосні звуки, позначення м'якості приголосних на письмі буквами і,я, ю, є та знаком м'якшення; дзвінки і глухі приголосні, їх позначення на письмі); ознайомлення зі складом і наголосом (поділ слова на склади, перенос слів, наголошений і ненаголошений склад; напрями роботи над наголосом: засвоєння нормативного наголосу у вживаних словах, формування вмінь і навичок визначати наголос у словах; робота над усвідомленням смислорозрізняльної ролі словесного наголосу).

Робота над, усвідомленням учнями взаємозв'язку знань із фонетики, графіки, орфоепії, орфографії.

Методи і прийоми роботи, види вправ з фонетики. Звуковий і звуко-буквений аналізи, методика їх проведення. Вимоги до вмінь по класах щодо розташування слів в алфавітному порядку.

Структура і методика уроку на вивчення фонетичного матеріалу.

Труднощі у засвоєнні елементів фонетики і графіки. Недоліки в знаннях і вміннях молодших школярів, причини виникнення, шляхи усунення.

Методика навчання орфографії.

Значення оволодіння орфографією. З історії навчання правопису -граматичний та антиграматичний напрями.

Принципи української орфографії: морфологічний, фонетичний, історичний (традиційний), семантичний (принцип диференціації значень). Залежність методики від лінгвістичної природи написань.

Формування орфографічних дій і навичок. Уявлення про орфограму. Орфографічні правила (одноваріантні, двоваріантні, правила-рекомендації). Орфографічна дія, орфографічна, навичка. Орфографічна пильність. Мотивація орфографічної роботи. Ступені формування умінь з орфографії. Умови формування орфографічної навички. Робота з орфографічним словником.

Методи і прийоми навчання орфографії. Вибір методів. Мовний аналіз і синтез. Імітаційні методи.

Методика вивчення окремих тем з орфографії: вимова і правопис слів з ненаголошеними [e], [и] в коренях; вимова і правопис слів із дзвінками і глухими приголосними звуками; правопис префіксів; правопис слів з апострофом.

Орфографічні вправи: систематичність і послідовність вправ, різновиди вправ. Роль списування у формуванні правописних навичок. Види списування. Прийоми навчання грамотного списування слів, речень, текстів. Види завдань на списування. Значення диктантів у формуванні в учнів навичок правопису. Види навчальних диктантів, методика їх підготовки і проведення. Контрольний диктант: методика підготовки учнів і вчителя до диктанту, проведення контрольного диктанту. Норми оцінювання результатів списування, диктанту. Аналіз виконаних робіт, методика опрацювання типових й індивідуальних помилок. Використання орфографічного словника у роботі над помилками. Вивчення учнівських помилок. Класифікація орфографічних помилок. Причини виникнення помилок, виправлення і запобігання орфографічним помилкам.

Індивідуальний підхід до учнів у навчанні орфографії.

Робота над засвоєнням лексичного значення слова.

Способи тлумачення лексичного значення слів.

Робота над словами з прямим і переписним значенням, багатозначними словами, найпоширенішими омонімами (омофони, омоформи, омографи — без уживання термінів). Робота над синонімами й антонімами. Робота з фразеологічними одиницями.

Види словниково-стилістичних вправ, методика їх проведення.

Методика ознайомлення учнів з походженням різних груп лексики. Види етимологічних вправ, їх дидактичне спрямування і методика проведення,

Змістовий модуль №4. Методика вивчення мовної теорії.

Методичні засади формування мовознавчих понять. Обсяг граматичних знань молодших школярів. Сутність граматичних і морфемних понять. Труднощі їх засвоєння учнями початкових класів. Процес формування (4 етапи) граматичних і морфемних понять. Методичні умови забезпечення ефективного засвоєння понять. Граматичні і словотворчі вправи.

Методика навчання морфемної будови слова в початкових класах.

Значення і завдання роботи з вивчення морфемної будови слова. Труднощі вивчення теми „Будова слова”, їх причини. Система вивчення морфемної будови слова. Зміст і методика роботи на кожному з етапів системи. Особливості вивчення основи слова і закінчення, кореня, префікса, суфікса.

Ознайомлення з «роллю» морфем у вираженні лексичного, граматичного значень слова. Пропедевтичне вивчення елементів словотвору. Робота над будовою слова у процесі вивчення частин мови. Види вправ, методика їх проведення. Морфемний розбір слів (повний і частковий).

Запобігання типовим учнівським помилкам у морфемному аналізі слів.

Методика вивчення частин мови. Лінгвістичні засади методики вивчення частин мови, послідовність опрацювання частин мови молодшими школярами. Значення і завдання

вивчення морфологічного матеріалу в початкових класах.

Система опрацювання основних частин мови (іменника, прикметника, дієслова): зміст і послідовність роботи по класах, формування загального поняття про виучувану частину мови, методика вивчення граматичних категорій (роду, числа, відмінка тощо), вимова і написання відмінкових закінчень іменників, прикметників, особових закінчень дієслів. Словотвір іменників, прикметників, дієслів.

Методика вивчення займенника, прислівника, числівника. Методика роботи над прийменниками, сполучниками.

Види вправ. Морфологічний розбір, методика проведення повного і часткового морфологічного розбору (усного і письмового).

Методика опрацювання елементів синтаксису і пунктуації.

Роль і завдання вивчення елементів синтаксису в початкових класах, напрями роботи. Формування поняття про речення і його типи за метою висловлювання (питальне, розповідне, спонукальне) та інтонацією (неокличні, окличні).

Методика розкриття понять „основа речення“, „головні (підмет, присудок) і другорядні члени речення“; поетапне засвоєння цих понять. Формування в учнів умінь з'ясувати смислові і граматичні відношення між словами речення, порядок встановлення зв'язків між членами речення, способи зображення цих зв'язків на графічних моделях. Два підходи до роботи над словосполученням, вправи зі словосполученнями.

Вивчення однорідних членів речення: три варіанти підходу до цього явища (логічний, інтонаційний, структурно-синтаксичний). Практичне ознайомлення учнів зі складним реченням. Поєднання частин складного речення за допомогою сполучників чи сполучних слів (без уживання терміна).

Ознайомлення молодших школярів із пунктуацією. Значення вивчення елементів пунктуації. Етапи навчання пунктуації. Формування в учнів пунктуаційних навичок у поєднанні з виразністю мовлення.

Види вправ із синтаксису і пунктуації (аналітичні, синтетичні; вправи за зразком, конструктивні, творчі).

Змістовий модуль 5. Фахова підготовка майбутнього вчителя в аспекті навчання дисциплін мовного циклу.

Урок української мови.

Сучасні вимоги до уроку мови. Типи і структура уроків української мови. Планування уроків, підготовка до них і методика проведення. Мовний режим у школі. Вимоги до усного і писемного мовлення учнів; до порядку ведення учнівських зошитів і оформлення письмових робіт з мови; вимоги до перевірки письмових робіт.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови. Об'єкти оцінювання: знання про мову і мовлення, мовні уміння і навички; мовленнєві вміння і навички; орфографічні і пунктуаційні навички; графічні навички письма, техніка письма, оформлення письмових робіт.

Особливості уроку української мови в умовах різновікових груп.

Позаурочна робота з української мови.

Завдання і принципи позаурочної роботи. Методи роботи вчителя і учнів. Форми і види позаурочної роботи. Мовні ігри. Гурткова робота. Робота із сім'ями учнів із проблем культури мовлення і культури спілкування, особливостей виконання домашніх завдань різного типу.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Большакова І.О., Пристінська М.С. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч.2. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 96 с.

2. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посібник. К.: Видавничий дім «Освіта», 2018. 400 с.

3. Вашуленко М.С., Дубовик С.Г. Українська мова та читання: підручник для 2 класу закладів середньої освіти (у 2-х частинах) Ч.1. К.: Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.

4. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів /за наук. ред. М.С.Вашуленка. К.: Літера ЛТД, 2011. 364 с.
 5. Нова українська школа: poradnik для вчителя /під загальною редакцією Бібік Н.М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
 6. Пономарьова К.І. Буквар «Я читаю» (частина 1) : Навчальний посібник для учнів першого класу // Комплект з навчання грамоти «Я читаю і пишу». 1 клас. К.: УОБЦ «Оріон», 2018. 112 с. : іл.
 7. Пономарьова К.І. Буквар «Я читаю» (частина 2) : Навчальний посібник для учнів першого класу // Комплект з навчання грамоти «Я читаю і пишу». 1 клас. К. : УОБЦ «Оріон», 2018. – 128 с. : іл.
 8. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. К. : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.
 9. Коваленко О., Єпіфанова Т. Дидактичні ігри до уроків навчання грамоти. // Початкова освіта. 2008. № 48.
 10. Коваль Г.П., Деркач Н.І., Наумчук М.М. Методика викладання української мови: Навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. Тернопіль : Астон, 2008. 287 с.
 11. Лапшина І.М. Списування як прийом навчання правопису. // Початкова школа. 1989. № 6. С. 15-18.
 12. Нагрибельна І.А. Удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів засобом самостійної роботи // Scientific Journal «ScienceRise» №3/1(8) 2015. НВП ПП «Технологічний центр». С.71-76.
 13. Нагрибельна І.А. Шляхи впровадження самостійної роботи у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи // Теоретична і дидактична філологія: [зб. наук. праць]. Переяслав-Хмельницький, 2012. Випуск 12. С.186-189.
 14. Прищепа О. Формування графічних навичок письма — необхідна умова писемного мовлення. // Поч. школа. 2007. № 9.
 15. Сас В.І. Дивотвір: Розвиток зв'язного мовлення та підготовка до написання творчих робіт. 1-4 класи. Тернопіль: Богдан, 2005.
- Додаткова література:
1. Бадер В.І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. К.: АПН, 2000., 316 с.
 2. Ігнатенко Т. Творчі завдання на уроках розвитку мовлення // Початкова школа, №2, 2006.
 3. Крайнова Ж. Формування комунікативної компетенції молодших школярів на заняттях з рідної мови // Початкова школа, №11, 2003.
 4. Методика обучения грамоте: Учебно-методическое пособие для преподавателей и студентов педагогических учебных заведений (по специальности «Учитель начальных классов») / Сост. Т. П. Сальникова. М.: ТЦ Сфера, 2001. 144 с.
 5. Цепова І.В. Демонстраційні таблиці з письма для 1 класу з методичними рекомендаціями. Х.: Ранок, 2005. 24 с.
 6. Чередниченко Д. Материнка. Український буквар. Київ : Освіта, 1992. 165 с.
- Internet-ресурси
1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України <http://mon.gov.ua>
 2. Сайт учителя початкових класів <http://metodportal.net>
 3. Всеукраїнська газета для вчителів початкових класів Початкова освіта <http://www.osvita.ua.com/po/>
 4. Форма підсумкового контролю успішності навчання. Усне опитування, тестування, виконання практичних завдань, екзамен.
 5. Засоби діагностики успішності навчання.
- Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності,

індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального та фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації майбутніх фахівців початкової освіти до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ» (ОК 21)

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Борисенко Н.М., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Програма вивчення освітньої компоненти «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта. Дисципліна включає теми пов'язані з теоретичними та методичними основами реалізації основних освітніх завдань здоров'язбережувальної галузі відповідно до нових форматів Нової української школи та розглядає зміст, структуру, форми, методи, засоби, інструменти формування поведінки здоров'язбереження та здорового способу життя на основі життєвих навичок в початковій школі.

Предметом вивчення освітньої компоненти є теоретичні та методичні (зміст, структура, форми, методи, засоби, інструменти формування поведінки здоров'язбереження та здорового способу життя на основі життєвих навичок), засади методики навчання соціальної та здоров'язбережувальної галузі в початковій школі, стан практики роботи закладів освіти з означеної проблеми та сучасний передовий досвід формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів освіти.

Міжпредметні зв'язки: студенти мають актуалізувати знання з загально-дидактичних та природничих освітніх компонент: педагогіка, вступ до спеціальності, загальні основи педагогіки, дидактика, психологія, теорія та методика виховання, історія педагогіки, трисуб'єктна дидактика), курсу «Основи природознавства».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Основною метою навчальної дисципліни є оволодіння майбутніми вчителями початкової школи комплексом знань, умінь та навичок, які б сприяли формуванню здоров'язбережувальної компетентності у молодших школярів, утвердженню ціннісного ставлення до життя і здоров'я, їхньому фізичному, соціальному, психічному і духовному розвитку. Мета і завдання даного курсу тісно пов'язані з освітньо-кваліфікаційними вимогами до вчителя початкової школи, який оволодів поглибленими фундаментальними психолого-педагогічними знаннями інноваційного характеру, набув досвіду застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних педагогічних і науково-дослідних завдань здоров'язбережувальної та соціальної галузей.

1.2. Завдання:

Завданнями курсу визначаємо такі, що забезпечують формування загальних та фахових компетентностей майбутнього вчителя початкових класів, а саме:

визначаємо такі, що забезпечують формування загальних та фахових компетентностей майбутнього вчителя початкових класів, а саме:

- пізнавальні: розвивати у майбутніх вчителів уявлення про здоров'я як найпершу необхідну умову успішного розвитку кожної людини, її навчання, праці, створення сім'ї та виховання дітей; створювати умови для формування у студентів гуманної позиції в

розумінні мети, завдань власної педагогічної діяльності;

- методичні: ознайомлення майбутніх учителів початкових класів з інноваційним досвідом роботи з формування компетентності зі збереження здоров'я учнів, напрямками цілеспрямованого професійного вдосконалення, широко використовуючи психологічний інструментарій, та відповідні методи діагностики;

- практичні: формування професійно-педагогічних умінь майбутніх учителів початкових класів, формування умінь розв'язувати життєві проблеми та керувати стресами, зберігати та зміцнювати особисте фізичне, психічне та соціальне здоров'я, уміння аналізувати навчальну програму, підручники та навчальні посібники з основ здоров'я; впровадження в практику новітніх технологій, моніторинг рівня здоров'я учасників освітнього процесу;

1.3. Програмні компетентності:

1.3. Очікуваними результатами передбачаємо формування загальних та фахової компетентностей (subject specific competences) майбутніх вчителів початкової школи. Фахова (професійна) компетентність є системною та складається з:

Інтегральна компетентність - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Здоров'язбережувальна компетентність: здатність здобувача освіти мати вмотивовану спрямованість на збереження фізичного, соціального, духовного та психічного здоров'я – свого та оточення. Складовими цієї компетентності є життєві навички, що сприяють здоровому способу життя. Сутністю здоров'язбережувальної компетентності особистості є вміння застосовувати навички здорового способу життя та безпеки життєдіяльності; використовувати навички особистої гігієни, профілактики захворювань й травматизму, правил техніки безпеки.

Загальні компетентності (КЗ)

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК, ФК)

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів

навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовнолітературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-06. Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-7. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання..

ПР-8. Організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-10. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами. ПР-12.

ПР-13. Організувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проектувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПР-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі – педагогічна наука.

Предмет і завдання «Методики навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі». Загальна характеристика цілей навчання галузей. Характеристика програм та змістових ліній соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі Державного стандарту загальної початкової освіти. Теоретичні основи методики навчання основ здоров'я.

Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів як актуальна педагогічна проблема. Виховання відповідального ставлення до свого здоров'я – умова оздоровлення українського суспільства. Охорона здоров'я дітей, забезпечення їх захисту та розвитку - пріоритет державної політики України. Нормативно-правова база, що гарантує розвиток соціально-активної, фізично здорової особистості. Характеристика основних категорій курсу. Основні завдання здоров'язбережувальної галузі.

Підготовка вчителя початкової школи до навчання предметів валеологічного спрямування. Специфічність методів та технологій навчання, спрямованих на формування свідомої мотивації до здорового способу життя і набуття навичок формування, зміцнення і збереження здоров'я. Зв'язок методики навчання предметів валеологічного спрямування з іншими навчальними предметами.

Випереджаючий характер освіти в галузі навчання здоров'я та її превентивність. Формування культури здоров'я особистості в навчально-виховному процесі. Методи педагогічного дослідження, їх використання в практиці роботи вчителя основ здоров'я. Спостереження, експеримент, бесіда, анкетування, тестування. Методи діагностики рівня здоров'я учнів. Основні засади моніторингу здоров'я школярів. Принципи навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Змістовий модуль 2. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів відповідно галузі.

Концептуальні засади формування змісту освітніх галузей. Зміст навчання в галузі здоров'я на засадах життєвих навичок. Особливості методики проведення занять з основ здоров'я. Основні принципи моделювання вправ зі здоров'язбереження. Основні засади створення середовища здоров'язбереження. Створення спільноти в класі. Методика проведення ранкових зустрічей на позиціях здоров'язбереження. Особливості методики проведення занять з основ здоров'я. Розділи «Здоров'я людини», «Фізична складова здоров'я». Особливості методики проведення занять з основ здоров'я. Розділи «Психічна і духовна складові здоров'я». Особливості методики проведення занять з основ здоров'я. Розділ «Соціальна складова здоров'я». Конфлікт як явище у початковій школі. Причини конфлікту. Види конфлікту. Способи вирішення конфлікту. Можливі конфлікти в період карантинного навчання. Позакласна робота і педагогічна просвіта батьків з питань збереження здоров'я. Роль сімейного середовища у формуванні навичок здоров'язбереження. Залучення батьків до процесу формування культури здоров'я. Форми організації роботи з батьками та формування партнерської взаємодії у процесі формування культури здоров'я. Міжпредметні зв'язки та їх значення для формування в молодших школярів здоров'язбережувальної компетентності шляхом набуття навичок збереження, зміцнення, використання здоров'я та дбайливого ставлення до нього.

Відповідність змісту, форм і методів організації занять віковим особливостям учнів початкової школи. Превентивний характер навчання. Особливості контролю та оцінювання знань з основ здоров'я на різних уроках.

Профілактика адиктивної поведінки. Гендерна освіта та виховання учнів початкової школи.

Підготовка вчителя початкової школи до формування в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я як до найвищої соціальної і особистої цінності, сприяння їх фізичному, психічному та духовному розвитку. Поняття здорового способу життя людини.

Умови реалізації валеологічної освіти у початковій школі: постійне мотивування учнів до здорового способу життя і безпечної життєдіяльності; переважання практичних дій і вправлянь учнів у засвоєнні навчального матеріалу; забезпечення зв'язку між теоретичними відомостями та можливостями їх практичного застосування; забезпечення змістовних та мотиваційних зв'язків предмета з навчальним матеріалом інших предметів початкової школи (фізична культура, природознавство, «Я у світі», читання тощо); ціннісне ставлення вчителя до свого здоров'я, особистого прикладу дотримання правил здорового і безпечного способу життя; здійснення моніторингу за відповідністю процесу навчання критеріям його ефективності. Кабінет основ здоров'я. Стратегії, принципи, положення та напрями діяльності шкіл здоров'я. Співпраця з батьками, громадськими організаціями та соціальними службами.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти 1-2 та 3-4 класи. – К.: Видавництво «Світоч», 2019. – 336с.

2. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
 3. Концепція навчання здорового способу життя на засадах розвитку навичок /Авт.-упоряд. Марі Ноель Бело.— К.:генеза, 2005.-80с.
 4. Модельна навчальна програма 1 для 1-го класу та навчально-методичні матеріали.— Режим доступу: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/nm-1-nedelja>.
- Додаткова література:
1. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики. / За наук. ред., І. Г. Єрмакова. — Запоріжжя: Центріон, 2005.
 2. Ротфорт Д.В. Взаємодія сім'ї та школи у формуванні культури здоров'я молодших школярів.—Х.: Вид.група «Основа», 2013.—154с.
 3. Зростаємо у демократії: Плани уроків для початкового рівня з питань демократичного громадянства та прав людини / Р. Голлоб, В. Вайдінгер; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер. — Пер. з англ. та адапт. О. В. Овчарук; заг. ред. укр. версії: Н. Г. Протасова. — 3-тє вид. — К. : Основа, 2016. — Т. 2. — 164 с.
 4. Харченко Н.Квести для управлінців / Н. Харченко —Київ: Вид. група «Шкільний світ», 2017. -180с.
 5. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та учнівської молоді, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 21.07.2004 № 605. URL: <http://kts-osvita.org.ua>—Назва з екрана.
 6. Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі (режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/1952020-33789>).
- Електронні підручники:
7. Приклад вправ для виконання учнями на уроках з «Основ здоров'я»/Авт.упоряд. Марі-Ноель Бело.- К.: Генеза,2005.- 68с. Братищенко І. В. Впровадження здоров'язбережних технологій у навчальному закладі. — 2012. — URL:<http://teacherjournal.com.ua/>
 5. Абетка безпеки для дитини — URL: http://abetka.ukrlife.org/ab_bezpeky.htm
 6. Безпека для малих та дорослих (Дорога до школи. Один вдома. При пожежі. На льоду. Зустріч з незнайомцем. Тварини. На воді. Електричні прилади. Обережно, газ! Ролики. Велосипед) — URL: <http://www.babybezpeka.org.ua/index.php?section=tochildren>.
 7. Вчитель вчителю, учням та батькам. Основи здоров'я — URL:: http://teacher.at.ua/publ/prezentaciji/osnovi_zdorov_39_ja/74.
 8. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf>, вільний. Видавнича група «Основа» «Мій конспект», «Усі уроки», «Електронний конструктор уроку» URL: <http://e-kniga.in/ua;>
1. Розвиток здоров'язбережувальних компетентностей молоді. Посібник для вчителя: авт.-упоряд. В.А. Яремчук, С.Р. Лисовая (Тимощук), Ф.Ф. Крампота, Й. Й. Надрхал, І. Г. Кондренко. — Житомир, 2012. — 209 с. - URL: <http://www.acet.org.ua>
 2. Освітній сайт "Шкільна освіта" - URL: <http://www.school.edu-ua.net/>
 3. Електронна платформа «Нова українська школа», URL: www.nus.inf.ua
 4. Електронна платформа «Нова українська школа», URL: www.nus.org.ua
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: диф. залік
Усне опитування, тестування, володіння методами діагностики рівня здоров'я учнів.
Наповнення кейсу вправами (психогімнастики, рухливі, пальчикові фізкультхвилинки).Участь у сертифікатних програмах
Принципи навчання здоров'язбережувальної галузі.
Наповнення кейсу вправами (психогімнастики, рухливі, пальчикові фізкультхвилинки).
Участь у сертифікатних програмах,виконання практичного завдання, робота на ksu-online.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми здобувач освіти має:

З метою формування фахової компетентності особлива увага приділяється інноваційним методам навчання, що забезпечують комплексне оновлення педагогічного процесу, а саме: комп'ютерній підтримці, впровадженню інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань), моделюванню тих ситуацій реальних протиріч та утруднень що трапляються у професійній діяльності вчителя початкової школи.

На практично-семінарських заняттях студенти навчаються виконувати методичні завдання, працювати з методичною літературою, творчо її використовувати. Студенти набувають вміння складати фрагменти і конспекти уроків, проводити уроки, ділові ігри.

Окремі питання, такі як аналіз змісту підручників і програм з кожної теми курсу, методика роботи за окремими темами, вивчаються на практичних заняттях та під час самостійної роботи. Для успішного складання підсумкового контролю з дисципліни вимагається відвідування очне, або дистанційне, практичних, лекційних занять та наповнення методичного кейсу завданнями для самостійного опрацювання. З метою формування фахової компетентності особлива увага приділяється здатності здобувача освіти застосовувати відкриті освітні ресурси, комп'ютерну підтримку освітнього процесу, вмінню впроваджувати інтерактивні методи навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань), використанню відкритих освітніх ресурсів, моделюванню тих ситуацій реальних протиріч та утруднень що трапляються у професійній діяльності вчителя початкової школи.

Програма курсу складена з урахуванням Державних стандартів освітньої галузі, нових форматів навчання в рамках програм «Я досліджую світ», «Інтелект України», «На крилах успіху», «Smart Kids», типової програми з методики викладання природознавства для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» В рамках навчального курсу передбачається залучення студентів до активної навчально-пізнавальної діяльності, участі у соціальних проектах, вебінарах. До практичних занять студенти готуються за планом, складають конспекти уроків, виготовляють необхідну наочність.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю. Використовуються методи усного і письмового контролю, які мають сприяти підвищенню мотивації майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Контроль знань та вмінь з дисципліни здійснюють шляхом, виконання тестових завдань, контрольних робіт, проведення залікових уроків, складання конспектів уроків,

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості.

ОСНОВИ ДЕФЕКТОЛОГІЇ

Навчальна програма вибіркової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Ільїна Н.В., к.п.н., доцент кафедри природничо-математичних дисциплін та логопедії;

Вступ. Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи дефектології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості психічного розвитку осіб із особливими освітніми потребам, а також організаційно-методичні засади здійснення освітнього процесу зазначеної категорії людей.

Міжпредметні зв'язки: зазначена освітня компонента пов'язана із вивченням «Основ медичних знань», «Анатомія, патологія слуху і мовлення», «Психологією загально. і віковою», дисциплін загального педагогічного циклу, «Основами інклюзивної освіти», «Логопедією з історією логопедії».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета курсу: є ознайомлення студентів із підходами держави і суспільства до організації освіти дітей, які мають суттєві недоліки психофізичного розвитку; основними поняттями дефектології; особливостями і закономірностями розвитку різних категорій осіб з психофізичними вадами; принципами комплектування освітніх установ для дітей, а також диференційованими та індивідуальними механізмами і прийомами корекційного навчання і виховання кожної із категорій дітей.

1.2. Завдання курсу:

Пізнавальні: ознайомити студентів із причинами порушень нервової системи у дітей, їх проявами та ймовірними наслідками для психофізичного та мовленнєвого розвитку; психолого-педагогічною характеристикою дітей з порушенням психофізичного розвитку, в тому числі з особливостями мовленнєвого розвитку при різних варіантах порушення психофізичного розвитку, провідними напрямками корекційного впливу, методами та прийомами організації корекційно-розвивального навчання та виховання в закладах спеціальної освіти та особливостями роботи педагога загальноосвітнього навчального закладу з дітьми з різними порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної освіти.

Методичні: формувати у студентів вміння обирати та використовувати методи навчання, виховання та розвитку дітей з вадами психофізичного розвитку дошкільного та молодшого шкільного віку.

Практичні: навчити студентів використовувати теоретичні знання з неврологічних основ дефектології на практиці під час діагностики рівня психофізичного та мовленнєвого розвитку; формувати у студентів вміння диференціювати різні форми порушень психофізичного розвитку, виявляти особливості пізнавальної та емоційно-вольової сфери дітей з різними вадами психофізичного розвитку, творчо застосовувати професійні знання у педагогічній практиці.

1.3. Програми компетентності:

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК-1. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК-2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК-3. Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.

ЗК-4. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК-5. Громадянська компетентність. Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової школи; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України.

ЗК-6. Етична. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи).

ЗК-7. Соціокультурна. Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

ЗК-8. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного розв'язання педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК-9. Адаптивна. Здатність до адаптації в професійно-педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають навчання, розвиток і виховання молодших школярів, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією школи й колегами.

ЗК-10. Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підході до освітнього процесу початкової школи. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до педагогічної рефлексії.

ЗК-11. Здоров'язбережувальна компетентність. Здатність ефективно розв'язувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих. Здатність застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів.

ЗК-12. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті.

Фахові компетентності спеціальності

ФК-1. Філологічна компетентність. Здатність до застосування професійно

профільованих лінгвістичних і літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять теоретичну основу початкового курсу мови навчання, мови вивчення, іноземної мови, літературного читання та їхніх окремих змістових ліній. Складниками філологічної компетентності є лінгвістична, мовленнєва, літературознавча.

ФК-3. Технологічна компетентність. Здатність до застосування професійно профільованих проектно-технологічних знань, умінь і навичок, які є теоретичними основами побудови змісту освітньої галузі «Технології» загалом та окремих його змістових ліній. Складниками технологічної компетентності є: ІКТ-компетентність, компетентності з техніки обробки матеріалів, технічної творчості, декоративно-ужиткового мистецтво та самообслуговування.

ФК-4. Природничо-наукова компетентність. Здатність до застосування професійно профільованих природничо-наукових знань і практичних умінь і навичок, які є теоретичними основами побудови змісту природознавчого матеріалу відповідної освітньої галузі початкової освіти. Складниками природничо-наукової компетентності є астрономічна, географічна, землезнавча, біологічна (ботанічна, зоологічна, анатомічна, фізіологічна), екологічна, валеологічна.

ФК-6. Психологічна компетентність. Здатність до розвитку учнів початкової школи як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку. Складниками психологічної компетентності є диференціально-психологічна, соціально-психологічна, аутопсихологічна.

ФК-7. Дидактична. Здатність майбутнього вчителя (випускника) вирішувати стандартні та проблемні професійні завдання, що виникають в освітній практиці початкової школи, на основі сформованих знань про теоретичні засади побудови змісту і процесу навчання молодших учнів, у тому числі ґрунтовних знань про сучасні теорії навчання, гнучкого володіння методами навчання; спроможність обґрунтовано обирати прийоми, засоби, технології, форми організації навчання, адекватні дидактичній ситуації.

ФК-8. Виховна. Здатність випускника до здійснення виховної діяльності з молодшими школярами; здатність до планування, проектування й аналізу виховного процесу початкової школи як цілісної педагогічної системи, яка включає мету, завдання, зміст, методи, прийоми, педагогічні засоби, форми організації, діяльність вихователя й вихованців; спрямованість на досягнення відповідних результатів; здатність ефективно використовувати виховний потенціал уроків і занять з учнями в позаурочний час тощо.

ФК-9. Організаційна. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі, систематичного підвищення професійно-педагогічної кваліфікації.

ФК-10. Методична компетентність. Здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти. Методична компетентність ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до проведення уроків за різними навчальними комплектами, що виявляється у сформованості системи дидактико-методичних знань і умінь із окремих розділів та тем курсу, окремих етапів навчання й досвіду їх застосування та наявності емоційно-ціннісного ставлення до діяльності щодо навчання учнів предмету.

ФК-11. Професійно-комунікативна компетентність (ПКК). Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

1.4. Програми результати навчання:

ПРН 1. Знати сучасні теоретичні основи освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН 2. Розуміти мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми й засоби початкової освіти, суть процесів виховання, навчання й розвитку учнів початкової школи

(педагогічна компетентність + ПКК). Знати структуру календарно-тематичного планування, особливості ведення журналу обліку успішності учнів. Знати специфіку виховної роботи на уроках й у позаурочній діяльності.

ПРН 3. Розуміти вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, індивідуальні відмінності в перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи.

ПРН 4. Розуміти закономірності та теорію процесу навчального пізнання, сучасні навчальні технології.

ПРН 5. Знати суть методичних систем навчання учнів початкової школи освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН 6. Знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту: Державного стандарту початкової освіти, навчальних програм предметів, які вивчаються в початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.

ПРН 7. Застосовувати знання, уміння й навички, що становлять теоретичну основу освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, під час розв'язування навчально-пізнавальних і професійно-зорієнтованих задач.

ПРН 8. Володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи та стратегії їх урахування в процесі навчання, розвитку й виховання учнів. Складати психолого-педагогічну характеристику на учня та клас.

ПРН 9. Проектувати процес навчання з предмету у вигляді календарно-тематичного планування для певного класу, теми.

ПРН 10. Моделювати процес навчання учнів початкової школи певного предмету: розробляти проекти уроків та їхні фрагменти, методика роботи над окремими видами завдань, створювати методика підготовчої роботи, ознайомлення та формування уявлень і понять, вмінь та навичок з метою опанування учнями певних елементів змісту програми.

ПРН 11. Проводити моніторинг якості навчальних досягнень учнів з певної теми. Здійснювати контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів згідно з критеріями оцінювання та у відповідності до Державних вимог до рівня навчальних досягнень учнів, визначених у програмі з певного предмету.

ПРН 12. Проводити уроки в початковій школі, аналізувати урок щодо досягнення його мети й завдань, оцінювати ефективність застосованих форм, методів, засобів і технологій.

ПРН 13. Проектувати зміст і методика проведення виховних заходів для учнів початкової школи.

ПРН 14. Здійснювати комунікацію, орієнтуючись на стилі мовленнєвого спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач.

ПРН 15. Прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету.

ПРН 16. Використовувати засоби вербальної та невербальної комунікації задля підвищення рівня професійної культури майбутнього вчителя.

ПРН 17. Вчитися упродовж життя й удосконалювати з високим рівнем автономності набуту під час навчання кваліфікацію.

ПРН 18. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

ПРН 19. Створювати рівноправний і справедливий клімат, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від соціально-культурно-економічного контексту.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Неврологічні основи дефектології

Структурні елементи нервової тканини. Будова нервової клітини, волокна, нейроглії. Будова і функції головного мозку. Онтогенез нервової системи людини. Безумовні та умовні рефлексії. Властивості нервових процесів: збудження; гальмування; іррадіація;

концентрація; індукція. Будова та функції аналізатора. Динамічний стереотип. Сигнальні системи. Поняття про функціональні системи організму. Функціональні блоки мозку. Перший функціональний блок мозку. Другий функціональний блок мозку. Третій функціональний блок мозку. Класифікація черепно-мозкових нервів. Чутливі черепно-мозкові нерви. Рухові черепно-мозкові нерви. Змішані черепно-мозкові нерви. Симптоми порушень черепно-мозкових нервів. Вегетативна нервова система.

Види порушень НС Класифікації причин. Функціональні порушення НС центрального характеру: Поняття, етіологія та симптоматика ММД. Етіологія та симптоматика неврозів. Класифікація неврозів у дітей. Інфекційні захворювання НС. Менінгіт. Енцефаліти. Менінгоенцефаліти. Енцефаломієліти. Хорея. Поліомієліт. Неврити. Поліоневрити. Черепно-мозкові травми. Класифікація ЧМТ. Крововиливи у головний мозок. Класифікація.

Змістовий модуль 2. Теоретико-методичні основи дефектології. Діти з порушеннями мовлення та інтелектуального розвитку.

Предмет, завдання та основні напрями сучасної дефектології. Взаємозв'язок дефектології з іншими науками. Основні закономірності психічного розвитку дитини. Закономірності психічного дизонтогенезу. Критичні періоди розвитку дитини. Поняття норми і патологій у сучасній науці. Класифікація етіологічних факторів за напрямом впливу. Класифікація патологічних факторів за часом впливу. Механізм дії патогенних факторів. Діти з порушенням психофізичного розвитку. Сучасна термінологія. Класифікація порушень розвитку. Види дизонтогенезу. Категорії дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Вчення Л.С. Виготського про структуру дефекту.

Система спеціальної освіти України. Інтегрована та інклюзивна освіта дітей з вадами психофізичного розвитку. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Організація та зміст роботи психолого-медико-педагогічних консультацій в Україні. Проблема компенсації та корекції функцій в спеціальній педагогіці. Поняття про абілітацію та реабілітацію. Форми організації та методи спеціального навчання та виховання. Зміст та особливості корекційно-педагогічного процесу.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з вадами мовлення. Клінічна класифікація розладів мовлення. Психолого-педагогічна класифікація мовленнєвих порушень. Диференційна діагностика загального недорозвитку мовлення і затримки мовленнєвого розвитку Організація логопедичної допомоги дітям дошкільного віку. Організація педагогічної роботи в спеціальних школах для дітей з важкими порушеннями мовлення. Організація роботи логопедичного пункту загальноосвітньої установи. Логопедична допомога в системі охорони здоров'я. Особливості роботи вчителя з дітьми, що потребують логопедичної допомоги, в умовах загальноосвітніх закладів.

Розумова відсталість. Класифікації олігофренії. етіологія, патогенез та класифікація ЗПР. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелекту. Особливості порушень мовлення у дітей із олігофренією та ЗПР. Диференційна діагностика олігофренії та затримки психічного розвитку (ЗПР) з іншими порушеннями психофізичного. Система виховання, навчання дітей дошкільного віку з вадами інтелекту (розумово відсталіх). Навчання і виховання розумово відсталіх школярів. Корекційна спрямованість виховання і навчання дітей дошкільного віку із ЗПР. Навчання і виховання дітей із ЗПР у школах та класах інтенсивної педагогічної корекції. Етіологія психофізичного недорозвитку. Прояви психічного інфантилізму у дошкільників. Особливості прояву психічного інфантилізму в учнів початкових класів. Варіанти психічного інфантилізму. Синдроми, що входять до структури психофізичного недорозвитку. Прийоми корекційно-розвивальної роботи із зазначеною категорією дітей.

Змістовий модуль 3. Діти з порушеннями слухового та зорового аналізаторів

Причини порушень слуху. Класифікація дітей з порушенням слуху. Психолого-педагогічна характеристика учнів з вадами слуху. Особливості порушень мовлення у дітей із вадами слуху. Диференційна діагностика сенсорної алалії та порушення слуху. Причини дефекту. Ступені порушень зору, Класифікація порушень зору. Особливості порушень

мовлення у дітей із вадами зору. Диференційна діагностика розумової відсталості і порушень розвитку в результаті пошкодження аналізаторів. Зміст корекційно-розвивальної роботи з дітьми раннього та дошкільного віку з порушеннями слуху. Система дошкільного корекційної освіти дітей з порушенням зору. Корекційно-розвивальна робота з дітьми шкільного віку з вадами слуху. Корекційно-розвивальна робота з школярами з порушеннями зорової функції у спеціальних школах III-IV типів. Організація допомоги учням з порушеннями слуху та з порушеннями зору в умовах загальноосвітньої школи.

Поняття про складні порушення розвитку. Класифікація дітей із складними вадами розвитку. Організація корекційно-розвивального навчання з дітьми зі складними вадами розвитку. Особливості навчання та виховання дітей дошкільного віку зі складними вадами розвитку. Особливості навчання та виховання дітей шкільного віку зі складними вадами розвитку.

Змістовий модуль 4. Діти з порушенням опорно-рухового апарату та емоційно-вольової сфери

Етіологія та патогенез ДЦП. Класифікація ДЦП. Особливості рухових порушень у дітей з ДЦП. Особливості порушень психіки у дітей із ДЦП. Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми раннього віку із ДЦП. Провідні напрями корекційно-розвивальної роботи з дошкільниками із ДЦП. Провідні напрями корекційно-розвивальної роботи з дітьми шкільного віку із ДЦП. Корекційні прийоми реалізації індивідуального підходу до дітей з порушеннями опорно-рухової системи в умовах інклюзивного та інтегрованого навчання.

Поняття про аутизм та аутистичні порушення. Причини виникнення та класифікація аутизму. Психолого-педагогічна характеристика дітей з аутизмом. Недорозвиток емоційно-вольової сфери та критерії визначення синдрому гіперактивності з дефіцитом уваги. Психолого-педагогічні особливості дітей з гіперактивністю. Поняття про девіантну поведінку. Етіологія девіантної поведінки в учнів. Адиктивна поведінка. Загальна характеристика Особистісна схильність до адиктивної поведінки. Особистісна схильність до адиктивної поведінки. Основні напрями психолого-педагогічної корекції девіантної поведінки школярів у навчально-виховному процесі. Превенція девіантної поведінки. Психолого-педагогічна інтервенція девіантної поведінки.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Коррекционная педагогика: Основы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии / Под ред. Б.П.Пузанова. М. : *Просвещение*, 1999. 354с.
2. Левченко Н. Ю., Киселева Н. А. Психологическое изучение детей с отклонениями в развитии. М.: *Коррекционная педагогика*, 2005. 118с.
3. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики: Учебное пособие. Донецк: *Лебідь*, 2002. 327 с.
4. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки: Навч.посіб. К.: *ВПУ "Київський університет"*, 2002. 308 с.
5. Основы специальной психологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Кузнецова, Л. И. Переслени, Л. И. Солнцева и др.; Под ред. Л. В. Кузнецовой. М.: *Издательский центр «Академия»*, 2002. 480 с.
6. Синьов В.М. Розумова відсталість як педагогічна проблема. Навчальний посібник. К. : *Рад. школа*, 2007. 134с.
7. Сорокин В.М. Специальная психология: Учеб. пособие / Под научн. ред. Л.М. Шипицыной. СПб.: *Речь*, 2003. 216 с.
8. Специальная дошкольная педагогика / Под ред. Е.А. Стребелевой. М. : *ВЛАДОС*, 2002. 398с.
9. Специальная педагогика / Под редакцией Н. М. Назаровой. Москва, *ACADEMA*. 2000. 519 с.

Додаткова література

10. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии. Уч.пособие. М.: *Академия*,1994. 214с.
11. Боскис Р.И. Учителю о детях с нарушениями слуха. Кн. для учителя. 2-е изд. М.: *Просвещение*, 1988 112с.
12. Гонеев А., Лифинцева Н., Ялпаева Н. Основы коррекционной педагогики М.: *Академия* 2002. 211с.
13. Дети с временной задержкой развития. / Под ред. Т.А. Власовой ,М.С.Певзнер М.: *Просвещение*,1979. 212с.
14. Дети с задержкой психического развития/ Под ред Т.А.Власовой, В.И.Лубовского, Н.А.Цыпиной. М.: *Просвещение*,1984. 148с.
15. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі / За ред. В.І.Бондара, В.В.Засенко. Київ: *КНТ*, 2008. 295с.
16. Діти з особливими потребами: поради батькам / За ред. В.І.Бондар, В.В.Засенко, Київ: *КНТ*, 2004. 401с.
17. Земцова М.И. Учителю о детях с нарушениями зрения. М.: *Просвещение*, 1983. 169с.
18. Клейберг Ю. А. Психология девиантного поведения. М.: *ТЦ “Сфера”*, 2003. 160 с.
19. Коберник Г.Н. Синев В.Н. Основы дефектології. Навч.посібник. К.: *Освіта*, 1998. 160с.
20. Коломинский Я. Панько Е. Игумнов С. Психическое развитие детей в норме и патологии СПб: *Феникс* 2004. 321с.
21. Психолого-педагогическая диагностика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. И.Ю. Левченко, С.Д. Забрамной. М.: *Издательский центр «Академия»*, 2003. 320 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання залік, екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання – контрольна робота, тести, питання до заліку, питання до екзамену.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ДИДАКТИКА

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Гриценко І.В., доцентом кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Дидактика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення є зміст, форми і методи взаємодії викладання і учіння на різних етапах освітнього процесу.

Міжпредметні зв'язки: дисципліна «Дидактика» є складовою частиною професійної

підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і пов'язана з історією, філософією, психологією, анатомією та фізіологією, педагогічними дисциплінами – загальними основами педагогіки, історією педагогіки, теорією виховання, школознавством, педагогічною майстерністю, сучасними педагогічними технологіями, методиками навчання окремих дисциплін, а також є основою для проходження майбутніми вчителями початкової школи педагогічної практики.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета вивчення курсу “Дидактика” – надати майбутнім учителям початкової школи розуміння сутності дидактики початкової освіти та шляхів застосування її закономірностей у різних умовах навчання молодших школярів; розвивати педагогічне мислення студентів; формувати у них досвід самоаналізу і самооцінки педагогічних явищ і ситуацій, уміння моделювати та проектувати освітній процес, формувати системне та критичне педагогічне мислення.

1.2. Завдання:

- методичні: розкрити основні складові дидактики: її виникнення, предмет, завдання, зміст початкової освіти, процес навчання, його закономірності, принципи, методи, технології, форми організації, новітні підходи до контролю й оцінювання результатів навчання; особливості організації навчання в мало чисельній школі; розвиток дидактичних систем початкової освіти в зарубіжних країнах; формувати професійні педагогічні компетентності.

- пізнавальні: розкрити найважливіші загальні залежності між цілями, змістом, умовами та результатами навчання; підвести до розуміння, що головні цінностей в освіті – дитина та педагог, здатний розвивати, захищати та оберігати індивідуальність учня;

- практичні: навчити студентів використовувати навчальний матеріал у конкретних умовах педагогічної ситуації, спираючись на засвоєні теоретичні положення; підготувати до свідомого оволодіння дидактичними уміннями та технологіями; залучати до діяльності творчого характеру (виступу, доповіді, плану дії тощо);

- виховні - виховувати у студентів працьовитість, відповідальність до виконання завдань курсу і майбутньої професії; дисциплінованість, самостійність.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1 Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК-2 Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК-3 Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.

ЗК-4 Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК-5 Громадянська компетентність. Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової школи; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України.

ЗК-6 Етична. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи).

ЗК-7 Соціокультурна. Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

ЗК-8 Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного розв'язання педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК-9 Адаптивна. Здатність до адаптації в професійно-педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають навчання, розвиток і виховання молодших школярів, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією школи й колегами.

ЗК-10 Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підході до освітнього процесу початкової школи. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до педагогічної рефлексії.

ЗК-11 Здоров'язбережувальна компетентність. Здатність ефективно розв'язувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих. Здатність застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів.

ЗК-12 Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК-7 Дидактична. Здатність майбутнього вчителя (випускника) вирішувати стандартні та проблемні професійні завдання, що виникають в освітній практиці початкової школи, на основі сформованих знань про теоретичні засади побудови змісту і процесу навчання молодших учнів, у тому числі ґрунтовних знань про сучасні теорії навчання, гнучкого володіння методами навчання; спроможність обґрунтовано обирати прийоми, засоби, технології, форми організації навчання, адекватні дидактичній ситуації.

ФК-8 Виховна. Здатність випускника до здійснення виховної діяльності з молодшими школярами; здатність до планування, проектування й аналізу виховного процесу початкової школи як цілісної педагогічної системи, яка включає мету, завдання, зміст, методи,

прийоми, педагогічні засоби, форми організації, діяльність вихователя й вихованців; спрямованість на досягнення відповідних результатів; здатність ефективно використовувати виховний потенціал уроків і занять з учнями в позаурочний час тощо.

ФК-9 Організаційна. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі, систематичного підвищення професійно-педагогічної кваліфікації.

ФК-11 Професійно-комунікативна компетентність (ПКК). Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

1.4. Програмні результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває компетентностями, що відповідають наступним програмним результатам навчання:

ПРН 2 Розуміти мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми й засоби початкової освіти, суть процесів виховання, навчання й розвитку учнів початкової школи (педагогічна компетентність + ПКК). Знати структуру календарно-тематичного планування, особливості ведення журналу обліку успішності учнів. Знати специфіку виховної роботи на уроках й у позаурочній діяльності.

ПРН 3 Розуміти вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, індивідуальні відмінності в перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи.

ПРН 4 Розуміти закономірності та теорію процесу навчального пізнання, сучасні навчальні технології.

ПРН 6 Знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту: Державного стандарту початкової освіти, навчальних програм предметів, які вивчаються в початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.

ПРН 7 Застосовувати знання, уміння й навички, що становлять теоретичну основу освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, під час розв'язування навчально-пізнавальних і професійно-зорієнтованих задач.

ПРН 8 Володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи та стратегії їх урахування в процесі навчання, розвитку й виховання учнів. Складати психолого-педагогічну характеристику на учня та клас.

ПРН 9 Проектувати процес навчання з предмету у вигляді календарно-тематичного планування для певного класу, теми.

ПРН12 Проводити уроки в початковій школі, аналізувати урок щодо досягнення його мети й завдань, оцінювати ефективність застосованих форм, методів, засобів і технологій.

ПРН14 Здійснювати комунікацію, орієнтуючись на стилі мовленнєвого спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач.

ПРН15 Прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету.

ПРН17 Вчитися упродовж життя й удосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

ПРН18 Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи дидактики

Предмет і завдання дидактики

Предмет і функції дидактики, становлення дидактики як науки. Зв'язок дидактики з іншими науками. Предмет дидактики. Категорії дидактики. Дидактичні концепції

(системи). Загальна теорія навчання та спеціальні методики викладання окремих дисциплін, характер їх взаємозв'язку. Концепція нової української школи. Завдання сучасної дидактики початкової освіти. Види і методи дидактичних досліджень.

Зміст початкової освіти

Поняття про зміст освіти. Розвиток змісту початкової освіти в Україні. Компетентнісний підхід у сучасній освіті Реформування змісту початкової освіти. Поняття про Державний стандарт загальної середньої освіти. Характеристика освітніх галузей. Навчальні плани і програми для початкових шкіл. Підручники для початкової школи.

Процес навчання

Вікова характеристика готовності дітей до шкільного навчання. Сутність процесу навчання. Процес навчання як система. Закономірності, принципи і правила навчання. Етапи навчального процесу. Гуманізація навчання і освітнього середовища. Організація диференційованого навчання. Взаємозв'язок навчання і розвитку учнів Рушійні сили розвитку дитини. Сутність розвивального навчання. Мотивація учіння молодших школярів. Організація навчального співробітництва. Емоційність процесу навчання. Формування в молодших школярів уміння вчитися.

Змістовий модуль 2. Методи та форми організації навчання

Форми організації навчального процесу.

З історії розвитку організаційних форм навчання. Класно-урочна система. Поняття «сучасний урок». Класифікація уроків. Багатоваріантність структури уроків. Структура комбінованого уроку. Дидактичні особливості уроків для учнів шестирічного віку. Дидактичні особливості інтегрованих уроків. Особливості підготовки та проведення відкритого уроку. Методика проведення екскурсій. Види домашніх завдань і способи їх перевірки у новій українській школі.

Методи навчання.

Сутність і функції методів навчання. Класифікація методів навчання. Методи усного викладу навчального матеріалу. Наочні методи навчання. Практичні методи навчання. Дидактичні ігри. Інтерактивні методи та прийоми навчання. Самостійна робота учнів як метод навчання. Формування в молодших учнів досвіду пошукової діяльності. Вибір і поєднання методів навчання. Педагогічні технології. Підготовка навчального обладнання.

Контроль та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів.

Ретроспективний аналіз проблеми контролю й оцінювання успішності учнів. Мета, завдання, функції контролю. Концептуальне й нормативне забезпечення контрольної-оцінювальної діяльності вчителів в умовах реформування освіти. Складові навчальних досягнень. Оцінка-бал. Мотивація оцінки. Підстави для оцінки відповіді школяра. Нові форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи: тестові завдання та освітні портфоліо. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. Моніторинг якості освіти: міжнародний та вітчизняний досвід.

Сучасна початкова школа: міжнародний досвід.

Актуальні проблеми розвитку шкільної освіти. Особливості режиму початкового навчання в країнах Євросоюзу та в інших країнах.

3. Рекомендована література.

Основна література.

1. Бондар В. І. Дидактика. – К., 2007. – 386с.
2. Закон України «Про освіту» (2017)
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навч. посібник. 3.є видання, доповнене.– К.,2008.– 608с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. - К., 2002. - 414с.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. - К., «Грамота», 2012. - 502с.
6. Хуторской А. В. Практикум по дидактике и методикам обучения. – СПб.: Питер, 2004.– 541 с.
7. Хуторской А.В. Дидактика. Учебник для вузов. Стандарт третьего поколения. -

СПб.: Питер, 2017. – 720 с.

8. Фіцула М. М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Тернопіль: “Навчальна книга – Богдан”, 1997. – 192 с.

Додаткова література.

1. Амонашвили Ш. А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. – Минск, 1990. – 324с.

2. Алексюк А. М. Методи навчання і методи учіння. – К.:Знання, 1980. – 248 с.

3. Афонина Г. М. Педагогіка. – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 512 с.

4. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения: Общедидактический аспект. – М.,1990. – 467с.

5. Бондарь В. И. Управленческая деятельность директора школы: дидактический аспект. – К.: Рад. шк., 1987. – 160 с.

6. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогіка: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2004. – 300 с.

7. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник. - К., 2001. – 343с.

8. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с

9. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения: опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. – М., 1986. – 304с.

10. Коменский Я. А. Великая дидактика // Изб. Пед. Соч. - М., 1882. - Т. 1.

11. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Навчальний посібник. – Тернопіль, 1996. – 436 с.

12. Кларин М. В. Технология обучения: идеал и реальность. – Рига: Эксперимент, 1999. – 180 с.

13. Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. - К.: Знання-Прес, 2003. – 398с.

14. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах. – Вінниця: видавництво “Нова книга”, 2002. – 512 с.

15. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. – М., 1981. – 184 с.

16. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. - Х., 2002.

17. Оконь В. Введение в общую дидактику: Пер. с польск. Л. Г. Кашкуревича, Н. Г. Горина. – М.: Высш. шк., 1990. – 382 с.

18. Онишук В. А. Урок в современной школе: Пособ. для учителя. - М., 1981 – 297с..

19. Падалка О. С., Нісімчук А. С., Смолюк І. О., Шпак О. Т. Педагогічні технології: навчальний посібник. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1995. – 253с.

20. Педагогіка: педагогические теории, системы, технологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / С. А. Смирнов, И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов, Т. И. Бабаева и др.; Под ред. С. А. Смирнова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр Академия, 1999. – 544 с.

21. Подласый И. П. Педагогіка. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576с.

22. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.

23. Чайка В. Педагогіка (тестові завдання). Навчальний посібник для студ. вищих пед. закладів освіти. – Тернопіль: ТДПУ, 2000. – 168 с.

INTERNET – ресурси (Основні Web-сторінки в INTERNET)

Нова українська школа. Порадник для вчителя <https://base.kristti.com.ua/>

Нова українська школа. <https://mon.gov.ua/>

Освітній портал Педагогічна преса <http://pedpresa.ua/>

Educational Era Студія онлайн-освіти www.ed-era.com.

Державний стандарт початкової освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyiosviti>.

Закон України «Про освіту» (2017). Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи.
[Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Нова українська школа: poradnyk dlya vchytelya / Під заг. ред. Бібік Н.М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Усне опитування, тестування, виконання творчого завдання.

ІНОЗЕМНА МОВА

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Смутченко О.С., старшою викладачкою кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, доктором філософії.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Іноземна мова» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення освітньої компоненти є лексика, граматики та фонетика іноземної мови, знання яких забезпечує студентам оволодіти практичним аспектом (говоріння, читання, письмо, аудіювання) застосування іноземної мови.

Міжпредметні зв'язки: опановуючи зазначений перелік знань, умінь і навичок, студенти мають актуалізувати знання з освітніми компонентами «Практика усного і писемного мовлення», «Іноземна мова фахового спрямування», «Методика викладання іноземної мови», «Курсові роботи з фахових дисциплін», що має на меті сформувати у здобувачів освіти комунікативні компетенції, необхідні для спілкування у професійній сфері.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета: забезпечити фахову підготовку студентів, що полягає у формуванні комунікативної, лінгвістичної та лінгвокраїнознавчої компетенції; розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо); розвиток умінь студентів застосовувати в усному та писемному мовленні правильні граматичні структури та лексичні одиниці відповідно до комунікативної ситуації.

1.2. Завдання:

1) забезпечення оволодіння основними видами мовленнєвої діяльності в межах програмної тематики: аудіювання, говоріння, письмо, читання;

2) забезпечення здійснення вмінь іншомовної комунікації на базі синтаксичних, фонетичних, граматичних правил і закономірностей англійської мови;

3) застосування культурологічної складової у професійній діяльності;

4) удосконалення мовленнєвої компетенції шляхом використання автентичних англомовних матеріалів;

5) навчити розуміти та реагувати на іноземну мову, приділивши значну частину часу розмовним вправам;

6) організувати процес вивчення іноземної мови з урахуванням діалогу культур, інтерактивних методів навчання;

7) розвивати логічне мислення, мовну здогадку та мовну компетенцію.

1.3. Програвні компетентності:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК-2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК-4. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різними стилями мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК-7. Соціокультурна. Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та поваги до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

ЗК-12. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті.

Фахові компетентності:

ФК-1. Філологічна компетентність. Здатність до застосування професійно профільованих лінгвістичних і літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять теоретичну основу початкового курсу мови навчання, мови вивчення, іноземної мови, літературного читання та їхніх окремих змістових ліній. Складниками філологічної компетентності є лінгвістична, мовленнєва, літературознавча.

ФК-11. Професійно-комунікативна компетентність (ПКК). Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-14. Здійснювати комунікацію, орієнтуючись на стилі мовленнєвого спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач.

ПР-16. Використовувати засоби вербальної та невербальної комунікації задля підвищення рівня професійної культури майбутнього вчителя.

ПР-17. Вчитися упродовж життя й удосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

ПР-18. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Life event. Cinema. Theatre. Music. Entertainments.

Події із життя. Життєві історії. Кіно. Кіноіндустрія. Улюблені жанри фільму. Театр. Вистави. Музичні жанри. Розваги. Вільний час. Вживання Past Tenses. Adjectives. Degrees of comparison. Модальні дієслова.

Змістовий модуль 2. Shopping. Clothes. Animals and natural features.

Покупки. Види магазинів. Переваги покупок в магазині, на базарі, онлайн. Торгові центри. Мої вподобання в одязі. Модні тенденції. Дресс код. Тварини. Домашні улюбленці. Природа. Природні явища. Кліматичні зміни. Future Tenses. Узгодження часів.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Sarah Cunningham Peter Moor, Araminta Grace. *Cutting Edge*. Third Edition. Pearsons Education Limited, 2013.

Додаткова література:

1. Богдан В.В., О.О. Галух, А.Б. Пожар, В.Б. Скрябіна. Посібник з практики усного та писемного мовлення. Частина I, Київ, 2004. – 227с.

2. Богдан В.В., О.О. Галух, О.С. Мартинюк, А.Б. Пожар, Н.О. Сушкова. Посібник з практики усного та писемного мовлення. Частина II, Київ, 2005. – 401с.

3. Тучина Н.В., Меркулова Т.К., Кузьміна В.С. Read and speak English with pleasure / Ред. Т.Ф. Локшина. – К.: Майстер-клас, 2005. – 304 с.

4. Тучина Н.В., Меркулова Т.К., Кузьміна В.С. Speak English with pleasure / Ред. Луїза Грін, Кіра О. Янсон. – К.: Майстер-клас, 2007–2008. – 288 с.

5. Черноватий Л.М., Карабан В.І., Набокова І.Ю., Рябих М.В. Практичний курс англійської мови. Частина 1. Підручник для молодших курсів вищих закладів освіти (філологічні спеціальності та спеціальність «Переклад»). – Вінниця, Нова Книга, 2005.– 432 с.

6. Macmillan Essential Dictionary for Learners of English. – World English Corpus – 861 p.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Усне опитування, виконання практичного завдання, тестування, залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ПЕДАГОГІКА

(Теорія та методика виховання)

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Початкова освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Денисенко В.В., доцентом кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Сучасний учитель початкової школи є одночасно викладачем, вихователем, організатором діяльності дітей, активним учасником спілкування з учнями, їх батьками та колегами; консультантом, дослідником. Освітня компонента «Теорія та методика виховання» передбачає забезпечення студентів систематизованими знаннями, педагогічними вміннями, водночас збагачуватиме фахову підготовку та стимулюватиме формування професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій і компетентностей.

Предметом вивчення освітньої компоненти є загальна теорія виховання та методика виховної роботи у початковій школі.

Міждисциплінарні зв'язки: програма інтегрується зі змістом навчальних програм та освітніх компонент: «Загальні основи педагогіки», «Дидактика», «Педагогічна майстерність», а також є теоретико-методичною основою для виконання завдань навчальної, виробничої (педагогічної) практик.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Мета: ознайомлення та збагачення студентів знаннями змісту, сутності, принципів, закономірностей, методів та організаційних форм виховання молодших школярів за основними напрямками. Формування умінь, навичок планування та організації виховного процесу в початковій школі. Спрямування майбутнього педагога на творчу діяльність та самореалізацію особистості. Формування пізнавальної активності студентів; прищеплення зацікавленості науково-педагогічною проблематикою; формування вмінь та навичок порівнювати та роз'яснювати взаємозв'язки між виховними явищами, фактами, подіями, ситуаціями; поглиблення у студентів педагогічної ерудиції та збагачення їх духовної культури, розширення професійного світогляду..

1.2. Завдання. Фахівець ступеня вищої освіти «бакалавр» за час навчання здобуває спеціальні знання та уміння, призначені для виконання відповідних педагогічних функцій, пов'язаних з освітньою діяльністю за спеціальністю «Початкова освіта» і готується до виконання наступних завдань:

- забезпечення оволодіння учителями основними категоріями виховного цілеспрямованого впливу на формування особистості молодшого школяра, методикою організації учнівського колективу, основними напрямками виховання у сучасній школі, особливостями роботи з учнями початкових класів;
- ознайомлення із засобами формування наукової світоглядної і громадської позиції, їх суспільної активності, активного залучення до виховного процесу сім'ї, громадськості, засобів масових комунікацій, озброєння студентів новими виховними технологіями;
- формування умінь і навички організації виховання молодших школярів в умовах сучасної освітньої парадигми;
- оволодіння основами педагогічної техніки;
- формування загальнопедагогічних умінь та навичок студентів;
- аналіз передового педагогічного досвіду;
- формування ідеалу педагога, виховання у майбутніх учителів рис та якостей, необхідних для майбутньої професії;
- розширення професійного світогляду, збагачення духовної культури майбутніх педагогів.

1.3. Програмні компетентності.

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК-2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК-3. Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.

ЗК-4. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різними стилями мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК-5. Громадянська компетентність. Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової школи; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України.

ЗК-6. Етична. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи).

ЗК-7. Соціокультурна. Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

ЗК-8. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного розв'язання педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК-9. Адаптивна. Здатність до адаптації в професійно-педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають навчання, розвиток і виховання молодших школярів, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією школи й колегами.

ЗК-10. Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підході до освітнього процесу початкової школи. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до педагогічної рефлексії.

ЗК-11. Здоров'язбережувальна компетентність. Здатність ефективно розв'язувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих. Здатність застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів.

ЗК-12. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті.

Фахові компетентності:

ФК-1. Філологічна компетентність. Здатність до застосування професійно профільованих лінгвістичних і літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять

теоретичну основу початкового курсу мови навчання, мови вивчення, іноземної мови, літературного читання та їхніх окремих змістових ліній. Складниками філологічної компетентності є лінгвістична, мовленнєва, літературознавча.

ФК-5. Мистецька компетентність. Здатність до застосування професійно профільованих мистецьких знань, умінь і навичок, які становлять теоретичну та діяльнісно-технологічну основу освітньої галузі «Мистецтво» загалом та окремих його змістових ліній. Складниками мистецької компетентності є музична, образотворча, мистецько-синтетична.

ФК-6. Психологічна компетентність. Здатність до розвитку учнів початкової школи як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку. Складниками психологічної компетентності є диференціально-психологічна, соціально-психологічна, аутопсихологічна.

ФК-7. Дидактична. Здатність майбутнього вчителя (випускника) вирішувати стандартні та проблемні професійні завдання, що виникають в освітній практиці початкової школи, на основі сформованих знань про теоретичні засади побудови змісту і процесу навчання молодших учнів, у тому числі ґрунтовних знань про сучасні теорії навчання, гнучкого володіння методами навчання; спроможність обґрунтовано обирати прийоми, засоби, технології, форми організації навчання, адекватні дидактичній ситуації.

ФК-8. Виховна. Здатність випускника до здійснення виховної діяльності з молодшими школярами; здатність до планування, проектування й аналізу виховного процесу початкової школи як цілісної педагогічної системи, яка включає мету, завдання, зміст, методи, прийоми, педагогічні засоби, форми організації, діяльність вихователя й вихованців; спрямованість на досягнення відповідних результатів; здатність ефективно використовувати виховний потенціал уроків і занять з учнями в позаурочний час тощо.

ФК-9. Організаційна. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі, систематичного підвищення професійно-педагогічної кваліфікації.

ФК-10. Методична компетентність. Здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти. Методична компетентність ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до проведення уроків за різними навчальними комплектами, що виявляється у сформованості системи дидактико-методичних знань і умінь із окремих розділів та тем курсу, окремих етапів навчання й досвіду їх застосування та наявності емоційно-ціннісного ставлення до діяльності щодо навчання учнів предмету.

ФК-11. Професійно-комунікативна компетентність (ПКК). Здатність актуалізовувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

1.4. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати сучасні теоретичні основи освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН 2. Розуміти мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми й засоби початкової освіти, суть процесів виховання, навчання й розвитку учнів початкової школи (педагогічна компетентність + ПКК). Знати структуру календарно-тематичного планування, особливості ведення журналу обліку успішності учнів. Знати специфіку виховної роботи на уроках й у позаурочній діяльності.

ПРН 3. Розуміти вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, індивідуальні відмінності в перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи.

ПРН 6. Знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту: Державного стандарту початкової освіти, навчальних програм предметів, які вивчаються в початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.

ПРН 8. Володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи та стратегії їх урахування в процесі навчання, розвитку й виховання учнів. Складати психолого-педагогічну характеристику на учня та клас.

ПРН 13. Проектувати зміст і методику проведення виховних заходів для учнів початкової школи.

ПРН 14. Здійснювати комунікацію, орієнтуючись на стилі мовленнєвого спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач.

ПРН 15. Прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету.

ПРН 16. Використовувати засоби вербальної та невербальної комунікації задля підвищення рівня професійної культури майбутнього вчителя.

ПРН 18. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

ПРН 19. Створювати рівноправний і справедливий клімат, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від соціально-культурно-економічного контексту.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Сутнісна характеристика процесу виховання.

Сутність процесу виховання. Поняття виховання в історії педагогіки. Процес виховання як система. Особливості виховного процесу. Рушійні сили процесу виховання. Закономірності виховання. Принципи виховання.

Зміст процесу виховання. Об'єктивний характер мети виховання. Мета та ідеал національного виховання. Основні напрями виховання в сучасній школі. Самовиховання учнів: умови, прийоми. Перевиховання, його функції, етапи, принципи.

Виховання світогляду і громадянської позиції школяра. Формування діалектико-матеріалістичного світогляду. Формування громадянського відношення до життя і суспільної активності.

Зародження, становлення і розвиток національної системи виховання. Характеристика основних принципів та компонентів української народної педагогіки. Роль учителя в системі національного виховання. Аналіз компонентів: національний характер, темперамент, національний спосіб мислення, народна мораль, етика, народна естетика, народний світогляд, народна філософія, народна ідеологія, національна свідомість та самосвідомість.

Методи виховання. Поняття про методи виховання. Класифікація методів виховання. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності та досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання поведінки і діяльності. Методи контролю й аналізу ефективності виховного процесу. Прийоми та засоби виховання.

Форми організації виховання. Аналіз форм виховання. Педагогічні основи виховання в колективі. Позакласна та позашкільна робота. Роль позакласної роботи у виховному процесі. Основні напрями позакласної роботи. Складові позакласної роботи у ЗНЗ. Форми позакласної роботи.

Змістовий модуль 2. Організація виховної діяльності в початковій школі.

Робота класного керівника. Місце та роль діяльності класного керівника у виховному процесі. Зміст роботи класного керівника. Планування роботи класного керівника. Поняття про колектив. Формування учнівського колективу.

Структура виховної роботи. План виховної роботи. Технологія планування (етапи). Види підходів до планування в сучасній школі. Орієнтовні вимоги до плану виховної роботи.

Загальна характеристика педагогічної діагностики в початковій школі. Вимоги до діагностичної діяльності класного керівника. Завдання педагогічної діагностики в школі. Види, типи і методи педагогічної діагностики вчителя початкової школи. Орієнтовна

програма вивчення особистості молодшого школяра. Діагностика рівнів вихованості учнів.

Педагогічна майстерність Педагогічна етика. Елементи театральної педагогіки у виховній діяльності вчителя початкової школи.

Професіограма діяльності вчителя, класного керівника. Основні вимоги до проведення виховного заходу. Вимоги до письмового оформлення сценарію виховного заходу. Аналіз та самоаналіз виховного заходу.

Змістовий модуль 3. Методичні особливості реалізації виховних завдань в освітній процес початкової школи.

Методика роботи в групах і класах подовженого дня. Організація і керівництво гуртковою роботою. Специфіка роботи в дитячих оздоровчих таборах. Соціалізація молодших школярів.

Методика організації колективних творчих справ. Тематика виховних справ. Етапи реалізації виховних справ у роботі класного керівника. Постановка перспективи у виховній роботі. Учніське самоврядування. Індивідуальність класного керівника у формуванні учнівського колективу.

Родинне виховання – перша природна ланка формування особистості. Зміст, методи, засоби виховання в сім'ї. Завдання та умови сімейного виховання. Форми взаємодії педагогів з батьками. Педагогічні умови успішного виховання дітей в родині. Методика проведення батьківських зборів. Школа, сім'я і громадськість.

Поняття про гру, ігрову, фізичну, творчу діяльність. Валеологічний аспект виховання молодших школярів. Специфіка організації та проведення фізичної, ігрової, творчої діяльності у початковій школі.

Специфіка організації нових годин спідкування, ранкових зустрічей, тренінгів з батьками молодших школярів за програмою «Нова українська школа».

3. Рекомендована література

Основна література:

1. Казанжи І.В. Теорія і методика виховної роботи в школі І ступеня: навч. посіб. – К.: Слово, 2014. – 296с.
2. Мельничук С.Г. Педагогіка (Теорія виховання). Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 288 с.
3. Нові години спілкування. 1 клас /Я.В.Брязгіна та ін.. – Х.: Основа, 2018. – 126с. (Серія «Початкова школа. Виховна робота»).
4. Нові години спілкування. 2 клас /Я.В.Брязгіна та ін.. – Х.: Основа, 2018. – 128с. (Серія «Початкова школа. Виховна робота»).
5. Нові години спілкування. 3 клас /Я.В.Брязгіна та ін.. – Х.: Основа, 2018. – 110с. (Серія «Початкова школа. Виховна робота»).
6. Нові години спілкування. 4 клас /О.Є.Білецька та ін.. – Х.: Основа, 2016. – 127с. (Серія «Початкова школа. Виховна робота»).
7. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2008. – 415 с.
8. Орієнтовний план виховної роботи вчителя початкових класів. 1-4 класи. Робочий зошит. I-II семестри. – Тернопіль: Навчальна книга, 2006. – 64с.
9. Ранкові зустрічі. 1 клас. 1 семестр. /Упор. Н.Ю.Бабіченко та ін..- Х.: Основа, 2018. – 142с. (Серія «Нова українська школа»)
10. Ранкові зустрічі. 1 клас. 2 семестр. /Упор. Н.Ю.Бабіченко та ін..- Х.: Основа, 2018. – 143с. (Серія «Нова українська школа»)
11. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ.навч. закл. – К.: «Академвидав», 2007. – 560с.
12. Ярошук Л.Г. Методика виховної роботи: навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 320 с.

Додаткова література:

13. Денисенко В.В. Методичні рекомендації щодо аналізу педагогічної діяльності вчителя, викладача. – Херсон: Айлант, 2012. – 18с.

INTERNET-ресурси:

14. Нова українська школа. Порадник для вчителя <https://base.kristti.com.ua/>

15. Нова українська школа. <https://mon.gov.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності й системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний, письмовий контроль; тестові завдання; творчі завдання, які мають сприяти підвищенню мотивації майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності.

ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

ОСНОВИ МАТЕМАТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЮ МЕТОДИКОЮ

*Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньо-професійної програми
«Спеціальна освіта. Олігофренопедагогіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка*

Програма розроблена: Раєвською І.М., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Основи математики зі спеціальною методикою» складена відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта 016.02 «Олігофренопедагогіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методика навчання математики здобувачів освіти із порушенням інтелектуального розвитку.

Міжпредметні зв'язки: вивчення курсу базується на знанні здобувачів вищої освіти корекційної психопедагогіки, педагогіки, психології, спеціальній психології.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета даного курсу - формування у здобувачів вищої освіти професійної компетентності, що передбачає опанування теоретичних основ математики та методичних засад формування математичної компетентності учнів із порушенням інтелектуального розвитку.

1.2. Завдання

– забезпечити професійну підготовку майбутнього корекційного педагога відповідно до потреб сучасної освіти;

– формування готовності застосовувати отримані теоретичні й методичні знання для реалізації цілісного підходу до розвитку математичної компетентності учнів початкової школи з особливими потребами.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні знати:

– основи математичних понять, які розглядаються в початковій школі;

– методи і прийоми, засоби та форми навчання основ математики молодших школярів з особливими освітніми потребами;

– роль корекційної освіти та педагогічної психології в системі курсу початкової математики для молодших школярів з особливими освітніми потребами;

– зв'язок методики викладання математики в початкових класах з іншими методиками.

вміти:

– поєднувати різні види навчання в процесі навчання основ математики молодших школярів з особливими освітніми потребами;

– структурувати навчальний матеріал з метою конкретизації цільових завдань; – володіти відповідною математичною термінологією;

– добирати навчальні завдання з урахуванням різних якостей знань умінь та навичок учнів (повнота, правильність, усвідомленість, гнучкість, тощо);

– вибирати методи навчання з урахуванням рівня готовності молодших школярів до вивчення того чи іншого програмного матеріалу.

1.3. Програмні компетентності :

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної,

діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій, технологій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні компетентності

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення спеціальної освіти.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища у спеціальних закладах.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

1.4. Програмні результати навчання:

РН9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

РН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН15. Застосовувати у професійній діяльності дефектолога сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ

Спеціальна методика викладання математики як педагогічна дисципліна. Мета і зміст курсу математики у школі для дітей із порушенням інтелекту.

Освітні, виховні, корекційно-розвиваючі та практичні завдання навчання математики розумово відсталих школярів. Зв'язок математики з іншими навчальними предметами, що вивчаються у школі для дітей із порушенням інтелекту. Реалізація дидактичних принципів навчання на уроках математики. Методи навчання математики та особливості їх використання при навчанні дітей з порушенням інтелекту. Засоби навчання математики.

Особливості уроку математики для розумово відсталих учнів. Типи та структура уроків математики у залежності від основного освітнього завдання, змісту і складу учнів. Сучасні вимоги до уроку. Аналіз уроку математики (психолого-педагогічний, методичний). Методи обліку (усне опитування, спостереження, письмові роботи, контрольні роботи, програмовані завдання). Індивідуальний підхід при обліку успішності учнів у залежності

від інтелектуальних і вікових особливостей, стану емоційно-вольової сфери. Роль різних видів поточної і підсумкової перевірки знань і їх оцінка.

Характеристика програм з математики: структура, зміст, принципи побудови. Зміст курсу математики у школі для дітей із порушенням інтелекту: арифметика цілих чисел, величин, дробів, елементи геометрії. Розташування навчального матеріалу по концентрах. Особливості засвоєння математичного матеріалу розумово відсталими школярами. Особливості формування математичних знань, умінь і навичок в учнів у школі для дітей із порушенням інтелекту. Корекція пізнавальної діяльності розумово відсталих учнів у процесі навчання математики. Керівництво навчальною діяльністю учнів у процесі навчання математики.

Формування в учнів умінь самостійного виконання математичних завдань. Домашня робота з математики (зміст, обсяг, облік індивідуальних можливостей учнів). Диференційований підхід при визначенні характеру домашньої роботи (різна мета, індивідуалізація способу виконання, обсягу). Зміст завдань (репродуктивного типу, які відтворюють, тренувальні, пізнавально-практичного, пізнавально-пошукового, творчого типу). Підготовка учнів до виконання домашніх робіт.

Завдання позакласної роботи з математики для розумово відсталих учнів і її види. Вимоги, що пред'являються до позакласної роботи. Організація і зміст позакласної роботи у молодших класах. Позакласна робота у старших класах. Куточок математики, його зміст. Використання матеріалів куточка математики на уроці і у позакласний час. Зміст, планування екскурсій з метою збору математичної інформації, застосування математичних знань.

Змістовий модуль 2. НУМЕРАЦІЯ ЧИСЕЛ ТА АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ. ТЕКСТОВІ ЗАДАЧІ

Пропедевтичний період навчання математики.

Психолого-педагогічне обґрунтування необхідності підготовчого періоду навчання математики для дітей із порушенням інтелекту. Мета і завдання пропедевтичного періоду навчання математики. Всебічне вивчення вчителем готовності школярів до навчальних занять з математики. Представлення про розміри, форму предметів. Просторові, кількісні і часові уявлення школярів. Зміст підготовчого періоду навчання математики розумово відсталих учнів. Методи, прийоми роботи, форми організації навчання математики у підготовчий період. Наочні посібники, дидактичні ігри у підготовчий період. Сенсомоторне виховання учнів на уроках математики. Розвиток мови, формування навичок розумової і навчальної діяльності, самостійності учнів в підготовчий період навчання математики.

Методика вивчення чисел і арифметичних дій з ними.

Завдання вивчення першого десятка. Психологічна готовність до засвоєння поняття числа і особливості оволодіння їм розумово відсталими дітьми. Зміст, система вивчення нумерації чисел у межах 10. Методика ознайомлення з числами першого десятка (отримання чисел, ознайомлення з цифрою, співвідношення кількості, числа, і цифри, місце числа у числовому ряду, рахунок у межах 10, порівняння чисел, склад числа). Ознайомлення з властивостями відрізка натурального ряду чисел. Ознайомлення з нулем. Види вправ для закріплення рахункових навичок.

Завдання вивчення додавання і віднімання в межах 10 і місце цієї теми у курсі математики. Наочні посібники та дидактичний матеріал при навчанні додавання і віднімання в межах 10. Об'єднання предметних множин і перераховування результатів як підхід до складання чисел. Поняття однозначного і двозначного числа. Помісьцеве значення цифри у числі. Використання наочних і технічних засобів навчання при вивченні нумерації другого десятка.

Методика вивчення нумерації в межах 100, 1000, багатозначних чисел. Видалення правильної частини предметної множини і перераховування результату як підхід до віднімання чисел. Ознайомлення учнів з назвами компонентів і результатів додавання і віднімання. Методика ознайомлення з класами і розрядами, з таблицею класів і розрядів.

Система вивчення додавання і віднімання в межах 100. Ознайомлення зі способами перевірки дій. Методика вивчення додавання і віднімання чисел у межах тисячі і багатозначних чисел. Усні і письмові обчислювальні прийоми. Особливості вивчення табличного множення і ділення розумово відсталими учнями. Методика вивчення табличного множення і ділення у спеціальній школі. Порядок виконання дій у виразах з дужками. Методика використання законів, правил порядку арифметичних дій з багатозначними числами. Складання виразів. Організація уроків, планування матеріалу, використання наочності, ТЗН, дидактичних ігор.

Змістовий модуль 3. Методика формування у школярів із порушенням інтелекту умінь розв'язувати задачі певних видів

Поняття текстової задачі. Її структура. Психолого-педагогічне обґрунтування ролі задач у системі математичної підготовки. Корекція пізнавальної та емоційно-вольової сфери та соціальна адаптація розумово відсталих школярів. Психологічна характеристика процесу вирішення спеціальних завдань. Класифікація задач. Особливості сприйняття і вирішення задач розумово відсталими учнями. Система текстових завдань у програмі з математики спеціальної школи. Підготовча робота з учнями до вирішення простих задач. Методика рішення простих арифметичних задач. Класифікація простих задач. Етапи роботи над задачею. Перехід від рішення простих задач до складених. Види складених задач. Методика рішення складених задач. Навчання учнів складанню арифметичних задач. Типові задачі. Методика їх розв'язування. Труднощі, які виникають у дітей із порушенням інтелекту під час розв'язування задач.

Змістовий модуль 4. Методика викладання окремих тем математики

Вивчення елементів геометрії. Геометричні фігури і геометричні тіла (їх визначення, властивості, будова). Значення геометричного матеріалу у математичній підготовці розумово відсталих школярів, його місце у програмі з математики. Внутрішньопредметні зв'язки геометричного і арифметичного матеріалу. Зв'язок елементів геометрії з іншими навчальними предметами і професійно-трудовою підготовкою розумово відсталих учнів. Особливості геометричних уявлень, понять, навичок і умінь у розумово відсталих школярів. Завдання і зміст елементів геометрії. Наочні і технічні засоби навчання, дидактичний матеріал. Креслярські та вимірювальні інструменти та прилади. Організація, методи і прийоми вивчення геометричного матеріалу у молодших і старших класах спецшкіл. Практичні роботи з креслення, вимірювання, конструювання, моделювання. Розвиток і корекція просторових і геометричних уявлень, моторики учнів у ході вивчення геометричного матеріалу. Методика вивчення площі геометричних фігур. Ознайомлення з одиницями вимірювання площі. Прийоми навчання вимірюванню і обчисленню площі прямокутників (квадратів). Методика вивчення об'ємних геометричних тіл. Методика ознайомлення з діаграмами. Читання і креслення діаграм. Методика рішення задач геометричного змісту.

Методика вивчення величин чисел, отримані при вимірюванні та арифметичних дій з ними

Місце і значення величин у системі навчання математики дітей із порушенням інтелекту. Завдання вивчення величин, одиниць вимірювання, метричної системи заходів і арифметичних дій з числами, отриманими при вимірюванні величин. Основні труднощі і особливості засвоєння знань і навичок з даної теми дітей із порушенням інтелекту. Педагогічні шляхи подолання цих труднощів. Система і методика вивчення довжини, маси, ємності, вартості, одиниць виміру цих величин. Практичні роботи з виготовлення одиниць вимірювання довжини. Вимірювання. Методика вивчення чисел, отриманих при вимірюванні величин. Порівняння чисел, отриманих при перерахунку елементів предметних множин і при вимірах величин. Методика вивчення перетворень чисел, отриманих при вимірюваннях. Система і методика вивчення прийомів усних і письмових обчислень при додаванні, відніманні, множенні і діленні чисел, отриманих при вимірюванні величин. Методика вивчення заходів часу. Завдання розвитку тимчасових уявлень у учнів спеціальної школи. Особливості уявлень про час у дітей із порушенням інтелекту. Система

і методика формування тимчасових уявлень і поглядів на одиницях виміру часу у дітей із порушенням інтелекту. Методика формування навичок вимірювання часу. Види завдань на обчислення часу, методика їх вирішення. Наочні і технічні засоби навчання, дидактичний матеріал, прилади, вимірювальні і креслярські інструменти.

Методика вивчення дробів

Місце і завдання вивчення звичайних дробів у програмі з математики для дітей із порушенням інтелекту. Значення вивчення дробів для розширення поняття про число, для практичної діяльності учнів. Отримання дробу. Запис і читання звичайних дробів. Ознайомлення з основною властивістю дробу. Чисельник і знаменник. Прийоми пояснення перетворення дробів. Порівняння дробів. Методика вивчення додавання і віднімання дробів. Множення і ділення дробів. Наочні посібники та дидактичний матеріал.

3. Рекомендована література

Основна література:

1. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі: Курс лекцій: Навчальний посібник. Частина 1 / Упорядники О.В.Гаврилов, О.М. Ляшенко. Хмельницький: ПП Пантюк С.Д., 2003. 272 с.

2. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі: Курс лекцій. Ч.2 /Упорядники: О.В.Гаврилов, О.М.Ляшенко, Н.І.Королько. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2006. 432с.

3. Перова М. Н. Методика преподавания математики в специальной (коррекционной) школе VIII вида. М.: ВЛАДОС, 2004. 406с.

4. Коваль Л. В. Методика навчання математики: теорія і практика: підруч. для студ. за спец. 6.010100 «Початкове навчання», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»/Л.В. Коваль, С.О. Скворцова. 2-ге вид., допов. і перероб. Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2011. 414 с.

Допоміжна література:

1. Дефектологічний словник. Навчальний посібник / За ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. К.: МП «Леся», 2011. 528 с.

2. Бибина О. А. Изучение геометрического материала в 5-6 классах специальной (коррекционной) общеобразовательной школы VIII вида. Москва : ВЛАДОС, 2005.

3. Дидактичні основи навчання дітей з порушенням інтелектуального розвитку / укл. Л.О. Прядко, О.О. Фурман / Методичний посібник: Суми РВВ СОППО. 2015.114с.

4. Діти з особливими потребами у початковій школі : поради батькам / Л. С. Вавіна, А. М. Висоцька, В. В. Жук та ін.; за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – Київ : Наук. світ, 2006. Кн. 3. 212 с.

5. Эк В.В. Обучение математики учащихся младших классов вспомогательной школы. М.: Просвещение, 1990.

6. Алышева Т.В. Изучение арифметических действий с обыкновенными дробями учащихся вспомогательной школы. *Дефектология*. 1992. №4. С.25-27.

7. Питання догляду за особами з розумовою відсталістю в сучасній дефектології : навч. посібник / укладач Л. М. Руденко. Київ : ДІА, 2007. 128 с.

8. Чумакова И. В. Пути формирования математических представлений у дошкольников с интеллектуальным недоразвитием: метод. Рекомендации. *Дефектология*. 2000. № 6. С. 65–73.

Електронні підручники та нормативні документи:

1. Наказ МОН України від 16.06.2020 р. № 799 Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 016 «спеціальна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/06/17/016-spetsialna-osvita-bakalavr.pdf>

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р. № 463-IX (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

3. Скворцова С. Навчання математики в початковій школі / С.Скворцова [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://skvor.info/publications/articles/view.html?id=54>

4. Русакова О.Я. Короткий курс лекцій з методики навчання математики. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://studopedia.info/5-41626.html>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік, екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем. Метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів – майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному й письмовому контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку і визначення рівня підготовленості здобувача вищої освіти до використання методики навчання математики в освітньому процесі

Форми проведення поточного контролю: усне опитування, обговорення проблемних питань, розв'язання ситуаційних завдань, виконання тестів, виконання творчих робіт, контрольних робіт тощо.

Модульний контроль за 1, 2, 3 модулі може здійснюватися під час проведення останнього практичного заняття у вигляді тестових завдань або проведенням контрольної роботи і включає підсумок усіх форм поточного контролю.

Підсумкова оцінка з вивчення освітньої компоненти «Основи математики зі спеціальною методикою» формується за двома складовими - результатами поточної навчальної діяльності та результатами діагностики якості знань під час складання екзамену.

РИТОРИКА ТА КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

Навчальна програма вибіркової компоненти освітньої програми «Спеціальна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Сидоренко Н.І., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Риторика та культура мовлення корекційного педагога» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Предметом є загальні закономірності мовленнєвої поведінки, що діють у різних ситуаціях спілкування, сферах діяльності, та практичні можливості використання їх задля того, щоб створити ефективне висловлювання.

Міжпредметні зв'язки: опановуючи зазначений перелік знань, умінь і навичок, студенти мають актуалізувати знання з освітніми компонентами «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Психологія», «Педагогіка», «Логопедія», «Спеціальна методика навчання мовно-літературної освітньої галузі », що сприятиме в подальшому формуванню професійної компетентності спеціального педагога в аспекті розвитку культури мовлення.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета: ознайомити майбутніх логопедів з основами класичної та сучасної риторики як науки про мисленнєво-мовну діяльність, спрямовану на переконання, вплив і досягнення цілей у процесі мовної комунікації, а також виробити в студентів уміння й навички аналізувати та продукувати тексти різного типу відповідно до мети, спрямування й

умов спілкування в процесі майбутньої професійної діяльності, а також дати студентам відомості про основні поняття культури мови як наукової дисципліни, удосконалити їх навички володіння нормами українського літературного слововживання, образним і виразним мовленням.

1.2. Завдання:

теоретичні:

- опрацювання теорії ораторського мистецтва та культури мовлення;
- вивчення видів ораторського мистецтва, законів і жанрів;
- ознайомлення із критеріями культури мови, різновидами невербальної комунікації;
- з'ясування ораторських умінь і навичок у контексті професійної діяльності;
- ознайомити з нормами літературної мови, видами спілкування, його принципами і правилами;

- дати поняття про етичні норми спілкування, функціональні стилі мовлення, труднощі застосування мовних норм і проблеми сучасного стану мовної культури суспільства.

практичні:

- розвинути у студентів комунікативні навички (мовлення та слухання) ;
- навчити студентів переконливо висловлювати свої погляди, використовуючи прийоми вербальної та невербальної комунікації;
- удосконалити вміння спілкуватися з аудиторією;
- сформувати навички підготовки та аналізу (самоаналізу) публічних виступів;
- закріпити і вдосконалити навички володіння нормами української літературної мови;
- сформувати комунікативну компетенцію спеціаліста;
- навчити професійному спілкуванню в галузі обраної спеціальності.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосовування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (КЗ)

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

КЗ-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (КС)

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

1.4. Програмні результати навчання:

РН7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Культура мовлення основа

Загальна характеристика культури мовлення.

Поняття «культура мовлення». Мова і мовленнєве спілкування. Культура мовлення і мовні помилки. Предмет та завдання культури мовлення. Функції мови та стилі мовлення. Мовна норма та типи норм. Зв'язок культури мовлення з іншими дисциплінами.

Культура професійного спілкування.

Рівні розуміння у професійному спілкуванні (вербальні та невербальні). Етика професійного мовлення корекційного педагога. Культура діалогу. Культура мовлення як педагогічна необхідність. Культура вживання професійної логопедичної термінології. Культура писемного сприймання. Етикет професійного мовлення корекційного педагога.

Загальна характеристика комунікативних якостей мовлення.

Поняття «правильність мовлення». Норми звуковимови та наголосу. Поняття «точність мовлення». Точність слово використання. Термінологія та точність мовлення. Змістовність мовлення. Поняття «логічність мовлення». Умови логічності мовлення. Граматичні та синтаксичні норми. Синонімія та точність мовлення. Паронімія та точність мовлення. Характеристика поняття «чистоти мовлення».

Комунікативні якості культури мовлення корекційного педагога. Виразність мовлення та її основні умови. Характеристика доречності мовлення.

Поняття «різноманітність мовлення». Лексико-фразеологічне багатство мовлення. Граматичні ресурси мовленнєвого різноманіття. Словотворення як джерело мовленнєвого багатства. Стилість мовлення. Поняття «дієвість мовлення». Фонетичні засоби виразності. Лексика та фразеологія як основне джерело виразності мовлення. Сильова доречність. Загальна характеристика ясності мовлення.

Особливості виразного читання творів різних жанрів.

Змістовий модуль 2. Історія, теорія та практика риторичного мистецтва.

Основні поняття риторики.

Визначення риторики. Закони риторики. Основні поняття риторики. Загальна характеристика розділів риторики. Поняття «риторика». Три «золотих» правил риторики. Характеристика понять риторики. Педагогічна риторика. Правила успішного спілкування для педагога.

Розвиток риторики як науки в античності.

Антична риторика. Риторика давньої Греції класичного періоду. Риторика Стародавнього Риму. Риторика Сократа і Платона. Риторика Аристотеля. Риторика у Римській імперії.

Риторика в епоху середньовіччя та нового часу.

Риторика та раннє християнство. Особливості візантійської риторики. Вітчизняна риторика. Християнське красномовство епохи Середньовіччя. Риторика в епоху Нового часу. Риторика у Київській державі.

Загальні особливості усного публічного виступу.

Загальні вимоги до публічного виступу. Труднощі публічного виступу. Позиція оратора під час промови. Публічна мова в сучасному світі. Ефективність усного виступу. Засоби мовленнєвого впливу на особистість. «Боротьба» слухачів з оратором.

Красномовство та його різновиди.

Види публічних виступів. Основні жанри красномовства. Форми красномовства. Види красномовства. Зовнішня культура оратора. Сфери застосування красномовства. Публічний виступ як форма пропаганди логопедичних занять.

Практичні аспекти загальної риторики.

Методика та етапи підготовки промови. Структура ораторського твору. Типи промов. Підготовка та реалізація виступу. Культура сприймання публічного виступу. Контакт з аудиторією. Логіка та емоції в промові. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора.

Загальна характеристика техніки мовлення.

Поняття «техніка мовлення». Характеристика елементів техніки мовлення. Характеристика фонологічних засобів мовлення. Структура техніки мовлення. Основні якості педагогічного голосу. Мовленнєве дихання. Дикція. Критерії оцінки голосу. Орфоепічна правильність мовлення.

Шляхи вдосконалення техніки мовлення корекційного педагога.

Вдосконалення професійного для логопедів мовленнєвого слуху. Робота над голосом. Прийоми вдосконалення дикції. Розвиток мовленнєвого слуху. Характеристика засобів інтонаційної виразності мовлення. Прийоми вдосконалення дихального апарату. Характеристика тренування мовленнєвого апарату.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Абрамович С.Д. Риторика [Текст] : навчальний посібник для гуманітарних спеціальностей ВНЗ / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чикарьова. - Львів: Світ, 2001. - 240с.

2. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. / К. Я. Климова. – 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Ліра, 2006. 240 с.

Додаткова література:

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посіб. / Н.Д.Бабич. Львів : Світ, 2003. – 431 с.

2. Жеребкін В.Є. Логіка : Підручник / В.Є. Жеребкін. – 8-ме видання, стереотипне. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2005. – 255с.

3. Мацько Л. І. Риторика : навч. посіб. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. - К. : Вища шк., 2003.-311 с.

4. Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії. Посібник для вчителів / Г. А. Олійник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 224 с.

5. Олійник О. Б. Риторика : навч. посіб. / О. Б. Олійник. - К. : Кондор, 2009. - 170 с.

6. Сагач Г. М. Риторичний квітник: афористичний золотослів : навчальний посібник з риторики / Галина Михайлівна Сагач. – К. : Слово, 2004. – 264 с.

7. Сидоренко Н.І. Основи культури і техніки мовлення. Навчально- методичний посібник / Н.І. Сидоренко. – Херсон: Видавництво ФОП Савченко А.В., 2014. – 76 с.

Електронні підручники:

1. Культура мовлення і практикум з виразного читання. Матеріали [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kylytgramovlenna.blogspot.com/>

2. Ораторське мистецтво: Навчальний посібник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. Видання друге /Н.П. Осипова, В.Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін. За ред. професора. Н.П. Осипової. — Х.: Одиссей, 2006. — 144 с. Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/>

3. Основи ораторського мистецтва: Практикум / Укладач О. І. Когут. - Тернопіль: Астон, 2005. - 296 с. Режим доступу: <http://uareferats.com/index.php/book/details/152>

4. Станиславский К. Работа актера над собой. Режим доступу: <http://lib.ru/CULTURE/STANISLAWSKIJ/akter.txt>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Усне опитування, тестування, виконання творчого завдання.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА» ТА ДЕОНТОЛОГІЯ

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Спеціальна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта галузі знань 01 Логопедія, 02 Олігофренопедагогіка

Програма розроблена: Ляшко В.В., доцентом кафедри спеціальної освіти, кандидатом психологічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» та деонтологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

Предметом вивчення освітньої компоненти є ознайомлення з основними компетенціями спеціального педагога, логопеда, спеціального психолога, асистента майстра виробничого навчання, особливостями професійно-педагогічної комунікації, структурою педагогічного ВНЗ, видами навчальних занять у ВНЗ, особливостями самостійної та наукової роботи студентів, формування уміння вчитися, потягу до самоосвіти та самовиховання протягом життя. Ознайомлення з категоріями осіб, що є в сфері професійної діяльності спеціального педагога.

Міжпредметні зв'язки: Дисципліна інтегрує відповідно до свого предмету знання з іншими галузями знань: філософських, соціологічних, педагогічних, психологічних наук тощо. Крім того, згідно навчального плану підготовки бакалаврів за спеціалізацією «Спеціальна освіта», дисципліна «Вступ до спеціальності» вивчається одночасно з такими взаємопов'язаними між собою дисциплінами як «Психопатологія та клініка інтелектуальних порушень», «Історія спеціальної та інклюзивної освіти», «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета: формування у студентів загального уявлення про структуру, зміст, характер і специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності; розкриття загальних засади педагогічної професії, формування культури педагогічного спілкування; ознайомлення майбутніх педагогів з структурою освіти в Україні; розкриття змісту та основних форм навчання у закладі вищої освіти.

Завдання:

- допомогти студентам адаптуватися до навчально-педагогічного процесу;
- розкрити зміст їх майбутньої професійної діяльності, її суспільне значення;
- ознайомити з категоріями осіб, що визначають діяльність спеціального педагога.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційної освітньої, навчально-реабілітаційної), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності.

ФК 8. Вміння використовувати різноманітні інформаційні джерела та способи отримання інформації у професійних цілях.

ФК 11. Здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку як суб'єктів навчального, корекційно-освітнього і

навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу.

ФК 13. Здатність до застосування професійних медико-біологічних знань і практичних умінь і навичок, які є теоретичними основами побудови змісту корекційного, навчально-реабілітаційного процесу.

ФК 14. Здатність оцінити структуру дефекту при порушеннях мовлення, інтелекту, потенційні можливості розвитку різних сторін особистості дітей і підлітків з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 15. Здатність оцінити клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 18. Здатність організовувати інклюзивний дитячий колектив, створювати в ньому умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знає сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, здатний застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.

ПРН 2. Володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні освітніх та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПРН 13. Здатний здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу.

ПРН 14. Здатний використовувати різноманітні методи та форми виховної роботи, прогресивні прийоми керівництва навчальною, трудовою та суспільною діяльністю учнів.

ПРН 17. Здатний систематично підвищувати свою професійну компетентність.

ПРН 23. Здатний аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.

ПРН 24. Здатний створювати рівноправний і справедливий клімат у корекційно-педагогічному та інклюзивному середовищі.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Характеристика професійної діяльності дефектолога

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕЦІАЛЬНОСТІ. Проблема навчання та виховання дітей з психофізичними вадами в сучасному світі. Поняття про дефектологію, спеціальну психологію та корекційну педагогіку. Характеристика спеціальності «Спеціальна освіта». Система корекційної освіти в Україні.

ПРЕДМЕТ, МЕТОДИ І ЗАВДАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. Характеристика спеціальної психології як науки. Завдання і методи спеціальної психології. Основні категорії спеціальної психології. Напрямки діяльності психологічної служби в навчальному закладі.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ. Предмет, завдання та методи корекційної педагогіки. Основні поняття корекційної педагогіки. Принципи корекційної педагогіки. Форми організації корекційної освіти.

СИСТЕМА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ. Загальна характеристика системи навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами. Психолого-медико-педагогічні консультації. Заклади корекційної освіти Херсонщини. Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами.

ЗАКЛАДИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЩИНИ. Дошкільні заклади освіти. Школи школи-інтернати. Реабілітаційні центри.

ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ПЕДАГОГА-ДЕФЕКТОЛОГА Професійні функції педагога-дефектолога. Якості особистості педагога-дефектолога. Протипоказання до професії дефектолога та професійно шкідливі фактори.

Модуль № 2. Підготовка педагогічних кадрів у системі вищої освіти України

ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ У СПЕЦІАЛЬНІЙ. Поняття про педагогічну етику

та деонтологію. Особливості етичних вимог до професійної діяльності педагога-дефектолога. Професійний обов'язок педагога-дефектолога.

ПОНЯТТЯ ПРО АНОМАЛЬНИЙ РОЗВИТОК. ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ДИЗОНТОГЕНЕЗУ Поняття про норму та аномалію в психічному розвитку. Причини аномалій психічного та фізичного розвитку. Соціальна обумовленість розвитку дітей з психофізичними вадами. Компенсаторні процеси, їх закономірності.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРУП ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ Діти з вадами слуху. Діти з вадами зору. Діти з інтелектуальними вадами. Діти з вадами мовлення. Діти з вадами опорно-рухової системи. Діти з порушеннями поведінки.

СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ Структура освіти в Україні. Характеристика основних типів навчальних закладів системи освіти. Рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти. Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту».

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. Основні види самостійної роботи студентів, їх характеристика. Методика підготовки студентів до лекції, семінарського, практичного заняття, до заліків та екзаменів. Опрацювання літератури. Система науково-дослідної роботи.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: науково-методичний посібник / Науковий редактор О.Л. Кононко. – К. : редакція журналу «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.

2. Колишкін, О. В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності [Текст] : навчальний посібник / О. В. Колишкін. – Суми : Університетська книга, 2013. – 392 с.

3. Логопедія. Підручник. За ред.. М.К.Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово». - 2010. - 376 с.

4. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки. Навчально-методичний посібник. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. — 263 с. .

5. Сак Т.В. Особлива дитина: Від народження до 6 років: Поради батькам.-К.:Літера ЛТД, 2008.-144

6. Синьов М.В., Коберник Г.М. Основи дефектології. Навч. посібник.— К.: Вища шк., 1994.— 143 с. ISBN 5-11-004239-X.

7. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: [підручник] / Віктор Миколайович Синьов. – Частина I – Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 238 с.

8. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

9. Фіцула М. Вступ до педагогічної професії: Навч. посіб. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 168 с.

Додаткова література:

1. Вступ до спеціальності: Навчально-методичний посібник /За ред. Н.І. Яковець. – Ніжин: вид-во НДПУ, 2003. – 89с.

2. Довідник учителя-логопеда / [авт.-упор. С. М. Лупінович] – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 112 с.

3. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки [текст]: підручник / З. М. Шевців – К. :«Центр учбової літератури», 2016. – 248 с.

4. Елканов В.М. Профессиональное самовоспитание учителя. –Москва: Просвещение, 1986. -143с.

5. Педагогика и психология: Учебное пособие / Под ред.. К.А. Абульхановой. – Москва: Просвещение, 1998. – 298с.

6. Белухин Д.П. Учитель – от любви к ненависти (Техника профессионального поведения). – Москва: Народное образование, 1999. -114с.

7. Профессиональная культура учителя / Под ред. В.А. Слостёнина. – Москва, 1993.
8. Абдулина О.А., Загряжская Н.Н. Педагогическая практика студентов. – Москва: Просвещение, 1989. -175с.
9. Введение в специальность/ Под ред. Л.И. Рувинского. М.: просвещение, 1988. - 208с.
10. Грехнев В.С. Культура педагогического общения. М.: Просвещение, 1990. -144с.
11. Методичні рекомендації з питань організації та проведення педагогічної практики студентів перед випускного і випускного курсів педагогічних інститутів. – Тернопіль, 1997. -45с.
12. Неперервна педагогічна практика студентів:Методичні рекомендації для викладачів та студентів педагогічного університету. –Тернопіль, 2001. -15с.
13. Педагогічна практика студентів. –К.: Вища школа, 1972. -252с.
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.
Усне опитування, тестування, виконання практичного завдання.
5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

*Навчальна програма нормативної компоненти освітньої програми
«Олігофренопедагогіка» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта
016.02 Олігофренопедагогіка галузі знань 01 Освіта/Педагогіка*

Програма розроблена: Яковлевою С.Д., професором кафедри спеціальної освіти, доктором психологічних наук.

Вступ. Програма вивчення нормативної дисципліни «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами» підготована згідно Освітньої програми бакалавр спеціальності 016 Спеціальна освіта

Предметом вивчення навчальної дисципліни є забезпечення діагностичного, педагогічно-психологічного, колекційного супроводу дітей з особливими освітніми проблемами в інклюзивному навчальному просторі, своєрідність психічного розвитку і закономірностей проявів психічних явищ та їх механізмів у дітей з психічними та фізичними вадами розвитку. Дисципліна включає олігофренопсихологію, психологію дітей із ЗПР, сурдопсихологію, тифлопсихологію, логопсихологію, ортопсихологію.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення курсу спирається на знання та вміння, отримані студентами під час вивчення психології, анатомії і фізіології дітей і підлітків, мовленнєвих і сенсорних систем і їх порушень, невропатології, клініки інтелектуальних порушень. Знання та вміння, що надаються студентам в курсі спеціальної психології, використовуються при вивченні курсів курсів «Корекційна психопедагогіка», «Логопедія», «Сурдопедагогіка», «Тифлопедагогіка», спецметодик викладання шкільних дисциплін.

1. Мета та завдання освітньої компоненти:

1.1. Мета: викладання навчальної дисципліни є формування компетентного фахівця з корекційної освіти шляхом засвоєння ключових компетенцій щодо діагностичного

вивчення дітей з психофізичними вадами розвитку, розуміння особливостей їхнього психічного розвитку та педагогічних підходів щодо засобів психолого-педагогічної корекції недоліків розвитку.

1.2. Завдання:

1. Організація комплексної діагностики рівня інтелектуального розвитку учнів
2. Відстеження динаміки розвитку учнів з порушенням психофізичного розвитку спеціалістами психолого-педагогічного супроводу
3. Розробка та реалізація комплексних програм супроводу
4. Розробка та реалізація програм профілактичної роботи
5. Організація консультативної роботи.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі спеціальної освіти, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог до професійної, навчальної або дослідницької діяльності

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського

суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК -3. Здатність до абстрактного і критичного мислення, аналізу та синтезу, самоконтролю, самоаналізу, оцінки та забезпечення якості виконуваних робіт.

ЗК -5. Здатність до міжособистісної взаємодії, до колективних дій, до ділового спілкування з фахівцями та експертами різного рівня інших галузей знань для забезпечення успішної взаємодії в галузі спеціальної освіти.

ЗК -7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, працювати самостійно, автономно діяти з позиції соціальної відповідальності, займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості.

ЗК 9. Дотримуватись морально-етичних норм поведінки та академічної доброчесності, відповідально та сумлінно ставитись до виконання своїх професійних обов'язків; вміння виявляти, ставити, обґрунтовано вирішувати проблеми в галузі спеціальної освіти, спроможність забезпечувати їх оцінювання і прогнозування шляхів ефективного розв'язання.

Фахові компетентності:

ФК-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

ФК-8. Здатність до діагностики та розвитку перцептивних, мнемічних, імажитивних, мовленнєвих процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей з ООП дошкільного і шкільного віку; вміння інтерпретувати та застосовувати результати досліджень.

ФК-9. Вміння складати та адаптувати індивідуальні навчальні програми та інші документи до пізнавальних можливостей дітей з ООП, дотримуватись вимог щодо створення для них відповідного корекційно-розвивального середовища в спеціальній та інклюзивній освіті.

ФК-12. Здатність до організації і керівництва ігровою, навчальною, трудовою, художньо-мовленнєвою діяльністю дітей дошкільного та шкільного віку з порушеннями розумового розвитку.

ФК -13. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці, знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми з ООП та їх батьками.

ФК -14. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми з порушеннями різних нозологічних форм, їх батьками та колегами.

ФК - 16. Здатність до застосування медико-біологічних знань та вмінь з метою оцінки структури порушення різних нозологій, оцінки клініко-фізіологічних особливостей, можливостей дітей з ООП та прогнозу їх розвитку.

ФК -17. Здатність застосовувати відповідні методи, прийоми, зміст, форми, засоби корекційного навчання, виховання та реабілітації. Здійснювати корекційно-освітній процес з урахуванням вікових, психофізіологічних та індивідуальних особливостей дітей з ООП в спеціальній та інклюзивній освіті.

Програмні результати навчання:

ПРН 7. Володіє прийомами збору, зберігання, систематизації, узагальнення, використання та поширення інформації щодо дітей з ООП.

ПРН 8. Вміє планувати та прогнозувати результати власної корекційно-освітньої діяльності в процесі психолого-педагогічного супроводу дітей в спеціальній та інклюзивній освіті.

ПРН 10. Здатний до розв'язання складних фахових завдань і проблем, що потребують оновлення, інтеграції; довіряє собі в умовах часткової та повної невизначеності.

ПРН 12. Володіє методикою спостереження, обстеження та змістом психокорекційної роботи з дітьми з ООП та їх сім'ями, спрямованої на компенсацію та розвиток психічних процесів та особистісної сфери.

ПРН 13. Володіє методами, формами взаємодії та спілкування з дітьми, батьками чи особами, які виховують дитину з особливими освітніми потребами; культурою спілкування, принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти

Змістовий модуль 1. Організаційно-методичне забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Тема 1. Вступ в інклюзивну освіту та значення її для розвитку дітей з ООП. Поняття «Інклюзія». Ключові елементи інклюзивної освіти. Основні принципи та цінності інклюзивної освіти. Інтеграція vs. інклюзія. Переваги інклюзивної освіти та її недоліки.

Тема 2. Психолого-педагогічний супровід як допомога дитині з ООП. Поняття психолого-педагогічного супроводу та психолого-педагогічних послуг. Компоненти психолого-педагогічного супроводу. Психолого-педагогічне обстеження, етапи.

Тема 3. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в умовах закладу загальної середньої освіти. Склад учасників команди супроводу. Завдання команди супроводу. Принципи діяльності Команди супроводу. Організація роботи Команди супроводу. Організація надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дитині з особливими освітніми потребами. Функції учасників Команди супроводу

Тема 4. Організація коригувальних занять та напрямів роботи з дітьми з ООП. Корекційно-розвивальний етап роботи з дітьми. Просвітницько-консультативна робота педагогічного колективу з батьками дітей з порушеннями. Індивідуальний підхід у навчанні та вихованні дітей з ООП.

Тема 5. Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти. Вимоги до документації в інклюзивному закладі. Ділова документація асистента вчителя.

Тема 6. Соціально-правова основа забезпечення інклюзивної освіти. Державні документи, які регламентують забезпечення освіти та права людей з інвалідністю. Вимоги до комплектування інклюзивних груп у навчально-виховних закладах

Тема 7. Сутність та завдання оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями психофізичного розвитку. Функції контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів. Складові навчальних досягнень учнів. Види контролю. Роль педагогічної оцінки у стимулюванні до навчання учнів з особливими освітніми потребами

Змістовий модуль 2. Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП різних нозологічних форм.

Тема 8. Робота з дітьми з розладами слуху. Класифікація розладів слуху. Види шкіл для дітей з слуховою депривацією. Робота психолога з дітьми з порушенням слухової функції. Схема вивчення дітей, які мають недоліки слуху.

Тема 9. Робота з дітьми з розладами зору. Психічні процеси дітей з порушенням зорової функції. Причини неуспішності слабозорих дітей. Схема вивчення дітей, що мають вади зору. Методики для роботи з дітьми, які мають порушення зорової функції.

Тема 10. Робота з дітьми з затримкою психічного розвитку. Поняття ЗПР та її причини. Класифікація ЗПР. Стан психічних функцій дітей з ЗПР. Схема вивчення дитини з ЗПР. Тест Векслера для оцінки інтелекту дітей з ЗПР з метою диференціальної діагностики стану інтелектуального розвитку.

Тема 11. Робота з дітьми з розладами функцій опорно-рухового апарату. Класифікація форм ДЦП. Особливості деяких форм ДЦП. Розлади когнітивних функцій при ДЦП. Завдання психологічного коригування пізнавальних процесів при порушеннях опорно-рухового апарату.

Тема 12. Робота з дітьми з розладами мовлення. Причини розладів мовлення. Порушення мовлення, які найчастіше зустрічаються в дітей. Схема вивчення дитини з розладами мовлення. Головні принципи коригувальної роботи з дітьми з розладами мовлення.

Тема 13. Робота з дітьми з порушенням розумового розвитку. Форми олігофренії. Розлади психічної діяльності в дітей з порушенням розумового розвитку. Індивідуальний підхід у навчанні дітей з порушенням інтелектом. Психокоригувальна робота з дітьми з порушенням розумового розвитку.

Тема 14. Робота з дітьми з розладами емоційно-вольової сфери. Розлади емоційно-вольової сфери, які часто зустрічаються. Стан психіки при розладах емоційно-вольової сфери. Діти з аутичним спектром проявів. Ознаки аутизму. Схема вивчення дітей з аутичними проявами. Рекомендації до адаптації програмового матеріалу. Коригувальна робота з дітьми з розладами емоційно-вольової сфери.

Тема 15. Робота з дітьми з відхиленнями у поведженні. Форми дезадаптивного поведження. Напрями профілактики дезадаптивного поведження. Завдання та напрями роботи з даною категорією дітей. Групи ризику делінквентної поведінки. Прийоми індивідуального педагогічного впливу. Прийоми організації групової діяльності. Коригувальна робота дезадаптивної поведінки.

Тема 16. Співпраця з батьками як членами команди інклюзивного простору. Проблеми сім'ї, яка виховує дитину з порушенням психофізичного розвитку. Мета і завдання роботи з батьками дітей з порушеннями. Участь батьків у команді психолого-педагогічного супроводу.

3. Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Бадалян Л.О., П.А. Журба, О.В. Тимонина Детский церебральный паралич. К., 1998. 200 с.
2. Дети с острым церебральным параличом. Руководство по образованию /Под ред. Хеннинг Рай и Мириам Сьюортен. М. 1989. 154 с.
3. Діти з особливостями розвитку в звичайній школі [автор-укладач Л.В.Туріщева]. Х.: Вид. група «Основа», 2011. 111с. 1] с. (Серія «Психологічна служба школи»).
4. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник [кол. автор.; за заг. ред. С.П.Миронової]. Ка'мянець-Подільський : Ка'мянець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.
5. Ілляшенко Т.Д. Аномальна дитина в школі: навчально-методичний посібник.К.: ІСДО, 1995. 120 с.
6. Колупасва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. К.:2011. 274с.
7. Колупасва А.А., Таранченко О.М. Діти з особливими потребами загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів Київ, 2010. 96 с.

8. Коррекционно-педагогическая работа в школе для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата/Под ред. И.А. Смирновой. СПб. 2000
 9. Логопедія.: Підручник, друге видання перероблене та доповнене. / За ред. М.К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово». 2010. 672 с.
 10. Мастюкова Е.М. Особенности личности учащихся с церебральным параличом. Психология детей с отклонениями и нарушениями психологического развития: Хрестоматія. СПб., 2001.
 11. Матвеева М.П. , Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку: навчально-методичний посібник. Кам'янець – Подільський державний університет. 2008. 204 с.
 12. Матвеева М.П., Гаврилов О.В., Миронова С.П. Основы корекційної педагогіки: навчальний посібник /за заг. Ред..С.П. Миронової. Кам'янець – Подільський державний університет. 2010. 264 с.
 13. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2016. 164 с.
 14. Миронова С. П., Гаврилова О.В., Матвеева М.П. Основы корекційної педагогіки. /за заг. ред. Миронової С.П. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2010. 264 с.
 15. Мони́на Г.Б., Лютова-Робертс Е.К., Чутко Л.С. Гиперактивные дети: психолого-педагогическая помощь.: Монография. СПб.: Речь, 2007. 186 с.
 16. Никольская О.С. , Баенская Е.Р., Либлинг М.М. Аутичный ребенок. Пути помощи. М.: Теревинф, 2012. 288 с.
 17. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 224 с.
 18. Шипицына Л.М., Иванов Е.С., Данилова Л.А., Смирнова И.А. Реабилитация детей с проблемами в интеллектуальном и физическом развитии. СПб. 1998. 132 с.
- Додаткова:*
1. Тім Лорман, Джоан Деспелер, Девід Харві. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. пер. з англ. – К.: – СПДФО Парашин І.С. 2010 196 с.
 2. Колупаєва А. А. , Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: Наук.-метод. посіб. видання доповнене та перероблене, К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 273 с. (Серія «Інклюзивна освіта»). 20. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: Навч.-метод. посібник. К.: «АТОПОЛ». 2010. 96 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
 3. Колупаєва А.А., Софій Н.В., Найда Ю.М. та інш. Інклюзивна школа: Особливості організації та управління: Навч.-метод. посібник / за заг. ред. Даниленка Л.І. 2-ге видання, стереотипне К.: ФО П Парашин І.С., 2010, 128 с. 22. Колупаєва А.А. Педагогічні умови інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. К.: Педагогічна думка, 2007. 458 с.
 4. Обухівська А.Г., Ілляшенко Т., Жук Т. Психологу про дітей з особливими потребами у загальноосвітній школі. К.: Редакція загальнопед. газет, 2012. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
 5. Освіта Полтавщини назустріч дітям (з досвіду впровадження інклюзивної освіти у навчальних закладах області) / [упорядник І.О. Калініченко] Полтава: ПОППО, 2012 62 с.
 6. Петрова В.Г , Белякова И.В. . Кто они, дети с отклонениями в развитии? М.: Флинта: Московский психологосоциальный институт, 2000. 104 с.
 7. Питання догляду за особами з розумовою відсталістю в сучасній дефектології: Навч. посіб. [укладач Л.М. Руденко]. К.: «ДІА» 2007. 128 с.
 8. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навч. метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А.А. К.: ТОВ ВПЦ «Літопис ХХ». 2010. (Серія «Інклюзивна освіта»: у 9 книгах).

9. Селигман М. , Дарлинг Р. Обычные семи – особые дети [пер. с англ.] М.: Теревинф, 2007. 368 с.
10. Чеботарьова О.В. Методичні рекомендації з досвіду роботи щодо організації та проведення індивідуального навчання вдома з учнями, які мають вади у психічному чи фізичному розвитку К., 2000. 32 с.
11. Шипицына Л.М. , Мамайчук И.И. Психология детей с нарушениями функций опорнодвигательного аппарата: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Гуманит. издат. центр ВЛАДОС – 2004.
12. Форма підсумкового контролю успішності навчання екзамен.
13. Засоби діагностики успішності навчання усний, письмовий контроль.

ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА В АНДРАГОГІЦІ

Навчальна програма вибіркової компоненти освітньої програми «Логопедія» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта 016.01. Логопедія галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Кабельніковою Н.В., доцентом кафедри спеціальної освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення основної навчальної дисципліни «Логопедична робота в андрагогії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Логопедія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засоби логопедичної корекції та реабілітації дорослих пацієнтів з порушеннями комунікативно-мовленнєвої функції.

Міждисциплінарні зв'язки. Освітня компонента взаємопов'язана з такими дисциплінами, як «Логопедія з практикумом», «Мовленнєві та сенсорні системи і їх порушення», «Невропатологія», «Логопедична корекція системних порушень мовлення».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета: сформувати у майбутніх логопедів професійну компетентність через озброєння засобами корекційно-відновлювальної роботи з дорослими пацієнтами, спрямованими на усунення або послаблення у них симптомів порушення комунікативно-мовленнєвої функції та повернення до повноцінного соціального життя.

1.2. Завдання:

В результаті вивчення дисципліни студент має володіти теоретичними знаннями щодо:

- ☐ поняття про андрогічну модель корекційно-відновлювальної роботи в сучасній логопедії;
 - ☐ причин, механізмів та симптоматики порушень комунікативно-мовленнєвої діяльності у дорослих пацієнтів,
 - ☐ динаміки відновлення мовленнєвої функції у дорослих пацієнтів з порушеннями мовлення різного генезу;
 - ☐ сучасних підходів до діагностики стану мовленнєвої функції у дорослих;
 - ☐ сучасних засобів корекційно-відновлювальної логопедичної роботи з дорослими пацієнтами з порушеннями комунікації органічного генезу.
- уміннями та навичками:
- ☐ володіти технологіями, диференційованої діагностики порушень комунікативно-мовленнєвої діяльності у дорослих;
 - ☐ застосовувати засоби корекційно-відновлювальної роботи з дорослими пацієнтами на основі індивідуального та диференційованого підходів;
 - ☐ прогнозувати динаміку відновлення комунікативних умінь та навичок у дорослих пацієнтів;

▣ аналізувати й оцінювати ефективність організації корекційно-відновлювального впливу.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційної освітньої, навчально-реабілітаційної), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 3 Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 11. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

ЗК 12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (ФК)

ФК 1. Здатність до застосування знань провідних гуманістичних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 2. Здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності.

ФК 3. Здатність до застосування психолого-педагогічних, корекційно-методичних та фахових знань.

ФК 4. Вміння відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 5. Здатність застосовувати відповідні методи, прийоми, форми, засоби реабілітації і корекційної освіти.

ФК 6. Здатність здійснювати освітньо-корекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку в спеціальних та інклюзивних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах, реабілітаційних установах.

ФК 7. Здатність до застосування знань про основні принципи, правила, прийоми і форми педагогічної комунікації, до здійснення продуктивної професійно-корекційної і навчально-реабілітаційної взаємодії, суб'єкт-суб'єктної комунікації.

ФК 8. Вміння використовувати різноманітні інформаційні джерела та способи отримання інформації у професійних цілях.

ФК 9. Здатність застосовувати основні технологічні підходи до планування власної професійно-корекційної діяльності відповідно до порушень психофізичного розвитку та з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 10. Вміння раціонально організувати власну корекційно-педагогічну діяльність, самостійно контролювати її результативність, удосконалювати систему самоорганізації на основі сучасних корекційно-педагогічних технологій.

ФК 11. Здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку як суб'єктів навчального, корекційно-освітнього і навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу.

ФК 12. Здатність до застосування знань про психологічні механізми навчання та виховання дитини для забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 13. Здатність до застосування професійних медико-біологічних знань і практичних умінь і навичок, які є теоретичними основами побудови змісту корекційного, навчально-реабілітаційного процесу.

ФК 14. Здатність оцінити структуру дефекту при порушеннях мовлення, інтелекту, потенційні можливості розвитку різних сторін особистості дітей і підлітків з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 15. Здатність оцінити клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 16. Здатність виконувати корекційну освітню роботу з профілактики, подолання вад психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними, мовленнєвими порушеннями у освітньому, реабілітаційному процесі незалежно від типу закладу і форми організації освітньої діяльності.

ФК 17. Володіння засобами та методами корекції пізнавальних психічних процесів, мовлення, сенсорних порушень, порушень опорно-рухових функцій, емоційно-вольової сфери в процесі виховання дітей.

ФК 18. Здатність організовувати інклюзивний дитячий колектив, створювати в ньому умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції.

1.4. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знає сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, здатний застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.

ПРН 2. Володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні освітніх та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПРН 3. Знає сучасні методи діагностики психічного і фізичного розвитку дитини дошкільного і шкільного віку.

ПРН 4. Здатний планувати корекційно-педагогічний процес у загальноосвітніх закладах, забезпечувати його реалізацію та оцінку отриманих результатів.

ПРН 5. Здатний до застосування в освітньому процесі сучасних корекційно-педагогічних технологій.

ПРН 6. Володіє знаннями сучасної методики і освітніх технологій для забезпечення якості оволодіння навчальними досягненнями.

ПРН 7. Здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПРН 8. Здатний організовувати і проводити психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку.

ПРН 9. Здатний вирішувати питання, пов'язані з комплектуванням та організацією діяльності спеціальних освітніх закладів, здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, інтелекту, зору, слуху, опорно-рухових функцій і проводити з ними навчальну, корекційно-педагогічну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходів.

ПРН 10. Здатний здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та проводити з ними корекційно-розвивальну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

ПРН 11. Здатний сприяти соціальній адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку; готувати їх до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН 12. Здатний організовувати колектив дітей з порушеннями психофізичного розвитку та інтегрованого колективу.

ПРН 13. Здатний здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями

психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу.

ПРН 14. Здатний використовувати різноманітні методи та форми виховної роботи, прогресивні прийоми керівництва навчальною, трудовою та суспільною діяльністю учнів.

ПРН 15. Здатний використовувати сучасні технічні засоби навчання і виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку відповідно до нозології, спеціальну апаратуру, комп'ютерні програми та ін.

ПРН 16. Здатний співпрацювати з батьками дітей, особами, які їх замінюють, спеціалістами інших галузей (медиками, психологами, вчителями, вихователями).

ПРН 17. Здатний систематично підвищувати свою професійну компетентність.

ПРН 18. Здатний застосовувати найновіші досягнення в спеціальній освіті, здійснювати науково-дослідницьку та методичну діяльність.

ПРН 19. Здатний застосовувати методи діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

ПРН 20. Здатний забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів у корекційному освітньому процесі та позаурочній діяльності.

ПРН 21. Дотримується у своїй діяльності сучасних принципів толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН 22. Володіти культурою спілкування, його формами, способами, вербальними і невербальними засобами.

ПРН 23. Здатний аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.

ПРН 24. Здатний створювати рівноправний і справедливий клімат у корекційно-педагогічному та інклюзивному середовищі

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Логопедична реабілітація пацієнтів з органічними розладами фонації та порушеннями іннервації

Андрогічна модель корекційно-розвивальної та відновлювальної роботи в логопедії. Андрагогіка як наука. Загальна характеристика. Андрагогіка та педагогіка. Принципи андрагогіки. Особливості організації корекційно-відновлювальної роботи з дорослими пацієнтами.

Етіопатогенез та симптоматика порушень голосової функції у дорослих. Причини виникнення порушень голосу у дорослих. Форми патології голосу, їх патогенез. Функціональні розлади фонації. Органічні розлади фонації. Роль гормональних факторів у голосоутворенні. Особливості порушення голосу у хворих з психіатричними захворюваннями.

Система комплексного підходу до подолання афонії. Методичні засади відновлення голосової функції у дорослих. Етапи логопедичної роботи з відновлення голосової функції. Логопедична реабілітація хворих з вузликами голосових зв'язок. Логопедична робота з хворими після ларингектомії. Профілактика виникнення рецидивів та профілактика порушень фонації в осіб голосових професій.

Особливості прояву дизартрії у хворих із захворюваннями нервової системи. Етіологія та патогенез дизартрії при очагових пошкодженнях головного мозку. Класифікація дизартрії за нейроанатомічним принципом. Семіотика клінічних форм дизартрії. Принципи диференційної діагностики дизартрії у дорослих пацієнтів.

Змістовий модуль 2 Логопедична реабілітація пацієнтів з захворюваннями головного мозку

Клініко-нейропсихологічний підхід до вивчення афазії. Клінічні питання афазіології. Вчення О.Р.Лурія про три функціональні блоки мозку. Нейролінгвістичний підхід до вивчення афазії. Роль міжпівкульної асиметрії у проявах афазії.

Порушення мовлення у хворих з дегенеративними захворюваннями нервової системи. Прояви мовленнєвих порушень у пацієнтів з хворобою Альцгеймера. Особливості розпаду

мовлення у хворих з синдромом Рея. Симптоми порушення мовлення у хворих з алкогольними дегенераціями нервової системи. Прояви порушень мовлення у хворих на епілепсію. Особливості порушення мовлення у пацієнтів з хворобою Паркінсона.

Система логопедичної реабілітації пацієнтів з афазією. Принципи корекційно-відновлювальної роботи при афазії. Етапи відновлювального навчання. Особливості встановлення контакту логопеда з хворим на афазію. Роль та завдання гострого періоду у відновленні мовленнєво-комунікативної функції у хворих. Мета та завдання резидуального етапу корекційно-відновлювального навчання.

Диференційований підхід відновлення мовленнєвої функції у пацієнтів з афазією. Методичні засади відновлення мовлення у пацієнтів з акустико-гностичною афазією. Методичні засади відновлення мовлення у пацієнтів з амнестико-семантичною афазією. Методичні засади відновлення мовлення у пацієнтів з моторними формами афазії. Методичні засади відновлення мовлення у пацієнтів з динамічною афазією.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Логопедія: Підручник. \ за ред. М.К. Шеремет. К.: Вид. Дім «Слово», 2018. 786с.
2. Хрестоматія з логопедії: До 100-річчя факультету спеціальної та інклюзивної освіти \ за ред. С.Федоренко, І.Марченко. К.: Книга-плюс, 2019. 561с.

Додаткова література:

1. Литвиненко В. А., Луценко І. О. Застосування танцетерапії в оздоровчій роботі з дорослими // Матеріали І Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції, м. Суми, 5 квітня 2016 року. Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. С. 127-130.

2. Литвиненко В. А., Луценко І. О. Музикотерапія в оздоровчій роботі з дорослими // Проблеми здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії : Матеріали ІІІ Всеукраїнської заочної науково-практичної інтернет-конференції. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. , 2017. С. 202-204.

3. Станецька Г.М. Екстрапірамідні розлади мовлення у дорослих. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова: збірник наукових праць / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т. імені М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 31. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. С. 97-101.

4. Станецька Г.М. Розлади експресивного мовлення у дорослих при марганцевій енцефалопатії. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова: збірник наукових праць / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т. імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 34. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. С. 89-95.

Електронні підручники:

1. Логопедія: Підручник. \ за ред. М.К. Шеремет. К.: Вид. Дім «Слово», 2018. 786с. URL: <http://studfile.net/preview/2041266/>

2. Лянна О.В., Литвиненко В.А., Ласточкіна О.В. Організація відновлювально-логопедичної роботи при афазії у осіб післяінсультного стану в ланці взаємодії «логопед-сім'я». URL <https://aqce.com.ua/vipusk-13/organizacija-vidnovljuvalno-logopedivnoi-roboti-pro-afazii-u-osib.html/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Усне опитування, контрольна робота, виконання практичного завдання.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх

фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ЛОГОПСИХОЛОГІЯ

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Логопедія» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, спеціалізація 016.01 Логопедія галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена: Ільїною Н.В., доцентом кафедри спеціальної освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення навчальної дисципліни «Логопсихологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, спеціалізація 016.01 Логопедія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психічні процеси у дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку.

Міжпредметні зв'язки: базовими для вивчення зазначеного освітнього компоненту є знання з психології. Також «Логопсихологія» закладає основи для глибокого і якісного засвоєння логопедії в цілому та окремих методик в тому числі. У подальшому сприятиме формуванню професійної компетентності асистента вчителя, вихователя та вчителя-логопеда.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Логопсихологія» є озброєння студентів знаннями про закономірності і особливості психічного розвитку дітей з порушеннями мовленнєвої діяльності та психологічну діагностику в системі мовленнєвих порушень.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Логопсихологія» є

Пізнавальні: вивчення закономірностей та особливостей пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери осіб з різною структурою мовленнєвого дефекту (порушення звуковимови, системні порушення мовлення, порушення темпо-ритмічної сторони, порушення голосу, порушення писемного мовлення);

Методичні: формування у майбутніх логопедів вміння обирати та розробляти достовірні психологічні методи діагностики в системі мовленнєвих порушень;

Практичні: формування у студентів вміння виявляти особливості пізнавальної діяльності і емоційно-вольової сфери та діагностувати їх відхилення у дітей з порушеннями мовлення, організовувати кваліфіковану консультативну допомогу дітям з порушеним мовленнєвим розвитком та їхнім батькам.

1.3. Вивчення дисципліни «Логопсихологія» повинно бути орієнтовано на формування таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Фахові компетентності (ФК)

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-

педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

1.4. Програмні результати навчання:

РН4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.

РН8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

РН13. Володіти методиками сприяння соціальної адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Особливості психічних процесів у дітей з порушеннями мовлення

Логопсихологія як галузь спеціальної психології. Закономірності нормального психічного розвитку і патології. Функціональна норма. Сутність феномену порушеного розвитку. Структура ушкодженого розвитку. Предмет, мета і завдання логопсихології. Основні принципи логопсихології. Зв'язок логопсихології з іншими науками. Сучасні класифікації мовленнєвих порушень.

Загальна характеристика сприймання, види, властивості, структура. Відчуття і сприймання логопатів. Визначення пам'яті, основні якості, види. Пам'ять логопатів. Визначення мислення, операції, форми, види. Етапи або стадії мисленнєвої діяльності. Мислення логопатів. Особливості розвитку мовлення і мислення у дітей з вадами мовлення.

Визначення уваги. Структура, види, якості. Увага дитини-логопата.

Загальні поняття про волю, емоції, їх характеристика. Вольова дія. Особистість дошкільника з порушенням мовлення. Ігрова діяльність дошкільника з порушенням мовлення. Навчальна діяльність і особистість молодшого школяра з порушенням мовлення.

Змістовий модуль 2. Психологічна допомога дітям з порушеннями мовлення

Організація та структура психологічного вивчення дітей з мовленнєвою патологією. Основні принципи психолого-педагогічного обстеження дитини з порушеннями мовлення. Методи психолого-педагогічної діагностики, що використовуються в логопсихології. Роль несприятливих соціально-біологічних факторів у психічному розвитку дитини. Визначення психологічної корекції. Історія розвитку психологічної допомоги дітям із порушеннями в розвитку. Основні принципи психологічної корекції. Прийоми і методи психокорекційної роботи. Основні напрями психологічної допомоги дітям із проблемами у розвитку.

3. Рекомендована література

Основна (базова) література

1. Венгер А.Л., Цукерман Г.А. Психологическое обследование младших школьников М.: *Владос*, 2001. 160 с.

2. Калягин В. А. Овчинникова Т.С. Логопсихология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений. М.: *Академия*, 2006. 320 с.

3. Корсакова Н.К., Микадзе Ю.В., Балашова Е.Ю. Неуспевающие дети: нейропсихологическая диагностика трудностей в обучении младших школьников : учебное пособие., 2-е изд., доп. Москва : *Педагогическое общество России*, 2002. 154 с.

4. Логопсихология : Навчальний посібник / За ред. Коноплястої С. Ю. К. : *Академія*, 2010. 293 с.

5. Основы специальной психологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Кузнецова, Л. И. Переслени, Л. И. Солнцева и др.; Под ред. Л. В. Кузнецовой. М.: *Издательский центр «Академия»*, 2002. 480 с.
6. Психолого-педагогическая диагностика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / И.Ю.Левченко, С.Д.Забрамная, Т.А.Добровольская и др.; Под ред. И.Ю.Левченко, С.Д.Забрамной. М.: *Академия*, 2003. 320 с.
7. Сорокин В.М. Специальная психология : учебное пособие; под науч. ред. Л.М. Шипицына. СПб : *Речь*, 2003. 216 с.

Додаткова література

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. СПб: *Питер*, 2001. 688 с.
2. Коноваленко С.В. Развитие познавательной деятельности у детей от 6 до 9 лет. Практикум для психологов и логопедов. М.: «*Гном-Пресс*», «*Новая школа*», 1998. 56 с.
3. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека. М.: *Просвещение*, 1961. 345с.
4. Методика виявлення речевих порушень у дітей і діагностика їх готовності к школьному обучению / Е. Ф. Собонович, Л. Е. Андрусисин, Л. И. Бартенева. К.: «*Компанія «Актуальна освіта»*», 1998. 127 с.
5. Семенович А.В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте: учебное пособие для вузов. М. : *Академия*, 2002. 232 с.
6. Стребелева Е.А. Формирование мышления у детей с отклонениями в развитии : книга для педагога-дефектолога. М. : *Владос*, 2001. 184 с.
7. Шаповал И.А. Методы изучения и диагностики отклоняющегося развития: Учебное пособие. М.: *ТЦ Сфера*, 2005. 320 с.
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання екзамен
5. Засоби діагностики успішності навчання – контрольна робота, тести, питання до екзамену.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ЛОГОПЕДИЧНИЙ МАСАЖ

Навчальна програма вибіркової компоненти освітньої програми «Спеціальна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена Ільїною Н.В., доцентом кафедри спеціальної освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення навчальної дисципліни «Логопедичний масаж» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та методичні засади методики здійснення диференційованого логопедичного масажу особам з різними порушеннями мовленнєвої діяльності.

Міжпредметні зв'язки: зазначена освітня компонента пов'язана із вивченням «Мовленнєві та сенсорні системи і їх порушення», «Невропатологією», «Основами медичних знань», «Логопедією з практикумом».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета курсу: сформувати у студентів систему спеціальних знань, вмінь та навичок використання прийомів диференційованого логопедичного масажу у корекційній роботі з дітьми, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.

1.2. Завдання курсу:

Пізнавальні: уточнити знання студентів щодо анатомії фізіології органів мовлення в нормі та при патології; ознайомити з науково-теоретичними основами застосування засобів логопедичного масажу в комплексній корекційно-розвитковій роботі з дітьми, що мають порушення психомовленнєвого розвитку.

Методичні: навчити здійснювати диференційований вибір комплексу масажних рухів в залежності від стану м'язового тону та емоційного стану дитини, що має порушення психомовленнєвого розвитку.

Практичні: сформувати практичні навички проведення логопедичного масажу та пасивно-активної артикуляційної гімнастики.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційної освітньої, навчально-реабілітаційної), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 12. Здатність до застосування знань про психологічні механізми навчання та виховання дитини для забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 15. Здатність оцінити клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 18. Здатність організовувати інклюзивний дитячий колектив, створювати в ньому умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції.

1.4. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знає сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, здатний застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.

ПРН 2. Володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні освітніх та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПРН 11. Здатний сприяти соціальній адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку; готувати їх до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН 13. Здатний здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу.

ПРН 17. Здатний систематично підвищувати свою професійну компетентність.

ПРН 18. Здатний застосовувати найновіші досягнення в спеціальній освіті, здійснювати науково-дослідницьку та методичну діяльність.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Анатомо-фізіологічні основи логопедичного масажу

Визначення «Логопедичний масаж». Історія розвитку логопедичного масажу. Показання та протипоказання до проведення логопедичного масажу. Місце масажу у комплексній системі корекційно-педагогічного впливу. Фізіологічний вплив масажу на організм. Основні завдання логопедичного масажу. Центральний відділ мовленнєвого

апарату. Периферійний відділ мовленнєвого апарату. Нерви голови та шиї. Анатомічна будова та функціонування м'язів голови та шиї. Анатомічна будова та функціонування м'язів порожнини рота. Анатомічна будова та функціонування м'язів шиї.

Загальні рекомендації для здійснення попередньої діагностики перед проведенням логопедичного масажу. Огляд дитини перед проведенням логопедичного масажу. Пальпація м'язів перед проведенням логопедичного масажу. Оцінка рухового стану м'язів перед проведенням логопедичного масажу. Діагностичні критерії оцінки рухового стану м'язів артикуляційного апарату.

Змістовий модуль 2. Методичні аспекти проведення логопедичного масажу та пасивно-активної гімнастики.

Загальні рекомендації до проведення логопедичного масажу. Підготовка до проведення логопедичного масажу. Положення тіла під час логопедичного масажу. Основні прийоми логопедичного масажу. Гімнастика як важливий засіб додаткового впливу при логопедичному масажі.

Методичні вказівки до проведення розслаблюючого масажу. Методичні вказівки до проведення укріплюючого масажу. Розслаблюючий та активізуючий масаж плечового поясу та шиї. Масаж у ділянці гортані. Масаж лицьової мускулатури. Масаж м'язів язика та м'якого піднебіння. Методика зондового масажу О.В. Новікової. Вивчення спеціальних масажних зондів О.В. Новікової. Техніка виконання масажних прийомів зондами № 1-8. Зондовий масаж язика. Техніка точкового масажу. Прийоми точкового масажу. Методичні вказівки до проведення точкового масажу. Біологічно активні точки, які використовуються в логопедичному масажі.

Диференційоване використання прийомів логопедичного масажу під час подолання дизартрії. Диференційоване використання прийомів логопедичного масажу під час подолання ринолалії та порушень голосу. Диференційоване використання прийомів логопедичного масажу під час подолання заїкання. Самомасаж м'язів голови, шиї. Самомасаж м'язів та обличчя. Самомасаж м'язів язика. Самомасаж вušних раковин.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Архипова Е.Ф. Логопедический массаж при дизартрии. М.: АСТ: Астрель; Владимир: ВКТ, 2008. 20с.
2. Дьякова Е.А. Логопедический массаж. М.: Академия, 2005. 107с
3. Ласточкина О. В. Логопедичний масаж: курс лекцій. Навчально - методичний посібник для студентів спеціальності «Корекційна освіта. Логопедія». Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. 80с.
4. Новикова Е. Зондовый массаж. Коррекция звукопроизношения. Наглядно-дидактическое пособие. Часть 1. М.: Издательство «Гном и Д», 2009. 457с.
5. Приходько О.Г. Логопедический массаж при коррекции дизартрических нарушений речи у детей раннего и дошкольного возраста. М: КАРО, 2010. 160с.

Додаткова література:

1. Бадалян Л.О. Детская неврология. 3-е изд. М.: Просвещение, 1984. 332 с.
2. Блыскина И.В. Комплексный подход к коррекции речевой патологии у детей. Логопедический массаж: Методическое пособие для педагогов дошкольных образовательных учреждений. СПб.: «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2008 114с.
3. Ильякова Н.Е. Постановочные зонды в коррекции звукопроизношения. Пособие для логопедов дошкольных, школьных и медицинских учреждений. М.: Гном и Д, 2006. 24с.
4. Приходько О.Г. Ранняя помощь детям с двигательной патологией в первые годы жизни. Методическое пособие. СПб.: Издательство «КАРО», 2006. 22с.
5. Шафеева А. А. Логопедический массаж: метод. пособие. М.: БЕТА- ФРЕЙМ, 2009. 56с.

Електронні підручники:

- 1 Григоренко Н.Ю. Приемы дифференцированной логопедической работы по

преодолению произносительных расстройств у детей с нетяжелыми аномалиями органов артикуляции (текст). URL: <http://www.twirpx.com/file/458285/>

2 Григоренко Н.Ю. Приемы дифференцированной логопедической работы по преодолению произносительных расстройств у детей с нетяжелыми аномалиями органов артикуляции (текст). URL: <http://vunivere.ru/work8937>

3 Григоренко Н.Ю., Цыбульский С.А. Диагностика и коррекция звукопроизносительных расстройств у детей с нетяжелыми аномалиями органов артикуляции /учебно-методическое пособие/ (текст). URL: http://www.pedlib.ru/Books/7/0107/7_0107-1.shtml

4 Комплекс упражнений по миодыхательной стимуляции, направленный на вызывание звуков речи. Комплексы упражнений для звуков. Лимфодренажный массаж лица. URL: <http://moslogoped.ru/narusheniya/>

5 Приходько О.Г. Логопедический массаж при коррекции дизартрических нарушений речи у детей раннего и дошкольного возраста /учебно-методическое пособие/ (текст). URL: <http://www.pedlib.ru/Books/5/0218/> (<http://www.pandia.ru/text/78/023/7862.php>)

6 Приходько О.Г. Логопедический массаж при коррекции дизартрических нарушений речи у детей раннего и дошкольного возраста /учебно-методическое пособие/ (текст). URL: <http://zametkilogopeda.jimdo.com>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання залік

5. Засоби діагностики успішності навчання – контрольна робота, тести, питання до залік.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ЛОГОПЕДІЯ З ПРАКТИКУМОМ

Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми «Спеціальна освіта. Логопедія» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта спеціалізація 016.01 Логопедія галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Програма розроблена Ільїною Н.В., доцентом кафедри спеціальної освіти, кандидатом педагогічних наук, Кабельниковою Н.В., доцентом кафедри спеціальної освіти, доцентом, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення навчальної дисципліни «Логопедія з практикумом» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, спеціалізація 016.01 Логопедія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є етіопатогенез, симптоматика порушень мовленнєвого розвитку, методики, методи та прийоми діагностики, профілактики та логопедичної корекційно-розвивальної роботи з особами різного віку із відхиленнями у мовленнєвому розвитку.

Міжпредметні зв'язки: зазначена освітня компонента пов'язана із вивченням дисциплін загального педагогічного циклу, «Спеціальною педагогікою», спеціальними методиками навчання дітей з порушеннями мовлення, «Невропатологією», «Мовленнєві та сенсорні системи і їх порушення», «Логопсихологією з психолінгвістикою».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета курсу: сформувати у майбутніх логопедів професійну компетентність через озброєння знаннями з етіології, патогенезу та симптоматики мовленнєвих розладів, формування умінь профілактики, діагностики порушень мовленнєвого розвитку та організації корекційно-розвивальної, відновлювальної роботи з дітьми-логопатами різного віку, а також консультативної роботи з батьками дітей-логопатів та педагогами закладів дошкільної, загальної середньої освіти.

1.2. Завдання курсу:

Пізнавальні: озброїти студентів теоретичними відомостями щодо етіопатогенезу та симптоматики порушень мовлення у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; класифікації порушень мовленнєвого розвитку; методик, методів та прийомів діагностики мовленнєвих порушень; методик, методів та прийомів надання логопедичної допомоги особам з різними порушеннями мовленнєвої функції; особливостей організації логопедичної роботи в умовах освітніх закладів різного типу.

Методичні: навчити організовувати діагностичну та корекційну логопедичну діяльність, диференційовано добирати ефективні методики, методи та прийоми відповідно до потреб кожної особи з порушеннями мовлення.

Практичні: сформувати вміння діагностувати порушення мовленнєвої функції, у тому числі проводити диференційну діагностику; навчити використовувати методики, методи та прийоми логопедичної корекції з урахуванням етіопатогенезу мовленнєвих порушень; навчити надавати консультативну допомогу батькам дітей з порушеннями мовлення, педагогам закладів освіти, які працюють з дітьми із відхиленнями мовленнєвого розвитку.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі спеціальної освіти, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог до професійної, навчальної або дослідницької діяльності

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК -3. Здатність до абстрактного і критичного мислення, аналізу та синтезу, самоконтролю, самоаналізу, оцінки та забезпечення якості виконуваних робіт.

ЗК -6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та інформацією, знати інформаційні потреби суспільства, інформаційно-пошукові ресурси та вміння управляти інформацією в професійній діяльності.

Фахові компетентності (ФК)

ФК-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

ФК-8. Здатність до діагностики та розвитку перцептивних, мнемічних, імажитивних, мовленнєвих процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей з ООП дошкільного і шкільного віку; вміння інтерпретувати та застосовувати результати досліджень.

ФК -13. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах, знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми з порушеннями мовлення та їх батьками.

ФК -17. Здатність застосовувати відповідні методи, прийоми, зміст, форми, засоби та технології корекційного навчання, виховання та реабілітації. Здійснювати корекційно-освітній процес з урахуванням вікових, психофізіологічних та індивідуальних особливостей дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку в спеціальній та інклюзивній освіті.

1.4. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Володіє системними, усвідомленими загально-педагогічними, економічними, соціально-правовими та спеціальними знаннями, набутими в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності.

ПРН 4. Здатний до широкого критичного осмислення освітніх проблем, вирішення яких лежить в площині взаємодії фахівців різних галузей (медичних фахівців, психологів, соціальних педагогів, соціальними організаціями та ін.), працює над підвищенням своєї

професійної компетентності; приймає рішення на основі суспільно- ціннісних орієнтирів.

ПРН 5. Володіє знаннями з спеціальної дидактики, методик та технологій спеціальної освіти дітей з порушеннями інтелектуального та мовленнєвого розвитку.

ПРН 6. Володіє методиками корекційно-розвиткової роботи з особами з порушеннями психофізичного розвитку і мовлення; здійснює її інформаційне, дидактичне та ін. види забезпечення на основі диференційованого та індивідуального підходів.

ПРН 7. Володіє прийомами збору, зберігання, систематизації, узагальнення, використання та поширення інформації щодо дітей з ООП.

ПРН 8. Вміє планувати та прогнозувати результати власної корекційно-освітньої діяльності в процесі психолого-педагогічного супроводу дітей в спеціальній та інклюзивній освіті.

ПРН 9. Володіє методикою проведення наукових неврологічних, нейропсихологічних, педагогічних досліджень у галузі спеціальної та інклюзивної освіти та застосовує їх в практичній діяльності спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН 10. Здатний до розв'язання складних фахових завдань і проблем, що потребують оновлення, інтеграції; довіряє собі в умовах часткової та повної невизначеності, навичок екологічно безпечної поведінки та діяльності.

ПРН 12. Володіє методикою спостереження, обстеження та змістом психокорекційної роботи з дітьми з ТПМ та їх сім'ями, спрямованої на компенсацію та розвиток психічних процесів та особистісної сфери.

ПРН 15. Володіє навичками побудови корекційно-розвивального середовища для осіб з порушеннями інтелектуального розвитку дітей різного віку; створення мікроклімату в колективі на основі гуманізму, демократії, доброзичливої вимогливості.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Вступ до логопедії

Логопедія, її предмет, об'єкт та мета. Взаємозв'язок логопедії з іншими науками. Принципи логопедичного впливу. Методи логопедичного впливу. Вчення про причини та умови виникнення хвороб. Типи класифікацій етіологічних чинників (за часом впливу, за напрямом впливу, за характером впливу).

Класифікація основних причин порушення мовлення. Короткий огляд основних класифікацій. Клініко-педагогічна класифікація порушень мовлення. Психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення. Нозологічні форми розладів мови і мовлення відповідно до МКХ-10. Мультиаксальна класифікація недорозвинення мовлення у дітей за О.М. Корневим.

Будова та функції мовленнєвого апарату. Класифікація звуків української мови. Формування фонетичної та фонематичної сторони мовлення в онтогенезі.

Змістовий модуль 2. Дислалія

Визначення дислалії. Історія дослідження дислалії. Типи класифікацій дислалії. Механічна дислалія. Функціональна дислалія, її форми. Загальна характеристика етапів логопедичної роботи. Підготовчий етап. Етап постановки звука. Етап автоматизації та диференціації звука. Введення звука в самостійне мовлення.

Правильна артикуляція свистячих звуків. Види порушень свистячих звуків. Методика логопедичної роботи з усунення вад вимови свистячих. Правильна артикуляція шиплячих звуків. Види порушень шиплячих звуків. Методика логопедичної роботи з усунення вад вимови шиплячих. Правильна артикуляція свистячих звуків. Види порушень сонорних звуків. Методика логопедичної роботи з усунення вад вимови сонорних звуків. Правильна артикуляція задньоязикових звуків. Види порушень задньоязикових звуків. Методика логопедичної роботи з усунення вад вимови задньоязикових.

Організаційно-методичні засади обстеження дітей із дислалією. Етапи логопедичного обстеження. Методика збору анамнезу. Методика обстеження стану фонематичного слуху. Методика обстеження звуковимови. Методика обстеження стану звукового аналізу слів. Дефекти дзвінкості і глухості приголосних звуків. Методика логопедичної роботи з

подолання дефектів дзвінкості і глухості приголосних звуків. Дефекти твердості і м'якості приголосних звуків. Методика логопедичної роботи з подолання дефектів твердості і м'якості приголосних звуків.

Змістовий модуль 3. Етіопатогенез та класифікація дизартрії

Історичний аспект вивчення дизартрії. Причини виникнення дизартрії. Механізми дизартрії (клініко-фізіологічний аспект). Психолінгвістичне вивчення дизартрії. Класифікація дизартрії. Клініко-психологічна характеристика дітей із дизартрією. Порушення звуковимови. Порушення дихання. Порушення голосової функції та мелодико-інтонаційні розлади.

Коркова дизартрія. Варіанти коркової дизартрії. Особливості прояву синдромів коркової дизартрії. Мозочкові дизартрії. Провідні синдроми мозочкової дизартрії. Псевдобульбарна дизартрія. Варіанти псевдобульбарної дизартрії. Провідні синдроми псевдобульбарної дизартрії. Немовленнева симптоматика при центральних формах дизартрії. Підкоркова (екстрапірамідна) дизартрія. Синдром підкоркової дизартрії. Бульбарна дизартрія. Немовленнева симптоматика при бульбарній дизартрії. Мовленнева симптоматика при бульбарній дизартрії. Диференціація бульбарної дизартрії з паретичною формою псевдобульбарної дизартрії.

Мовленнева симптоматика при ДЦП. Особливості домовленневого розвитку дітей з ДЦП. Загальна характеристика, рівнів домовленневого розвитку дітей з ДЦП.

Клініко-педагогічна характеристика дітей із стертою дизартрією. Фонетико-фонематичні порушення при стертій дизартрії. Особливості просодичної сторони мовлення при стертій дизартрії. Особливості лексико-граматичної будови мовлення у дітей із стертою дизартрією. Диференційна діагностика стертої дизартрії.

Змістовий модуль 4. Корекція дизартрії

Мета обстеження дитини з дизартрією. Провідні принципи обстеження. Зміст обстеження (основні напрямки). Особливості ранньої діагностики дизартрії. Мета та провідні завдання логопедичної роботи при дизартрії. Принципи логопедичного впливу при дизартрії. Етапи логопедичного втручання при дизартрії (мета, завдання, зміст). Поетапний метод роботи над звуками при стертій дизартрії.

Методика подолання порушень тону в артикуляційній моториці. Корекція порушень дихання. Корекція порушень голосу. Корекція порушень артикуляційної моторики. Методика формування артикуляційного праксису. Методика логопедичної роботи при корковій дизартрії. Методика логопедичної роботи при мозочковій дизартрії. Методика логопедичної роботи при псевдобульбарній дизартрії. Методика логопедичної роботи при бульбарній дизартрії. Методика логопедичної роботи при підкорковій дизартрії. Диференціація дизартрії та дислалії. Диференціація дизартрії та моторної алалії. Специфіка прояву у дітей стертих форм дизартрії.

Змістовий модуль 5. Ринопалія

Історія вивчення проблеми ринопалії. Механізми піднебінно-глоткового змикання в нормі. Етіологія ринопалії. Класифікація ринопалії. Вроджена відкрита ринопалія. Класифікація розщеплень. Діагностика. Особливості фізіологічних процесів у дітей із ВВР (дихання, ковтання). Особливості голосу дітей із ВВР. Особливості звуковимови у дітей із ВВР. Закрита ринопалія. Етіологія. Механізми. Особливості мовлення дітей із закритою ринопалією. Мішана ринопалія. Етіологія, механізми. Особливості мовлення дітей із мішаною ринопалією.

Мета, основні завдання та принципи корекційної роботи. Етапи логопедичної роботи. Підготовчий етап. Післяопераційний етап логопедичної роботи. Етап корекції звуковимови, координації дихання, фонації та артикуляції. Методика подолання збільшеної назалізації. Методика розвитку голосу. Методика розвитку фонематичного слуху. Етап повної автоматизації набутих умінь. Методичні рекомендації щодо корекції звуковимови у дітей із ВВР. Особливості роботи над голосними звуками при ринопалії. Методика роботи над приголосними звуками при ринопалії. Методика розвитку фонематичного слуху. Мета, завдання, принципи та методи логопедичного обстеження при ринопалії. Методика збору

анамнестичних відомостей. Методика дослідження стану артикуляційного апарату. Методика дослідження стану звуковимови. Методика вивчення стану фонематичного розвитку.

Змістовий модуль 6. Порушення голосу

Порушення голосу. Класифікація. Функціональні порушення голосу. Органічні порушення голосу. Методика відновлення голосу у дітей з органічними порушеннями фонації. Методика корекції голосу у дітей з функціональними порушеннями фонації. Мутація голосу. Профілактика порушень голосу у дітей. Профілактика порушень голосу у дорослих, які належать до голосових професій.

Змістовий модуль 7. Порушення темпу мовлення

Характеристика темпу та ритму мовлення Історія вивчення порушень темпу та ритму мовлення. Затинання несудомного характеру – фізіологічні ітерації. Брадилалія. Етіологія. Патогенез. Симптоматика брадилалії (немовленнєва та мовленнєва). Тахілалія. Етіологія. Патогенез. Різновиди (баттаризм, полтерн). Симптоматика тахілалії (немовленнєва та мовленнєва). Організаційно-методичні засади лікувально-педагогічної роботи при порушеннях темпо- ритмічної організації мовлення. Система лікувально-педагогічної роботи при тахілалії. Система лікувально-педагогічної роботи при брадилалії

Змістовий модуль 7. Заїкання

Заїкання. Визначення. Історія вивчення проблеми. Механізми заїкання. Етіологія заїкання. Фізіологічні (біологічні) симптоми заїкання. Соціальні (психологічні) симптоми заїкання. Класифікація заїкання. Клініко-психологічна характеристика дітей із невротичною формою заїкання. Клініко-психологічна характеристика дітей із неврозоподібною формою заїкання. Модель фіксованості на своєму дефекті. Порівняльний аналіз затинань судомного та несудомного характеру. Порівняльний аналіз невротичної та неврозоподібної форми заїкання.

Поняття про комплексний підхід до реабілітації заїкуватих. Особливості організації логопедичної роботи із заїкуватими дітьми. Організація навчання та виховання заїкуватих дітей в умовах дошкільного закладу. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи. Форми та зміст взаємозв'язку логопеда із родиною заїкуватої дитини. Етапи логопедичного обстеження. Методика збору та вивчення амнестичних даних. Методика обстеження мовлення та моторики. Методика вивчення психологічних особливостей заїкуватою. Психолого-педагогічне заключення.

Комплексна система реабілітації заїкання Н.А. Власової та Є.Ф. Рау. Комплексна система реабілітації заїкання В.І. Селівьорстова. Комплексна система реабілітації заїкання Н.А. Чевельової. Комплексна система реабілітації заїкання С.А. Міронової. Особливості логопедичної роботи із школярами. Комплексна система реабілітації заїкання А.В.Ястребової. Значення психотерапії у логопедичній роботі з подолання заїкання у школярів. Методика проведення аутогенного тренування.

Профілактика та подолання мовленнєвих затинань у дітей. Лікувальний вплив дихальної гімнастики О. Стрельнікової. Методика проведення дихальної гімнастики. Вправи основного та допоміжного комплексу. Основні правила виконання дихальної гімнастики.

Змістовий модуль 9. Алалія

Поняття «алалія». Історичний аспект дослідження алалії. Поширеність алалії в дитячій популяції. Порівняльна характеристика алалії та афазії. Етіологія алалії. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення алалії Симптоматика та механізми алалії. Огляд сучасної класифікації форм алалії. Форми моторної алалії, механізми порушення мовлення при цих формах. Патогенез моторної алалії. Симптоматика моторної алалії. Клініко-психологічна характеристика дітей з моторною алалією. Діти з першим рівнем розвитку мовлення. Діти з другим рівнем розвитку мовлення. Діти з третім рівнем розвитку мовлення.

Сенсорна алалія. Історія вивчення сенсорної алалії вітчизняними та закордонними науковцями. Механізми формування функції розуміння мовлення в онтогенезі. Провідні механізми сенсорної алалії. Симптоматика сенсорної алалії. Ступені недорозвинення

мовленнєвослухового аналізатора Особливості експресивного мовлення Поширеність сенсорної алалії в дитячій популяції.

Мета, завдання та принципи обстеження. Зміст і методи обстеження. Диференціація алалії від інших порушень розвитку. Комплексний підхід подолання алалії. Особливості логопедичної роботи з дітьми I рівня сформованості мовлення. Особливості логопедичної роботи з дітьми II рівня сформованості мовлення. Особливості логопедичної роботи з дітьми III рівня сформованості мовлення. Принципи, методи та провідні завдання логопедичного втручання при сенсорній алалії. Методика формування немовленнєвих процесів.

Змістовий модуль 10. Афазія.

Поняття афазії. Історичний аспект дослідження проблеми. Причини виникнення афазії. Анатомо-фізіологічний аспект дослідження афазії. Класифікація афазії Акустико-гностична афазія. Порушення усного та писемного мовлення. Акустико-мнестична афазія. Варіанти. Порушення усного та писемного мовлення. Амнестико-семантична афазія. Варіанти. Порушення усного та писемного мовлення. Афферентна моторна афазія. Варіанти афферентної моторної афазії (за О. Р. Лурія). Мовленнєва симптоматика. Еферентна моторна афазія. Нейролінгвістичний підхід до порушень мовлення при еферентній моторній афазії. Варіанти еферентної моторної афазії. Особливості порушення усного та писемного мовлення при еферентній моторній афазії. Динамічна афазія. Порушення усного та писемного мовлення.

Принципи логопедичної роботи при афазії. Особливості проведення відновлюваної роботи при акустико-фонематичній афазії. Провідні завдання логопедичного впливу при акустико-мнестичній афазії. Специфіка відновлення порушених функцій при різних варіантах акустико-мнестичної афазії. Специфіка відновлення розуміння логіко-граматичних конструкції, уміння орієнтуватися у просторі при амнестико-семантичній афазії. Особливості подолання амнестичних явищ. Специфіка подолання апраксії артикуляційного апарату при аферентній моторній афазії. Особливості проведення логопедичної роботи на ранніх етапах. Специфіка подолання порушень усного мовлення. Особливості подолання порушень писемного мовлення. Профілактика «телеграфного стилю». Особливості проведення логопедичної роботи з відновлення «почуття мови» при еферентній моторній афазії. Специфіка подолання патологічної інертності в ланці породження складової структури мовлення, вибору слів. Провідні завдання відновлюваної роботи при динамічній афазії. Особливості подолання порушень внутрішнього програмування при динамічній афазії. Дослідження вищих психічних функцій. Дослідження особливостей експресивного мовлення. Вивчення стану імпресивного мовлення. Вивчення писемного мовлення (у молодших школярів).

Змістовий модуль 11. Порушення писемного мовлення

Історичний огляд учень про порушення писемного мовлення. Термінологія та визначення порушень читання у дітей. Психологічна класифікація специфічних помилок читання. Причини виникнення дислексії. Симптоматика дислексії. Механізми дислексії. Мультиаксальна класифікація дислексій (О.М. Корнев). Патогенетична класифікація С. Борель-Мезоні. Класифікація О.А. Токаревої. Класифікація М.Є. Хватцева. Класифікація Р.І. Лалаєвої. Концепція «мінімальної мозкової дисфункції». Концепція «затримки психічного розвитку». Клініко-психопатологічні симптоми дислексії. Поняття «дисграфія». Класифікація дисграфії. Класифікація дисграфії за підручником Л.С.Волкової. Класифікація дисграфії за І.М. Садовніковою. Класифікація дисграфії О.М.Корнева.

Принципи корекційної роботи при дислексії та дисграфії. Методика розвитку фонематичних процесів. Методика розвитку оптико-просторових уявлень та узагальнень. Методика розвитку граматичної будови мовлення. Провідні завдання діагностики порушень писемного мовлення. Дослідження розумового розвитку. Дослідження динамічного праксису. Дослідження сукцесивних функцій. Дослідження усного мовлення. Вивчення стану письма. Методика раннього виявлення дислексії. Профілактика дислексії та дисграфії.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Белякова Л. И., Дьякова Е. А. Логопедия. Заикание. М.: В. Секачев, *Издательство ЭКСМО-Пресс*, 2001. 320с.
 2. Ермакова И. И. Коррекция речи и голоса у детей и подростков. М.: *Просвещение: АО "Учебная литература"*, 1996. 143с.
 3. Ипполитова А. Г. Открытая ринолалия. М.: *Просвещение*, 1983. 95с.
 4. Корнев А. Н. Основы логопатологии детского возраста : клинические и психологические аспекты. СПб. : *Речь*, 2006. 380 с.
 5. Лалаева Р. И. Нарушения чтения и пути их коррекции у младших школьников. СПб.: *Союз*. 1998. 224с.
 6. Логопедия: Учебник для студентов дефектол. фак. пед. вузов / Под ред. Л.С. Волковой, С.Н. Шаховской . — М.: *Гуманит. изд. центр ВЛАДОС*, 1998. 680 с.
 7. Логопедія : Підручник / За ред. М. К. Шеремет. К. : *Слово*, 2010. 672 с.
 8. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. 3-є видання, доповнене. Тернопіль: *Навчальна книга – Богдан*, 2014. 160 с.
 9. Садовникова И. Н. Нарушение письменной речи и их преодоление у младших школьников. М.: *ВЛАДОС*, 1997. 256с.
 10. Фомичева М.Ф. Воспитание у детей правильного звукопроизношения: Практикум по логопедии: Учеб. пособие для учащихся пед. уч-щ по спец. № 03.08 «Дошк. воспитание». М.: *Просвещение*, 1989, 239 с.
 11. Хрестоматия по логопедии: В 2 т. /Под ред. Л. С. Волковой и В. И. Селивёрстова. М.: *ВЛАДОС*, 1997.
 12. Шохор-Троцкая (Бурлакова) М. К. Стратегия и тактика восстановления речи. М.: *Изд-во ЭКСМО-Пресс, В. Секачев*, 2001. 432с.
- Додаткова література:
1. Вильсон Д. К. Нарушения голоса у детей. М.: *Медицина*, 1990. 448с.
 2. Ефименкова Л. Н. Коррекция устной и письменной речи учащихся начальных классов. М.: *ВЛАДОС*, 2001. 336с.
 3. Лопатина Л. С., Серебрякова Н. В. Логопедическая работа в группах дошкольников со стёртой формой дизартрии. СПб., *Дельта*, 1994. 216с.
 4. Основы теории и практики логопедии. Под ред. Р. Е. Левина. М. : *Просвещение*, 1968. 193 с.
 5. Пеллингер Е. Л., Успенская Л. П. Как помоч заикающимся школьникам. М.: *Просвещение*, 1995. 176с.
 6. Поваляева М. А. Справочник логопеда. Ростов-на-Дону: "*Феникс*", 2002. 448с.
 7. Селивёрстов В. И. Заикание у детей: Психокоррекционные и дидактические основы логопедического воздействия: Учеб. пособие для студ. высш. и средн. пед. учеб. заведений. 4-е изд., доп. М.: *ВЛАДОС*, 2001. 229с.
 8. Филичева Т. Б., Чиркина Г. В. Подготовка к школе детей с общим недоразвитием речи в условиях специального детского сада. М.: *МГЗПИ*, 1991. 188с.
 9. Филичева Т.Б., Чевелева Н.А., Чиркина Г.В. Основы логопедии. - М. : *Просвещение*, 1990. 243с.
 10. Цветкова Л. С. Афазия и восстановительное обучение. М.: *Просвещение*, 1988. 207с.
 11. Шохор-Троцкая (Бурлакова) М. К. Коррекция сложных речевых расстройств М.: *Изд-во ЭКСМО-Пресс, В. Секачев*, 2000. 368с.
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання диференційований залік, екзамен.
 5. Засоби діагностики успішності навчання – контрольна робота, тести, питання до заліку, питання до екзамену.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ

ВИХОВАННЯ ЩАСЛИВОЇ ДИТИНИ

Навчальна програма вибіркової компоненти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Програма розроблена: Полевіковою О.Б., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук, доцентом.

Вступ. Програма вивчення вибіркової освітньої компоненти «Виховання щасливої дитини» складена з метою підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Предметом вивчення освітньої компоненти є теоретико-методичні засади виховання щасливої дитини в сучасній сім'ї, зокрема питання ролі батьків у житті дитини; особливостей методик раннього розвитку; специфіки спілкування з дорослими та однолітками; мистецтва навчання; покарання та заохочення дітей; виховання надзвичайної дитини; численних способів допомоги батькам у важких життєвих обставинах з означеної проблеми та сучасний перспективний досвід виховання.

Міжпредметні зв'язки: опановуючи зазначений перелік знань, умінь і навичок, студенти мають актуалізувати знання з таких освітніх компонент як «Філософія», «Педагогіка», «Історія України».

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета: формування у молодого покоління здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усвідомленого батьківства, системи знань щодо виховання щасливої дитини в сучасній сім'ї, вивчення закономірностей, принципів, методів, форм, прийомів та засобів навчання і виховання дітей в умовах сьогодення; формування готовності до реалізації набутих педагогічних умінь та навичок у майбутньому.

1.2. Завдання:

Методичні: історико-генетичний аналіз проблеми виховання щасливої дитини в німецькій сім'ї;

науково-педагогічний аналіз теорії і практики сімейного виховання;

визначення сутності впливу соціально-економічних змін у суспільстві на процес виховання щасливої дитини в сучасній сім'ї;

виявлення пріоритетних тенденцій виховання щасливої дитини в сімейних умовах;

аналіз змісту, форм, методів та педагогічних умов виховання щасливої дитини;

виявлення перспективних педагогічних підходів до виховання щасливої дитини в сучасній сім'ї, що сприятимуть подальшому розвитку вітчизняної сімейної педагогіки.

Виховні: мотивація до усвідомленого батьківства, формування бажання бути компетентним батьком, здатним виховати щасливу дитину.

Розвивальні: розвиток творчого педагогічного мислення, озброєння студентів варіативними технологіями виховання щасливої дитини.

1.3. Програмні компетентності:

Результатом засвоєння студентами освітнього компоненту «Виховання щасливої дитини» є сформованість у них програмних компетенцій:

- когнітивних, що передбачають використання теорій і понять, а також приховані знання, надбані з досвідом;
- функціональних (уміння і ноу-хау), а саме те, що людина має уміти робити в освітньому середовищі, в галузі подальшого навчання або соціальної діяльності;
- особистісних, що передбачають сформованість поведінкових умінь у конкретних ситуаціях;
- етичних, що базуються на системі особистих і професійних цінностей;

- мовних, що передбачають формування навичок володіння державною мовою як в усній, так і письмовій формі;
- соціогенних і професійних, що мають на меті формування професійних, світоглядних і громадських якостей особистості, розвиток навичок спілкування, поглиблення інтелекту, мотивації та всієї системи ціннісних орієнтацій, формування соціальних цінностей у контексті зазначеної мети.

Програмні результати навчання

1. Розвиток у студентів педагогічного мислення, здатності до аналізу педагогічних явищ та процесів, стратегій і нових розробок у галузі освіти, виховання, розвитку і соціалізації особистості та їх планування та прогнозування.

2. Усвідомлення мети, основних завдань та способів їх досягнення в педагогічній діяльності та у власній родині.

3. Сформованість системи знань щодо теоретико-методичних засад виховання щасливої дитини в сучасній сім'ї, зокрема питання ролі батьків у житті дитини; особливостей методик раннього розвитку; специфіки спілкування з дорослими та однолітками; мистецтва навчання; покарання та заохочення дітей; виховання надзвичайної дитини застосовувати сучасні технології наукової організації педагогічної праці; аналізувати, узагальнювати і використовувати інноваційний педагогічний досвід, результати наукових досліджень).

4. Готовність до творчого використання педагогічних умінь та навичок у майбутній практичній діяльності.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади виховання щасливої дитини в сучасній сім'ї.

Щастя як наукова категорія. Тлумачення дефініції. Теорії щастя. Проблема щасливої дитини в історії педагогічної науки. Вплив соціально-економічних змін на структуру, форми та функції сучасної сім'ї. Теорія поколінь.

Мистецтво щастя. Важливість щастя для нації. Складові щастя. Як обчислити щастя. Помилкові думки про щастя, або оманливе щастя. Перешкоди щастю. Парадокси щастя. Розстановка пріоритетів. Гонитва за перевагою. Прагнення до течії: Як працює Flower. Самоспівчуття і вдячність.

Надійна прихильність. Любов та обдарування. Творчий альтруїзм. Авторитетна природа. Психологічна реактивність. Шкала максимізатора. Особистісна відповідальність. Компенсаційні цілі. Техніка регулювання емоцій. Підтримка здорового образу життя. Почуття недовіри. Види довіри.

Переваги і судження. Ігнорування джерела всередині. Переваги усвідомленості.

Дитина в онтогенезі. Психологічні особливості та дитячі потреби з моменту народження. Етапи розвитку дітей. Дитячі вікові кризи. Розвиток дитячих талантів та здібностей. Прості і веселі способи допомоги батькам у важких життєвих обставинах (Як привчити до горщика).

Емоційний інтелект. Тлумачення дефініції. Передумови і структура емоційного інтелекту. Методи формування емоційного інтелекту.

Роль батьків у житті дитини. Найважливіші люди для дитини. Значення інших родичів у формуванні особистості дитини. Жінки, які фанатично виконують роль матері. Які це має наслідки? Дитячі страхи. Їх види. Рекомендації з подолання. Значення режиму в житті дитини.

Щастя і гендер. Сучасні особливості чоловіків та жінок. Відмінності у підходах до виховання хлопчиків та дівчаток. Особливості дитячої сексуальності. Дитячий онанізм. Як розмовляти з дітьми про ЦЕ.

Браття та сестри. Різні діти в одній сім'ї. Створення реальної системи очікувань по відношенню до дітей. Дитячі ревності.

Змістовий модуль 2. Система виховання щасливої дитини в сучасній сім'ї

Методики раннього навчання та розвитку дітей: їх користь та необхідність для дитини. Огляд методик раннього розвитку та додаткової освіти. Аргументи за і проти. Виховання у грі. Формування самооцінки та лідерських якостей дитини. Щастя творчості.

Сучасні освітні засоби для дітей. Класифікація сучасних освітніх засобів. Енциклопедія сучасних освітніх засобів. Сучасні освітні засоби – своїми руками. Сучасні освітні засоби – під руками. Ризики цифровізації. Книга в житті дитини. Як прилучити дітей до читання.

Щастя спілкування. Зворотній зв'язок стосовно діяльності дитини. Зворотній зв'язок стосовно поведінки дитини. Активне слухання. Правила й обмеження. Як спілкуватися з дитиною, якщо батьки не можуть жити разом. Золоті правила спілкування з дитиною. Хитрощі, що мусять знати усі батьки, які люблять своїх дітей. Способи потрапити до світу дитини і навчитися спілкуватися з нею на зрозумілій їй мові.

Щастя навчання: досвід Великобританії, Фінляндії та Японії. Призначення освіти. Наука проти традиційних уявлень. Чи можливі заохочення за допомогою винагороди. Некогнітивні здібності та успіх. Чи ефективно навчати в малих класах. Що таке гарний учитель.

Покарання та заохочення дітей. Боротьба мотивів. Залізний кулак в оксамитовій рукавичці. Таїна підкріплення. Як сказати дитині "Ні!". Авторитет в авторитеті. Як себе поводити, коли дитина не слухається.

Виховання надзвичайної дитини. Причини дивної поведінки дитини. Сильні та слабкі сторони надзвичайної дитини. Співпраця з надзвичайними дітьми. Планування успіху. Особливості спілкування.

3. Рекомендована література.

Основна література:

1. Вагнер Тоні, Дінтерсміт Тед. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до реального життя. К. : Наш формат, 2017. 312 с.

2. Курпатов Андрей. Счастливый ребёнок. Универсальные правила. Вильнюс : Alma littera, 2016. 320 с.

3. Курсінка Мері Шіді. Виховання надзвичайної дитини. Порадник для батьків надто активних, емоційних, вразливих, чутливих і наполегливих дітей. К.: Наш формат, 2018. 432 с.

4. Покусаева Олеся. Русские дети вообще не плюются. М. : АСТ, 2014. 352 с.

5. Сурженко О.П. Виховання щасливої дитини в сучасній німецькій сім'ї : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Луганськ, 2010. 186 с.

6. Гресь Анна. Книга родительских секретов. Х. : Основа, 2018. 287 с.

Додаткова література:

7. Гавриш Н.В. Філософія для дітей. Цікаві уроки для молодших школярів. К. : Слово, 2014. 232 с.

8. Друкерман Памела. Французские дети не плюются едой. Секреты воспитания из Парижа. – М. : Синдбад Москва, 2014. 256 с.

9. Козлов Н.И. Философские сказки для обдумывающих жизнь, или весёлая книга о свободе и нравственности. М. : Астрель: АСТ: ХРАНИТЕЛЬ, 2006 г. 481 с.

10. Кудряшова Л.Д. 111 баек для руководителей. СПб. : Питер, 2012. 160 с.

11. Лабиринт души. Терапевтические сказки / Под ред. О.В.Хухлаевой, О.Е.Хухлаева. М. : Академический Проект; Фонд «Мир», 2010. 275 с.

12. Накамура Макико. Как сделать, чтобы ребёнок учился с удовольствием? Японские ответы на неразрешимые вопросы. М. : Эксмо, 2018. 176 с.

13. Николаева Е.И. 111 баек для детских психологов. СПб. : Питер, 2011. 260 с.

14. Павлов И.В. Общение с ребёнком. Тренинг взаимодействия. СПб. : Речь; М. : Сфера, 2008. 87 с.

15. Піроженко Т.О. Прийняття дитиною цінностей. К. : Слово, 2018. 240 с.

16. Практикум по психологическим играм с детьми и подростками / Под ред.

М.Р.Битяновой. СПб. : Питер, 2009. 304 с.

17. Сигел Дэниел Джорж. 12 революционных стратегий всестороннего развития мозга вашего ребёнка. М. : Эксмо, 2014. 256 с.

18. Фопель К. Психологические принципы обучения взрослых. Проведение воркшопов: семинаров, мастер-классов. М. : Генезис, 2010. 360 с.

19. Фопель Клаус. Барьеры, блокады и кризисы в групповой работе. Сборник упражнений. М. : Генезис, 2007. 160 с.

20. Эксакусто Т.В. Групповая психокоррекция : тренинги и роли, игры для личностного и профессионального развития. Ростов н/Д : Феникс, 2014. 254 с.

Електронні підручники:

21. Вагнер Тоні, Дінтерсміт Тед. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до реального життя. К. : Наш формат, 2017. 312 с. <https://www.empatia.pro/>

22. Гавриш Н.В. Філософія для дітей. Цікаві уроки для молодших школярів. К. : Слово, 2014. 232 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/33688705.pdf>

23. Гиппенрейтер Ю.Б., Общаться с ребенком. Как? М. : АСТ, 2021 г. 204 с. <https://cbr-perm.ru/upload/iblock/72d/72ddf331d1c288adac44bc45f00e56bd.pdf>

24. Гиппенрейтер Ю.Б., Продолжаем общаться с ребенком. Так? М. : АСТ, 2021 г. 101 с. <https://azbyka.ru/deti/prodolzhaem-obshhatsya-s-rebenkom-tak-gippenrejter-yu-b>

25. Гресь Анна. Книга родительских секретов. Х. : Основа, 2018. 287 с. https://www.4mamas-club.com/wp-content/uploads/2016/05/Книга-roditelskih-sekretov_preview.pdf

26. Курпатов Андрей. Счастливый ребёнок. Универсальные правила. Вильнюс : Alma littera, 2016. 320 с. <http://akvarel-ds.ru/wp-content/uploads/2020/05/schastlivyj-rebenokkurpatov.pdf>

27. Курсінка Мері Шіді. Виховання надзвичайної дитини. Порадник для батьків надто активних, емоційних, вразливих, чутливих і наполегливих дітей. К. : Наш формат, 2018. 432 с. https://andronum.com/index.php?dispatch=products.download_fragment2&product_id=16744

28. Накамура Макико. Как сделать, чтобы ребёнок учился с удовольствием? Японские ответы на неразрешимые вопросы. М.: Эксмо, 2018. 176 с. <https://www.rulit.me/books/kak-sdelat-chtoby-rebenok-uchilsya-s-udovolstviem-yaponskie-otvety-na-nerazreshimye-voprosy-read-582759-1.html>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Усне опитування, тестування, виконання практичного завдання.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до освітньої пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки теми, що вивчається, перевага надається усному чи письмовому контролю.

СЕНСОРНА ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Навчальна програма вибіркової освітньої компоненти першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти

Програма розроблена Ільїною Н.В., доцентом кафедри спеціальної освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення навчальної дисципліни «Сенсорна інтеграція дітей з особливими освітніми потребами» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та методичні засади корекції та розвитку процесів сенсорної інтеграції у дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку.

Міжпредметні зв'язки: зазначена освітня компонента пов'язана із вивченням наук психологічного та педагогічного циклів, а також із дисциплінами, що розкривають суть та специфіку інклюзивного навчання осіб із особливими освітніми потребами.

1. Мета та завдання освітньої компоненти.

1.1. Мета курсу: Ознайомити здобувачів освіти з теоретичними та методичними засадами організації корекційно-розвивального процесу в сучасних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним та інтегрованим навчанням на основі сенсорно-інтеграційної терапії.

1.2. Завдання курсу:

Пізнавальні: ознайомити здобувачів освіти з теоретико-методичними основами корекції та розвитку процесу сенсорної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами. Навчити аналізувати особливості сенсорної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами.

Методичні: сформувати здатність організовувати цілеспрямований корекційно-розвивальний процес з подолання порушень сенсорної інтеграції у дітей з особливими освітніми потребами в сучасних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним та інтегрованим навчанням.

Практичні: сформувати практичні навички щодо використання ігор та вправ для розвитку сенсорної інтеграції.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційної освітньої, навчально-реабілітаційної), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 4. Вміння відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 5. Здатність застосовувати відповідні методи, прийоми, форми, засоби реабілітації і корекційної освіти.

ФК 6. Здатність здійснювати освітньо-корекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку в спеціальних та інклюзивних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах, реабілітаційних установах.

ФК 14. Здатність оцінити структуру дефекту при порушеннях мовлення, інтелекту, потенційні можливості розвитку різних сторін особистості дітей і підлітків з порушеннями психофізичного розвитку.

1.4. Програмні результати навчання:

ПРН 5. Здатний до застосування в освітньому процесі сучасних корекційно-педагогічних технологій.

ПРН 10. Здатний здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та проводити з ними корекційно-розвивальну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

ПРН 11. Здатний сприяти соціальній адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку; готувати їх до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН 13. Здатний здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти.

Змістовий модуль 1. Науково-методичні засади вивчення сенсорної інтеграції у дітей

Сенсорний інтеграція і мозок. Визначення сенсорної інтеграції. Розвиток сенсорної інтеграції: від народження до школи. Основні етапи розвитку дитини. Роль нервової системи у здійсненні сенсорної інтеграції. порушення сенсорної інтеграції. Причина порушення сенсорної інтеграції. Рівні процесу сенсорної інтеграції. Перший рівень інтеграції. Другий рівень сенсорної інтеграції. Третій рівень інтеграції. Четвертий рівень інтеграції.

Змістовий модуль. Порушення сенсорної інтеграції різних модальностей у дітей

Організація вестибулярної системи. Знижена активність вестибулярної системи. Опитувальний лист «Порушення вестибулярно-білатеральної інтеграції». Підвищена активність вестибулярної системи. Опитувальний лист «Гравітаційна невпевненість». Діспраксії розвитку. Види рухів і їх порушення. Схема тіла і рухове планування. Опитувальний лист. «Праксис (рухове планування)». Тактильна гіперчутливість: симптоми. Опитувальний лист. «Тактильна гіперчутливість». Зорова перцепція і порушення слуху та мовлення. Порушення зорової перцепції. Опитувальний лист «Зорова перцепція». Порушення слуху та мовлення. Опитувальний лист «Обробка звукових імпульсів».

Оцінка розвитку стану сенсорної інтеграції у дітей і здійснення корекційно-розвивального впливу і втручання. Основні принципи сенсорно-інтегративної терапії. Організація стимулюючого середовища. Терапевтичне обладнання.

3. Рекомендована література.

Основна література

1. Айрес, Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития [пер. с англ. Юлии Даре]. М.: *Теревинф*, 2009. 272 с.

2. Миненкова И. Н. Обеспечение сенсорной интеграции в коррекционно-развивающей работе с детьми с тяжёлыми и или множественными нарушениями психофизического развития И.Н. Миненкова Обучение и воспитание детей в условиях центра коррекционно-развивающего обучения и реабилитации: учеб.-метод. пособие. Науч. ред. С.Е. Гайдукевич. Мн: *УО БГПУ им. М. Танка*, 2007. С. 86-92.

3. Сенсорная комната – волшебный мир здоровья: Учебно-методическое пособие / Под общей ред. В.Л. Жевнерова, Л.Б. Баряевой, Ю.С. Галлямовой. СПб. : *ХОКА*, 2007, ч. 1 : Темная сенсорная комната. 352с.

Додаткова література

1. Банди А., Мюррей Э., Лейн Ш. Сенсорная интеграция. Теория и практика. Перевод с англ. Ермолаев Д. В. М.: *Теревинф*, 2018 г. 768 с.

2. Кислинг У. Сенсорная интеграция в диалоге. Понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие. Перевод с англ. Шарп К. Под ред. Клочковой Е. В. М.: *Теревинф*, 2017. 240 с.

3. Колдуэлл, Ф., Хорвуд Дж. Интенсивное взаимодействие и сенсорная интеграция в работе с людьми с тяжелыми формами аутизма : практическое руководство; пер. с англ. И. Л. Рязановой. Москва : *Теревинф*, 2020. - 130 с.

4. Косински К. Эрготерапия для детей с аутизмом. эффективный подход для развития навыков самостоятельности у детей с аутизмом и РАС. Екатеринбург: *Рама Паблишинг*, 2017. 192 с.

5. Крановиц К. Разбалансированный ребенок. К.: *Мультиметод*. 2019. 384 с.

6. Як Э., Аквилла П., Саттон Ш. Строим мостики с помощью сенсорной интеграции. Терапия детей с аутизмом. Белая Церковь: *Белоцерковская книжная фабрика*, 2016. — 240 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання – контрольна робота, тести, питання до залік.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю: усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування; усного обговорення методичних проблем; метод письмового контролю здійснюється за допомогою контрольних робіт, тестових завдань, творчих робіт, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до освітньо-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та письмовому контролю.

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ІННОВАЦІЇ

*Навчальна програма вибіркової компоненти першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти*

Програма розроблена Полевіковою О.Б., доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Предметом вивчення навчальної дисципліни «Лінгводидактичні інновації» є основні поняття педагогічної інноватики, методика розвитку мовлення дітей засобами інноваційних технологій; організація роботи з формування мовленнєвої та художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та загальної середньої освіти на основі інноваційних педагогічних технологій.

Міждисциплінарні зв'язки: опановуючи зазначений перелік компетентностей, здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти мають актуалізувати знання з курсів «Сучасна українська мова з практикумом», «Педагогіка», «Лінгводидактика», що сприятиме в подальшому формуванню професійної компетентності педагога у лінгводидактичному аспекті.

1. Мета та завдання навчальної освітнього компонента

1.1. Мета: сформувати професійно-мовленнєву готовність майбутніх педагогів до здійснення інноваційної діяльності у процесі мовленнєвого та художньо-мовленнєвого розвитку здобувача дошкільної та загальної середньої освіти.

1.2. Завдання Курсу:

- **пізнавальні:** засвоєння теоретичних засад становлення і розвитку педагогічної інноватики: основних орієнтирів розвитку та провідних напрямків інновацій; технологічності сучасної освіти; змісту і методики розвитку мовлення і навчання дітей від народження до юнацтва рідної мови в освітніх установах на основі сучасних інноваційних технологій;

- **виховні:** формування мотивації до здійснення організованого і цілеспрямованого навчання рідної мови здобувачів дошкільної та загальної середньої освіти на засадах лінгводидактичної інноватики.

- **розвивальні:** розвиток здатності адекватного оцінювання власної інноваційної педагогічної діяльності, її впливу на мовленнєвий розвиток дітей, порівняння результатів із передбачуваними чи запланованими, виявлення недоліків; уміння діагностувати лінгводидактичні інновації.

Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього, дошкільного та шкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових.

Загальні компетентності (КЗ)

КЗ - 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ - 2. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ - 3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ - 4. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ - 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ - 6. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (КС)

КС - 1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС - 2. Здатність до розвитку в дітей раннього, дошкільного та шкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

Програмні результати навчання

ПР-1. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-2. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-3. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ. Інновації розвитку мовленнєвої компетентності дітей

Вступ. Інноваційна педагогічна діяльність – стратегічний напрям освіти. Дослідження інновацій в Україні та за кордоном. Співвідношення інновацій і традицій в освіті. Термінологічне поле інноватики. Специфіка інноваційного процесу в освіті. Проблеми класифікації педагогічних інновацій. Синергетичні особливості педагогічних інновацій. Головні аспекти інноваційної діяльності педагога.

Сутність готовності педагогів до інноваційної діяльності. Структурні компоненти готовності педагогів до інноваційної діяльності: мотиваційний компонент, особистісно-креативний компонент, технологічний компонент, рефлексивний компонент.

Педагогічна інноватика: сутність дефініції та критерії класифікації. Становлення інноватики в системі дошкільної освіти. Основні орієнтири розвитку та провідні напрямки інновацій. Технологічність сучасної дошкільної освіти. Мовленнєва компетентність дошкільника у лінгводидактичному вимірі.

Інновації розвитку фонетичної компетентності дітей: бізіборд, килимки-трансформери, сенсорні коробки, метод су-джок, фетрові книги, фланелеграф, камінці Марблс, динамічна іграшка В. Кайе «Дзига», освітня кінезіологія.

Сучасні технології розвитку лексичної компетентності: технологія раннього навчання Г. Домана, технологія раннього навчання М. Зайцева, кластери, круги Луллія, мультимедійні презентації, геоборди, флеш-картки, інтелектуальні карти.

Інновації розвитку граматичної компетентності: ейдетика, мнемотехніка, моделювання, сінквейн, технологія «Стіни, що говорять», робота в парах змінного складу.

Змістовий модуль 2. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та загальної середньої освіти

Сучасні технології розвитку діалогової компетентності: лепбук, сторітелінг, технологія «Story cubes», ляльки Лоли, японське мистецтво манги, карти Проппа, технологія «Освітня подорож», робота в парах, робота в парах змінного складу, авторська мотиваційна лінгво-педагогічна технологія формування стійких умінь створення розповідей різних типів дітьми старшого дошкільного віку.

Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності: блоки Дьенеша, слухання з передбаченням, технологія ведення полілогу, ТРВЗ, штучні тексти, технологія сприймання

художніх творів В.Рогозіної, інноваційні форми роботи з книгою: книжковий дрес-код; бенефіс книжки; бібліофреш; літературний слем; караван історій; поетичний нон-стоп; бібліотерапія; книжковий подіум; книжкові піжмурки, буккросінг, акція «Подаруй книгу».

Технології розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників: геокешинг, ігри К. Фопеля, сендплей, квест, LEGO- конструювання, скрайбінг, коректурні таблиці Н.В.Гавриш та К.Крутій.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Практикум. Харків : Слово, 2013. 448 с.

2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. Х.: Вид. група «Основа», 2009. 176 с.

3. Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам / Авт.-упор.: Л. В. Калуська, М. В. Отрощенко. – Мандрівець, 2010. 376 с.

4. Інноваційні тенденції мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку/ Полєвікова О.Б., Борисенко Н.М., Віттенберг К.Ю. та ін./ Базова програма «Я у Світі»: методичні рекомендації для вихователів ДНЗ [упоряд. О.Б. Полєвікова]. Х: Видав.група «Основа», 2009. С. 71-100.

5. Полєвікова О.Б., Сугейко Л.Г. Инновационное обучение дошкольников языку онлайн: проблемы и возможные пути их решения // Материалы XII Междунар. научно-практ. семинара «Дошкольное образование: опыт, проблемы, перспективы» 22-23 апреля 2021 г. г.Барановичи, Респ. Беларусь / М-во образования Респ.Беларусь, учреждение образования «Барановичский государственный университет»; гл.ред.: Н.Г.Дубешко. – Барановичи: БарГУ, 2021. – С.42-44.

6. Полєвікова О.Б. Інноваційні технології навчання рідної мови дітей дошкільного віку // Проблеми сучасної педагогічної освіти [зб. наук. статей / ред. М.Я.Ігнатенко]. Ялта: РВВ КГУ, 2008. Вип. 20. – Ч.1. С.182-186.

7. Полєвікова О.Б., Дьоміна А.С. Інноваційні форми роботи з літературним твором у ЗДО // The 5th International scientific and practical conference “World science: problems, prospects and innovations” (January 27-29, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. P. 959-965.

8. Полєвікова О.Б., Рунцис О.І. Інновації у формуванні лексичної компетентності дошкільника // The 7th International scientific and practical conference “Science and education: problems, prospects and innovations” (April 1-3, 2021) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2021.P.823-826.

Допоміжна література:

9. Полєвікова О.Б., Даневич О.В. Позитивні і негативні риси методики раннього розвитку Глена Домана // The 2nd International scientific and practical conference “Science, innovations and education: problems and prospects” (September 15-17, 2021) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2021. P.252-255.

10. Полєвікова О.Б. Розвиток лінгвокреативних здібностей дошкільників засобами штучних текстів // «Філологія та лінгводидактика в умовах євроінтеграції: сьогодення і перспективи»: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 травня 2020, м.Херсон). Херсон, 2020. С.181-185.

11. Полєвікова О.Б., Левик І.О. Методичні основи розвитку мотивації дошкільників до вивчення рідної мови через сторітелінг // ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 5 April 2019 [Electronic resource] / Editors prof. L.N. Katjuhin, I.A. Salov, I.S. Danilova, N.S. Burina. – Electron. txt. d. (1 файл 4,6 MB). – Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv: MCNIP, 2019. С.369-381.

12. Полевикова О.Б., Береснева А.І. Використання методу суджок в освітніх ситуаціях з дітьми раннього віку // The 5th International scientific and practical conference “Dynamics of the development of world science” (January 22-24, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. – P.835-841.

13. Полевикова О.Б., Дудик Т.В. Розвиток мовлення дошкільників за допомогою технології «Слухання з передбаченням» // О.Б.Полевикова, Т.В.Дудик // The 8th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education” (April 22-24, 2020) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2020. – P. 755-763.

14. Полевикова О.Б., Дудка А.С. Проблемні ситуації як засіб розвитку мовленнєвої особистості дошкільника / О.Б.Полевикова, А.С.Дудка // The 4th International scientific and practical conference —Eurasian scientific congress (April 19-21, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. – P.248-254.

15. Полевикова О.Б., Жилкіна Є.О. Ейдетика як засіб розвитку операцій граматичного структурування у дошкільників // The 7th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (March 4-6, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 747 - 754.

16. Полевикова О.Б., Квакуша В.М. Інтелектуальні карти як ефективний засіб розвитку словника дітей дошкільного віку // The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific congress” (January 27-28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. P.427-431.

17. Полевикова О.Б., Куценко П.М. Роль методу sand play в розвитку інтенціональної спрямованості мовлення дітей // The 6th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education” (February 26-28, 2020) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2020. – P.665-673.

18. Полевикова О.Б., Макарова А.П. Бізборд як ефективний засіб саморозвитку дітей раннього віку / О.Б.Полевикова, А.П.Макарова // The 2nd International scientific and practical conference “Innovative development of science and education” (April 26-28, 2020) ISGT Publishing House, Athens, Greece. 2020. – P. 352-356.

19. Полевикова О.Б., Овсянікова К.В. Обґрунтування ефективності використання методу наочного моделювання в мовленнєвому розвитку дошкільника / The 6th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (January 20-22, 2021) VoScience Publisher, Boston, USA. 2021. P. 709-714.

20. Полевикова О.Б., Пяцько Н.В. Скрайбінг як лінгводидактична інновація // The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17-19, 2021) VoScience Publisher, Boston, USA. 2021. P. 792-796.

21. Полевикова О.Б., Пяцько Ю.С. Створення лепбуків як засіб залучення дітей до книги // The 5th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education” (January 29-31, 2020) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2020. – P.656-662.

22. Полевикова О.Б., Сомик О.О. Геокешинг як засіб мовленнєвого самовираження дошкільників // The 6th International scientific and practical conference “Dynamics of the development of world science” (February 19-21, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. – P. 920-925.

23. Полевикова О.Б., Шурда Ж.І. Робота в парах змінного складу як інноваційна технологія дошкільної освіти // The 9th International youth conference – Perspectives of science and education (May 10, 2019) SLOVO\WORD, New York, USA. 2019. P.96-106.

ІНТЕРНЕТ-ресурси:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. Т. О. Піроженко ; кол. авт. : Піроженко Т. О., Байєр О.М., Безсонова О.К. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2021

URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Эти волшебные камешки «Марблс» URL: <https://urok.1sept.ru/articles/678682>

3. Использование камешков Марблс в развитии мелкой моторики детей старшего

дошкольного віку URL: <http://2019.vospitately.ru/publikacii-vospitateley/dekabr/no-5689-ispolzovanie-kameshkov-marbls-v-razvitiimelkoy-motoriki-detey-starshego-doshkolnogo-vozrasta/>

4. Японські комікси – манга. Що таке і чим цікаві для читачів? URL: <https://faqkr.ru/mistectvo-ta-rozvagi/142746-japonski-komiksi-manga-shho-take-i-chim-cikavi.html>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: диф.залик

5. Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування, тестування

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до вимог Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти на основі принципів об'єктивності; систематичності і системності; плановості; єдності вимог і методики оцінювання; відкритості, прозорості; доступності і зрозумілості. Взаємозв'язок програмних результатів навчання, видів навчальної діяльності (робіт) та критеріїв оцінювання забезпечує валідність оцінювання успішності здобувачів освіти і встановлення факту досягнення програмних результатів навчання. Критерії оцінювання базуються на очікуваних програмних результатах навчання. Критерії оцінювання видів навчальної діяльності (робіт) визначаються ОП, відображаються у робочій програмі (силабусі) освітньої компоненти.

Оцінювання знань здобувачів регламентується Порядком оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті. Оцінювання результатів навчання здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка відповідає рівню сформованості загальних і професійних компетентностей та отриманих програмних результатів навчання здобувача освіти та визначається шкалою ЄКТС (А, В, С, D, E, FX, F) та національною системою оцінювання відмінно, добре, задовільно, незадовільно). Оцінювання знань здобувача здійснюється на основі виконання всіх видів навчальної діяльності (робіт), поточної успішності та підсумкового контролю.

ЗБІРКА НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

**першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальностями 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта,
016 Спеціальна освіта**

Підписано до руку 15.11.2021 р. Формат 60x84/8
Папір офсетний. Наклад 100 прим.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографія.
Ум. друк. Арк 18,02.
Замовлення № 41.

Віддруковано у ТОВ «Борисфен-про»
м. Херсон, вул. П. Орлика, 15; т/ф: (0552) 42-02-19, 26-29-73
e-mail: borisfen-pro@ukr.net
www.borisfen-pro.ks.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Держаного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК №6343 від 08.08.2018 г.